

ОДБРАНА

Година XIII ■ Број 288 ■ 15. септембар 2017. ■ цена 100 динара ■ 1,20 евра

ИНТЕРВЈУ

АЛЕКСАНДАР ЖИВКОВИЋ
ДРЖАВНИ СЕКРЕТАР

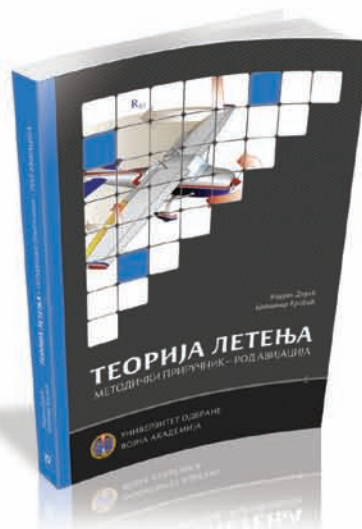
ЗАУВЕК ВОЈНИК

**ПОЗНАВАЊЕ УБОЈНИХ
СРЕДСТАВА, први део**

J. Богданов
Броширано
ф. 17×24, 392 стр.
шифра: 111365
цена: 1.210,00
са попустом: 847,00

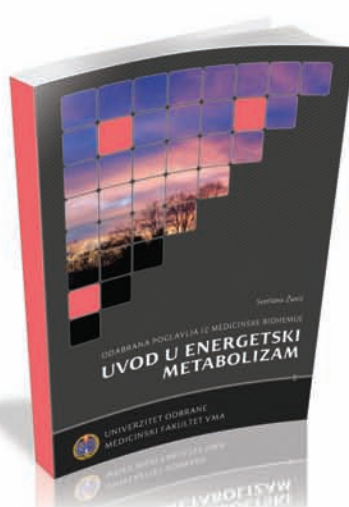
**ТЕОРИЈА ЛЕТЕЊА,
методички приручник
– род авијација**

М. Додић, Б. Крстић
Броширано
ф. 17×24, стр.
шифра: 111340
цена: 880,00

**РАНИ И ОДЛОЖЕНИ
ЗДРАВСТВЕНИ
ЕФЕКТИ ОСИРОМАШЕНОГ
УРАНИЈУМА**

Светлана Жунић
Броширано
ф. 17×24, 128 стр.
шифра: 111364
цена: 440,00
са попустом: 308,00

**Одабрана поглавља
из медицинске биохемије
– УВОД У ЕНЕРГЕТСКИ
МЕТАБОЛИЗАМ**

Светлана Жунић
Броширано
ф. 17×24, 104 стр.
шифра: 111362
цена: 330,00
са попустом: 231,00

**АМИНОКИСЕЛИНЕ
карике, регулатори
и индикатори метаболизма**

Гордана Д. Жунић
Броширано
ф. 17×24, 256 стр.
шифра: 111363
цена: 770,00
са попустом: 539,00

НОВО

СРБИ – РУСКИ ВОЈНИ ЗАПОВЕДНИЦИ ОД ВРЕМЕНА ПЕТРА ВЕЛИКОГ ДО ОКТОБАРСКЕ РЕВОЛУЦИЈЕ

Душан Бабац
Броширано, ф. 21×24,
208 стр.
шифра: 111345 цена:
990,00

са попустом: 693,00

Душан Бабац обрађује тему српско-руских војних односа на специфичан начин: дајући биографије појединаца – Срба на војној служби у Руској империји. Посебну пажњу аутор је посветио столећу од Петра I до Александра I, блиставом по руску војну славу. Од одређивања руских граница са Кином до победничког уласка руске војске у Париз, учешће српских официра у руској војсци на истакнутим командним положајима није промакло погледу марљивог истраживача. Обнављањем српске државности почетком 19. века долази до смањивања броја српских досељеника у Русију, али су појединци и њихови потомци учествовали и даље у значајним догађајима руске војне историје, све до краја династије Романов.

ОДБРАНА

НОВО

ПРЕЖИВЕТИ У ПРИРОДИ 2

Звонимир Пешић
Броширано,
ф. 11×20, 214 стр.
шифра: 111367
цена: 440,00

Књига нас „наоружава“ знањима и вештинама неопходним за лакше сналажење у непредвиђеним ситуацијама, као што су мећаве, олује, поплаве, губитак оријентације. Кретање у беспућу и гашење жеђи у природи, није исто као у урбаној средини, и то треба научити, једнако као и начин дозивања помоћи применом међународних сигнала без средства за одржавање везе. Писана једноставно и разумљиво, ова књига представља ризницу знања и искуства, иронично, све потребнијег у савременом свету. Књига је други део трилогије заједничког назива „Преживети у природи“. Први део, „Преживети у природи 1 – опстанак, опрема, смештај“, нуди практичне и проверене савете о томе како опстати, како се опремити, и како себи наћи или подићи смештај у разним суровим условима, у којима је човек одвојен од цивилизације, док други део помаже у ситуацијама када је потребно оријентисати се, кретати се у правом смеру и сигнализирати у природи.

ОДБРАНА

ОДБРАНА

Магазин Министарства одбране и Војске Србије

„Одбрана“ наставља традицију „Ратника“, првог војног листа у Србији, који је изашао 24. јануара 1879.

Издавач

Медија центар „ОДБРАНА“
Београд, Браће Југовића 19
medijacentar@mod.gov.rs

Директор

Стевица С. Карапандин, пуковник

Главни и одговорни уредник

Владимир Почуч, потпуковник

Заменик главног уредника

Александар Петровић, капетан

Уредници

Мира Шведић, Душан Глишић

Новинари

Сања Анђелковић
Владимир Вјештић
Миријана Крстовић, поручник
Биљана Миљић

Стални сарадници

др Себастијан Балаш, др Славиша Влацић,
Милосав Ц. Ђорђевић, др Милан Мијалковски,
др Зоран Миладиновић, др Миљан Милкић,
Будимир М. Попалић, Милош Стругар,
Никола Остојић, Александар Радић, Бојан Рајић,
Влада Ристић, Милена Милетић, Александар Киш,
Драгана Барјактаревић

Дизајн и прелом

Енес Међедовић (ликовни уредник)
Станислава Струњаш (техничка уредница)

Фотографија

Даримир Банда, Душка Стефановић, Јово Мамула
(фото-репортери)

Језички редактори

мр Наташа Николић, Слађана Мирчевски,
Јелица Живановић

Коректор

Слађана Грба

Секретар редакције

Татјана Шућин

Документација

Горан Станковић (фото-центар)

ТЕЛЕФОНИ

Директор 3241-258; 23-809

Главни и одговорни уредник 3241-257; 23-808

Секретар редакције 3201-809; 23-079

Прелом 3240-019; 23-583

Маркетинг 3201-728; 23-728; 3349-536

Претплата 3241-009; 3201-995; 23-995

Продаја 3201-810; 3241-254; 23-810

ТЕЛЕФАКС 3241-258

АДРЕСА

11000 Београд, Браће Југовића 19
odbrana@mod.gov.rs
redakcija@odbrana.mod.gov.rs
www.odbrana.mod.gov.rs

Жиро-рачун

840-312849-56 МЦ „Одбрана“

Претплата

За припаднике МО и Војске Србије преко РЦ
месечно 160 динара. За претплатнике преко
Поштанске штељонице месечно 180 динара.

Штампа „ПОЛИТИКА“ АД, Београд

ISSN 1452-2160

Магазин излази сваког 1. и 15. у месецу

„Одбрана“ је члан
Европског удружења
војних новинара

БРОЈ 288

ПРОМОЦИЈА
ПОТПОРУЧНИКА

Снимио
Антонио АХЕЛ

СПЕЦИЈАЛНИ ПРИЛОГ 176

ПРЕВЕНЦИЈА И СУЗБИЈАЊЕ
ДИСКРИМИНАЦИЈЕ
И НАСИЉА

Промовисани
најмлађи официри
Војске Србије
У ВАС ВЕРУЈЕ
СРБИЈА

С пуковником
Звонком Стојковићем,
командантом Мешовите
артиљеријске бригаде
РАЗВОЈ И ОБУКА
КАО ИМПЕРАТИВ

Слова с брода „Нештин“
за спомен-собу
Речне флотиле
САЧУВАН
ДЕЛИЋ
ИСТОРИЈЕ

Нове интервенције на ВМА
ЗАМЕНА ЗАЛИСКА
БЕЗ ОТВАРАЊА
ГРУДНОГ КОША

- 8 Тероризам и деца
**ВЕЛИКА РАНА
СВЕТА**
- 16 Александар Живковић,
државни секретар
ЗАУВЕК ВОЈНИК
- 18 Министар Вулин
обишао базу „Југ“
**ГАРАНТ МИРА
И СТАБИЛНОСТИ**
- 24 Пријем професионалних војника
санитетске службе на обуку
на ВМА
ВИШЕ ОД ПОПУНЕ
- 26 Шест и по деценија
„Војнотехничког гласника“
**СВЕ ПРИСУТНИЈИ
У АКАДЕМСКОЈ
ЗАЈЕДНИЦИ**
- 30 Расклопљен понтонски мост
на Лиду
**УСПЕШНО ОКОНЧАНА
МИСИЈА
ПРЕМОШЋАВАЊА**
- 34 Аеро-митинг СИАФ 2017
У ДУХУ ТРАДИЦИЈЕ
- 40 Нови изазови у решавању
оружаних сукоба
**ТРЕЋА РЕВОЛУЦИЈА
У РАТОВАЊУ**
- 44 Изложба „Слика грађанског
друштва“ Анастаса Јовановића
**УМЕТНИК КАО
СВЕДОК ПРОМЕНА**
- 46 Касарне Новог Сада (2)
ЗА ЧЕТИРИ ВОЈСКЕ

У овом броју...

Са свечаној церемонији испред Дома Народне скупштине, 9. септембра, промовисани су најмлађи потпоручници Војске Србије. Прве официрске чинове добило је 187 кадета и кадеткиња 138. класе Војне академије и 3. класе Медицинског факултета Војномедицинске академије.

Најбољима у рангу сабље је уручио председник Републике Србије Александар Вучић, док је најуспешнијим кадетима по видовима и службама начелник Генералштаба Војске Србије генерал Љубиша Диковић уручио пиштоље са посветом. Најбољим кадетима Медицинског факултета ВМА министар одбране Александар Вулин доделио је парадне бодеже.

Генерал-потпуковник у пензији Александар Живковић и даље ужива велики углед у Војсци Србије, без обзира на то што му је професионална служба престала пре више година. Његово именовање на место државног секретара у Министарству одбране било је више него пријатно изненађење за све оне који су заговарали идеју да се глас струке мора више чути у систему одбране. У интервјуу за „Одбрану“ државни секретар Живковић каже, између осталог, да је занимљиво то што је већи број позива за обуку резервног састава ове године изазвао праву буру у јавности и различите реакције. Ти позиви, наводи он, нису у вези са безбедносном ситуацијом, већ са чињеницом да постоје услови за одржавање и унапређење обучености војних обвезника. Само обучен војник може одговорити адекватно постављеним задацима и бити од користи себи и онима које треба да брани од било које врсте опасности, сматра Живковић.

Поводом Дана артиљерије „Одбрана“ је посетила Мешовиту артиљеријску бригаду, која истог датума обележава и свој празник, и разговарала са њеним командантом, пуковником Звонком Стојковићем.

– Ватрена моћ наше артиљеријске бригаде стварно је велика и за поштовање. Међутим, рекао бих да су од тога много важнији наша прецизност, брзина и тренутак дејства. Значи, могућност да у правом моменту на правом месту ватром подржимо наше јединице у извршењу задатка. Наравно, располажемо великом ватреном моћи и имамо способности да подржимо све потребе наших јединица КоВ у евентуалним операцијама – рекао је саговорник нашег магазина.

Вашој пажњи препоручујемо тему броја, која се бави злоупотребом деце у терористичким операцијама. Колико је дубока рана човечанства сведоче и подаци УН и „Хјуман рајтс воча“ о стотинама деце које исламски екстремисти сваке године пошаљу у самоубилачке мисије. Многа од њих и данас ратују широм света за рачун моћних терористичких вођа.

Хиљаде деце претворено је у невољне, а ипак немилосрдне убице, без емпатије ка некој другој деци која би била отета после њих. Често су били приморани да почине злочин против својих најближих или суседа, како би били стигматизовани, јер то у њиховој свести представља препреку за бекство и повратак у место рођења. Многи су служили као чувари, курири, шпијуни. И данас, кад су неки од тих сукоба већ завршени, стручњаци који се баве враћањем ове деце у нормалне животне токове, сударају се са изузетно снажним траумама и великим потешкоћама. Јер се та деца, данас одрасли људи, суочавају не толико са стигматизацијом околине, већ са личним демонима. ■

УНАПРЕЂЕЊЕ ВОЈНОЕКОНОМСКЕ САРАДЊЕ СА БУГАРСКОМ

Унапређење економских односа Србије и Бугарске, са посебним нагласком на сарадњу у области одбрамбене индустрије, била је главна тема разговора министра одбране Александра Вулина и министар економије Републике Бугарске Емила Љубенова Караниколова, који су се састали 12. септембра. Министри Вулин и Караниколов сагласили су се да ће у наредном периоду уложити додатне напоре како би се постојећа војноекономска сарадња унапредила.

На састанку је посебно било речи о сарадњи највећег бугарског произвођача муниције фабрике „ВМЗ“ са српским произвођачима муницијских компоненти.

Током боравка у Србији бугарска делегација имала је прилику да сагледа део производних капацитета одбрамбене индустрије Србије и посети привредно друштво „Милан Благојевић“ а.д. Лучани. ■

ДОПРИНОС ЕВРОИНТЕГРАЦИЈАМА СРБИЈЕ

На састанку министра одбране Александра Вулина и шефа Делегације ЕУ у Србији Сема Фабриција, одржаном 12. септембра, наглашено је да активности које Министарство одбране и Војска Србије предузимају недвосмислено потврђују да Србија жели да буде поуздан партнер у изградњи безбедности и одбране.

– Наши представници укључени су у рад преговарачких група за 20 преговарачких поглавља, а припадници Војске Србије учествују у четири операције за управљање кризама ЕУ. Такође, исказали смо намеру за учешће у борбеној групи HELBROS, коју предводи Република Грчка, почев од 2020. године. Кроз процес евроинтеграција Србија изражава спремност да изграђује капацитете и способности система националне безбедности и одбране у складу са стандардима и обавезама које произилазе из Заједничке безбедносне и одбрамбене политике ЕУ – нагласио је министар Вулин.

Министар Вулин истакао је одличну сарадњу Војске Србије и КФОР-а и изразио очекивање да на Косову и Метохији неће бити умањења снага УНМИК-а и КФОР-а. Такође, министар одбране рекао је да Влада Србије очекује спровођење Бриселског споразума, посебно када је реч о формирању Заједнице српских општина. ■

МИНИСТАР ВУЛИН У ПОСЕТИ КАЗАХСТАЊУ

Министар одбране Александар Вулин боравио је од 3. до 5. септембра у званичној посети Републици Казахстан. Већ првог дана обишао је међународну изложбу „ЕХРО 2017“. Међународна специјализована изложба „Астана Експо-2017“ ове године организована је под мотом „Енергија је будућност“, а Србија је била једна од земаља које су представљене на тој значајној манифестацији.

– Вредно је и важно показати шта све Србија има да понуди читавом свету. Наш штанд је веома посећен, а домаћини из Казахстана нашој делегацији поклањају велику пажњу. Србија је и овде на светској изложби показала колика је креативност њених људи и колико имамо знања која можемо да понудимо читавом свету – рекао је том приликом министар Вулин.

Током посете Казахстану министар Вулин састао се са министром одбране Сакеном Жасузаковим и министром одбрамбене и аерокосмичке индустрије Казахстана Беибутом Атамкуловим, а обишао је и компаније казахстанске наменске индустрије и Национални космички центар. Вулин и Жасузаков сагласили су се да су општи и политички односи две земље пријатељски и без отворених питања, иницирани успешним посетама на председничком нивоу. Вулин је додао да је тема разговора била и сарадња две војске. ■

ПОСЕТА ЗАМЕНИКА МИНИСТРА ОДБРАНЕ ИРАНА

Заменик министра одбране и подршке Оружаним снагама Исламске Републике Иран Насролах Калантари састао се 7. септембра са министром одбране Александром Вулином. Министар Вулин информисао је саговорника о активностима које Министарство одбране реализује у функцији подршке остваривању спољнополитичких циљева Републике Србије. Истакао је да Република Србија политику одбране базира на војној неутралности, остварујући сарадњу са партнерима и на Истоку и на Западу. Нагласио је и значај регионалне сарадње, истакавши да је економски просперитет услов за мир и стабилност у региону. ■

ОДРЖАНА ШЕСТА СЕДНИЦА ОДБОРА ЗА ОДБРАНУ И УНУТРАШЊЕ ПОСЛОВЕ

У Дому Народне скупштине, 12. септембра одржана је Шеста седница Одбора за одбрану и унутрашње послове са једином тачком дневног реда – разматрање информација о раду Министарства одбране за периоде октобар–децембар 2016. године, те јануар–март и април–јун 2017. године. Министар одбране Александар Вулин изложио је информације о раду Министарства одбране и Војске Србије за наведени период и истакао да се та институција у извештају посебно бавила израдом стратегијско-доктринарних докумената, јер из њих све произилази. Такође, истакао је да финансирање система одбране функционише у складу с планом и напоменуо да је 2016. године остварен утрошак буџета од 99,08 одсто. Министар је рекао да је апсолутно за повећање плата у Војсци Србије, али не линеарно. Такође истакао је да се лично залаже да се на првом месту плата повећа подофицирима и војницима. Министар одбране изјавио је и да ће МиГ-ови из Русије стићи до краја године. Наводећи како Србија од бомбардовања НАТО-а нема ниједну ескадрилу авиона МиГ-29, Вулин је истакао да наша држава има потребу за њима још од 2000. године. ■

НАЧЕЛНИК ГЕНЕРАЛШТАБА ПРИМИО ДЕЛЕГАЦИЈУ ОРУЖАНИХ СНАГА САД

Начелник Генералштаба Војске Србије генерал Љубиша Диковић примио је 7. септембра у Касарни „Бањица 2”, у Београду, делегацију Оружаних снага САД, која, као део иницијативе „CAPSTONE”, борави у вишедневној посети Републици Србији. Генерал Диковић разговарао је с члановима америчке делегације о досадашњој сарадњи Војске Србије и Оружаних снага САД, са тежиштем на сарадњи са Националном гардом Охаја и могућностима за унапређење те сарадње.

Заједнички је констатовано да сарадња у области одбране са САД даље представља одличан део укупних билатералних односа двеју земаља, а поготову се истиче сарадња у Програму државног партнерства са НГ Охаја, која траје више од десет година.

Група активности „CAPSTONE” спроводи се од 2007. године, као део Програма државног партнерства Србије и Охаја, традиционално у септембру сваке године, и обухвата низ активности које имају за циљ унапређење сарадње Војске Србије и Оружаних снага САД. ■

ГЕНЕРАЛ ДИКОВИЋ СА КАДЕТИМА

Начелник Генералштаба Војске Србије генерал Љубиша Диковић разговарао је 4. септембра у Војној академији са кадетима 138. класе ВА и 3. класе Медицинског факултета Војномедицинске академије. У обраћању будућим официрима, генерал Диковић је поручио да се они у наредној новој фази живота спремају за „живот официра”.

– Постајете официри славне војске која се дичи славним прецима, историјом и вредним победама, војске која има кључни задатак да штити Републику Србију и све њене грађане и омогућава им да мирно живе. Држава Србија и њена војска траже храбре, одважне и обучене официре који ће своје знање и умећа да ставе на располагање држави – рекао је начелник Генералштаба. ■

СВЕЧАНИ ИСПРАЋАЈ КОНТИНГЕНТА ВС У МИСИЈУ УН НА КИПРУ

Начелник Генералштаба Војске Србије генерал Љубиша Диковић присуствовао је 4. септембра на Аеродрому „Батајница” свечаном испраћају припадника Војске Србије у мултинационалну операцију Уједињених нација на Кипру (UNFICYP).

Свечаности су присуствовали и командант Ратног ваздухопловства и ПВО генерал-мајор Ранко Живак са сарадницима, представници Здружене оперативне команде Генералштаба Војске Србије, команданти јединица РВ и ПВО, представници локалне самоуправе, цркве, чланови породица, пријатељи и родбина припадника контингента. Генерал Диковић поручио је да се одласком стрељачког вода поставља 61 годину дуга традиција нашег учешћа у мировним мисијама и да је Војска Србије данас у свету позната као поуздан партнер који професионално извршава своје задатке.

Заставу Републике Србије генерал Диковић предао је командиру стрељачког вода капетану Александру Милосављевићу. ■

ТЕРОРИЗАМ И ДЕЦА

ВЕЛИКА РА

Уврели афрички сумрак, на пољани у селу поред Тимбуктуа, неколико клинаца играло је фудбал. Нападали су на голове, изводили слободне ударце, скакали, погађали, радовали се погоцима... Као да су стварно играли „утакмицу живота“, на каквом великом стадиону... Ова готово поетска сцена утакмице из филма „Тимбукту“ није заправо слика ничег радосног. Напротив, прича је то о великој људској трагедији коју доноси геополитика. Деца су играла замишљени фудбал, без лопте, јер њихово село је запосео афрички огранак тзв. Исламске државе, који је одредио да је целом свету омиљена игра противна шеријату, забранили су је, а тренера локалног тима убили за пример. Момчићи су у то предвечерје одлучили да се побуне против терора и играли фудбал, макар то платили главом. Негде су, некако схватили да им дође на исто – играли фудбал или не. Пробисвети који су их окупирали су већ почели да врше притисак на њих да постану борци „мученици“, тј. бомбаши самоубице. Тако је ова прелепа сцена изузетног отпора злу заправо веза са феноменом који последњих година нарочито погађа свет, већ уздрман терором екстремиста – злоупотребом деце у извођењу терористичких напада. Управо о овом феномену говори последњи извештај UNICEF-а, који се бави статистиком нових ужаса које уводе

Док локалне породице из Сирије, Ирака предаваће деце „Небеским бригадама“ Лаеша махом виде као неприхватљиву принуду и суздржани су у том погледу, породице бораца који су дошли из иностранства веома су спремне да их дају „у сврхе калифата“. Ово је потврдио и снимак једне такве породице, који је почетком године кружио интернетом – млади отац и мајка, Европљани пореклом, своје две девојчице (млађе од десет година) већ су припремили да буду самоубице.

групе попут Боко Хараме, Исламске државе, Ал Каиде итд. Феномен, међутим, није новост у људској историји – нове су само нијансе...

Мали „ратници“

Деца су увек на неки начин учествовала у сукобима. Углавном као жртве, а само понекад као учесници у операцијама. Историја памти и децу борце, велике хероје. Али то је једна страна приче о дечијем учешћу у конфликтима. Она друга, која је управо данас на столу, мрачнија је и нема везе ни са каквом логиком, а понајмање са хероизмом.

Свет је био запрепашћен када је сазнао да су учесници савремених грађанских ратова у Африци, или на Шри Ланки (пре свега међу Тамилским тигровима), и малишани са оружјем у руци. Заправо, кад би се погледали бројни политички покрети који су учествовали у ратовима у другој половини 20. века, види се да је мало ко од њих био без малих ратника. Понекад су деца, тј. адолесценти, као код Црвених кмера на пример, били ударне песнице терора, извршитељи тешких злочина против човечности. Један од најупечатљивијих, а потпуно безимених ликова култног филма „Поља смрти“ Роланда Џофија је управо девојчица од неких 16 го-

НА СВЕТА

дина, која немилосрдно и без преиспитивања наређења убија „непријатеље револуције“. Но, оно што је почело да се дешава као редовна појава у Либерiji, Сијера Леонеу, Судану и у другим грађанским ратовима у несрећној Африци, запрепастило је свет. Пракса упада у насеља, њиховог уништења и отмице, деце која ће потом бити претворена или у сексуално робље или у мале ратнике, постала је редовна за све „војске“ укључене у ове сукобе. И, како каже „Хјуман рајтс воч“ у свом извештају из 2008. године, од почетка трећег миленијума, у 21 ратном сукобу дилем света, стотине хиљада млађих од 18 година, оба пола, били су приморани да учествују у ратовима. Тачан број ове деце није познат.

Један такав случај, као и веза тих ратова и ратних господара разних области са стратешким ресурсима (дијаманти на пример) приказан је у филму „Крвави дијамант“, који се бави управо везом између тајних спољних политика сила, деловања великих дијамантских компанија и грађанских ратова у Африци. Отац који је у једном од бројних разорних напада паравојски изгубио породицу покушава да уз помоћ ретког дијаманта спасе сина кога је та иста војска отела током напада. Шема је увек била иста – упад у насеља, харање, убијање родитеља или њихово удаљавање, одвођење деце. Девојчице да би биле сексуалне робинје, дечаци да би постали „ратници“. Хиљаде деце претворено је у невољне, а ипак немилосрдне убице, без емпатије ка некој другој деци која би била отета после њих. Често су били приморани да почине злочин против својих најближих или суседа, како би били стигматизовани, јер ће то у њиховој свести представљати препреку за бекство и повратак у место рођења. Многи су служили као чувари, курири, шпијуни. И данас, кад су неки од тих сукоба већ завршени, стручњаци који се баве враћањем ове деце у нормалне животне токове, сударају се са изузетно снажним траумама и великим потешкоћама. Јер се та деца, данас одрасли људи, суочавају не толико са стигматизацијом околине, већ са личним демонима.

Зашто је до овога дошло? Делом, како каже поменути извештај „Хјуман рајтс воча“, захваљујући технолошком напретку у индустрији наоружања аутоматско оружје све је лакше и мање, па га могу носити и деца. Други разлог су несумњиво потребе самих тих паравојски и група – одраслог борца треба најпре наговорити да буде борац, а потом и створити, битке су биле честе па је дефицит људства био стална појава. Управо ово је разлог што данашње терористичке групе отимају децу, веома активно. Овде морамо поменути још један детаљ који је ова хуманитарна организација још тада запазила – насупротив терористичким групама, у паравојскама у Непалу, Уганди и Шри Ланки најмање једна трећина дечијих бораца су девојчице. Ово је веома важно јер показује разлике у злоупотреби деце. Код терористичких група девојчице служе најчешће само као сексуални робови и бомбаши самоубице.

Отмица у Чибоку

Први случај који је запрепастио свет и показао да терористичке групе одиста озбиљно злоупотребљавају децу био је отмица 276 средњошколки из нигеријског места Чибок, 2014. године. Девојчице су отете у време кад су полагаале испите у средњој школи. Није то био први пут да Боко Харам напада школе. Група која је почела да се уздиже и издваја од осталих афричких терористичких група већ је нападала школе у Нигерији, јер су, по њиховом убеђењу, оне направљене по западном калупу и кваре добре муслимане. Једна од девојчица које су потом ослобођене испричала је да су јој терористи рекли да је она заправо ишла у школу да би се проституисала. Отмица је изазвала бес читавог света и међународну кампању која је добила назив „Вратите наше девојке“. За нешто више од две године, што појединим бекствима, што преговорима које је водио Црвени крст, ослобођена је отприлике половина њих. Верује се да су оне које је Боко Харам ослободио током преговора заправо дате у замену за неке њихове борце које су владине снаге заробиле у претходним сукобима. Део ових девојака успеле су да наставе даље са својим животима, да се школују. Оно што су испричале о животу у заробљеништву, прича је и стотине друге деце која су успела да побегну из заробљеништва ове групе и у најмању руку је језива. О томе говори најновији извештај УНИЦЕФ-а о злоупотреби деце.

Присилне невесте

Када је прошле године на тргу у једном ирачком граду полицајац бацио поглед на шеснаестогодишњег момчића, приметио је да је дечак веома уплашен, да се зноји неконтролисано. Полицајац је схватио да се на тргу налази млади бомбаш самоубица, који се управо ломе да ли да послуша

наредбодавце и разнесе поред себе много људи. Брзом акцијом, бомбаш је заустављен. Испоставило се да је на себи имао два килограма изузетно разорног експлозива. Те недеље, сватови у туском граду Газиантепу на граници са Сиријом имали су далеко мање среће – дванаестогодишњи самоубица, облепљен са више килограма експлозива, ушао је у приземље ресторана у коме се славила свадба и детонирао се, убивши 51 госта и ранивши више од 60. Већина убијених су такође била деца. Прошле године, такође у врло кратком размаку, две нигеријске девојчице не старије од 13 година у два напада на тржницама усмртиле су више десетина људи. Ово су само три од више десетина примера како терористичке групе злоупотребљавају децу као самоубице, којима се бави извештај UNICEF-а назван „Тиха срамота – гласови деце заробљене у кризи око језера Чад“. Иако се примарно бави оним што ради Боко Харам, извештај светске организације потпуно је јасан и у вези са осталим терористичким групама: сви су у последње три године, а нарочито ове 2017, почели све више да користе децу.

Статистика ужаса који према деци чини најпознатија афричка терористичка група каже да је Боко Харам од 2002, од када постаје познат ван Африке, у борбама око језера Чад, на територијама Нигерије, Камеруна, Чада и Нигера, изместио већ више од два милиона људи, од којих чак 1,3 милиона деце, борећи се за контролу те територије. Што се тиче самоубилачких напада, група је 2014. године четворо деце приморала на ову врсту учешћа у терору, 2015. то је био случај са чак 56 деце, а прошле године, њих 30. Међутим, у прва три месеца ове године Боко Харам приморао је 27 деце на самоубиство, па се очекује да ће до краја 2017. укупан број жртвованих бити двоструко већи.

Истовремено, група је за последње три године отела више хиљада деце, међу којима има много девојчица. „Биле смо претучене и потом упућене да одемо у собе да се ‘удамо’ за наше мужеве“, исприповедала је жртва позната као Ајша, коју је Боко Харам киднаповео као 13 годишњу девојчицу, а која је током заробљеништва родила бебу. „Мушкарац је ушао у собу. Није било никакве церемоније. Силовео ме је и тако учинио својом женом. Био је веома насилан према мени. Чак и након секса, мој муж никад није разговарао са мном. Само би отишао на молитву.“ Ајшина прича је само једна од више хиљада. Ова девојка је спасена, али хиљаде њих су још у заробљеништву.

„Ово је најгора могућа употреба деце у сукобима“, казала је поводом обелодањивања извештаја Мари Пјер Поарије, директорка UNICEF-а за Западну и Централну Африку. Посебно занимљив податак је да су у 80 одсто случајева бомбаша самоубице биле девојке. Како је појаснила Мари Пјер Поарије, то је у потпуности у складу са женомрзачком политиком ове групе.

Наиме, структура злоупотребе деце, коју систематски спроводе терористичке групе, налаже извесне полне разлике. Више различитих анализа ове појаве данас уочава и разлике у начину злоупотребе између самих група.

Боко Харам, у већини случајева, отете дечаке користе као бомбаше самоубице, а понекад и као помоћ одраслим борцима. Тако је један од дечака који је успео да побегне из шака ове организације, извесни Бакар, сведочио да је након отмице био приморан да вози мотоциклом њихове борце у битке. Једном приликом искористио је пушкарање и побегао

мотоциклом. Пуцали су за њим, али нису успели да га погоде. Бакар је такође посведочио да у базама Боко Харам има много отете деце. Ипак, у већини случајева, отети дечаки ће бити обмотани експлозивом и послати у смрт. Тек понеки од њих биће коришћен као сексуални роб.

Што се тиче девојчица, оне махом служе као сексуалне робинје, односно, како кажу заробљени припадници Боко Харам, за рекреацију и опуштање. Терор који проживљавају са мало чиме се може упоредити – кад су им „мужеве“ ту, доживљавају стална силовања и пребијања, многе остају трудне и рађају децу без било какве лекарске помоћи или пак емпатије њихових чувара. Веома често ни у тоалет не могу саме, већ су праћене наоружаним припадницима групе. И да, чешће него дечаки, биће обмотане експлозивом и приморане да се разнесу у неком насељу.

Поступак је увек исти или сличан – у ноћном нападу на насеље, група отима децу. Веома често пред њима убијају родитеље, како би их заплашили, приморали на послушност и сломили дух. Потом их одводе у најближу базу, која је најчешће у шуми. Девојке одмах присиљавају на „бракове“, дечаке почињу да притискају да узму оружје у руке. Све је праћено изузетно тешким физичким злостављањем и претњама, нарочито ако су родитељи отетих остали живи. Ово условљавање често је примењено и када присиљавају децу да постану бомбаша. Но, кад је реч о бомбашким нападима, има и других начина убеђивања. Боко Харам каткад дрогира будуће самоубице и тако их шаље у смрт или пак понуди да плати неку суму новца, као што је то био случај са једном тинејџерком која је из страха пристала, а онда побегла. Нека од деце била су приморавана да и сами постану отмичари или мучитељи отете деце и њихових родитеља.

Како то раде Исламска држава, Ал Каида...

Када је Исламска држава објавила видео-снимак на коме се види дванаестогодишњак како одсеца главу одраслој особи, нико здраве памети у свету није поверовао, већ се сматрало да је реч о монтажи, а да је исламиста који је одрубљивао главу ван камера био, наравно, одрасла особа. Међутим, убрзо се открило да су наде да ће Даеш имати граница у

свом лудилу и суровости биле узалудне – убица је ипак дванаестогодишњак са снимка. Само недељу дана доцније, исламисти ове групе детонатор за експлозив у аутомобилу у коме су биле три особе дали су у руке четворогодишњака и убедили га да притисне дугме. Све је снимљено и пуштено да свет види. Данас стручњаци за безбедност знају да сви они снимци са децом која пролазе идеолошко индоктринирање (можда је бољи израз испирање мозга), уче одсецање глава на луткама, руковање оружјем, нису тек једна од бројних медијских манипулација које ИДИЛ редовно спроводи, већ стварност. Лекције које добијају су пажљиво изграђене, са успешно примењеном техником манипулације умом. Захваљујући сведочењима оних који су побегли, зна се да су деца приморана да сваког дана безброј пута понове реченицу да морају слушати и следити оно што им наређују команданти, чак и када треба да положи живот. Има ту и практичних „активности“ за припрему, попут учествовања у каменовану људи оптужених да су се огрешили о шеријатско право онако како га Даеш види. Све то како би се младе душе сломиле, да се у њима убије осећање самилости и разумевање правог смисла ситуације у којој се налазе.

Занимљиво је да док локалне породице из Сирије, Ирака предавање деце „Небеским бригадама“ Даеша махом виде као неприхватљиву принуду и суздржани су у том погледу, породице бораца који су дошли из иностранства веома су спремне да их дају „у сврхе калифата“. Ово је потврдио и снимак једне такве породице, који је почетком године кружио интернетом – млади отац и мајка, Европљани пореклом, своје две девојчице (млађе од десет година) већ су припремили да буду самоубице.

Организовани у бригаде „Младунаца калифата“, деца на територијама којима влада Даеш учествују и у бомбашким нападима или вежбама, али и у биткама, заједно са одраслим борцима. И то је оно што Исламску државу издваја у злоупотреби деце од осталих сличних организација, каже прошлогодишња студија Центра за борбу против тероризма Вест Поинта. Аутори истраживања нашли су да је Исламска држава утростручила регрутовање деце за нападе и тај тренд и данас је у порасту. Од јануара 2015. до јануара 2016. године, 39 одсто деце страдале у редовима Исламске државе погинуло је тако што су разнели у ваздух возила натоварена експлозивом у залету ка тачкама на којим су очекивали да ће експлозија однети највише живота. У борбеним операцијама погинуло је 33 одсто деце, а 18 процената у самоубилачким нападима и препадима иза линија непријатеља Исламске државе, где се преживљавање напада уопште није очекивало. Већина, тј. око 60 одсто погинуле деце, сматра се, стари су између 12 и 16 година, 6 процената између 8 и 12, а 34 одсто били су старији од 16 година. Највећи број њих, чак једна трећина, јесу Сиријци, а нешто мало више од половине укупног броја, њих 89, погинули су у Ираку.

Зашто деца?

Стручњаци за тероризам се слажу – деца се користе како би заменила одраслог борца који је већ обучен, спреман да крене у борбу и користи се у правим биткама. Самим тиме, више вреди. Постоји и низ других разлога.

„Тинејџери су лакши за регрутовање за самоубилачке мисије, нарочито у тренуцима патње или очаја због губитака

најдражих“, каже Хишам Ал Хишеми, саветник за тероризам владе Ирака. „Такође, они привлаче мање пажње и мање су сумњиви од одраслих мушкараца.“ Хишеми је упозорио и на то да су тинејџери нарочито погодни, јер су веома осетљиви у моментима великих губитака – породице, дома – и лако их је изманипулисати.

Поменута студија Центра за борбу против тероризма Вест Поинта каже да је ова појава, кад је реч о Исламској држави, вишеструка и у првом реду психолошка по својим циљевима – пројектује снагу терористичке организације, пробија све одбране и сеје страх у срцима непријатеља. Зашто ова тактика сеје страх? Не само због тога што у погођеним деловима света представља ноћну мору сваког детета и родитеља, већ и зато што они који морају активно да се боре против оваквих организација знају колико је тешко за нормалног човека пуцати у дете, чак и кад је обмотано експлозивом. Осим тога, овом праксом Даеш понижава одрасле који неће да се боре и затворенике на које шаљу децу да их муче.

Са губитком територија које терористи држе, запајају се нове тенденције – све те организације отимају или регрутују још већи број деце, управо зато што знају да је обичном човеку немерљиво тешко да убије дете самоубицу упркос опасности која му прети. И што је још страшније, и Даеш и Боко Харам, па и Ал Каида (чији је ирачки огранак први почео са стварно масовном употребом деце за самоубилачке нападе) више се не задовољавају једним жртвованим дететом. Како они снимају те нападе, то више није довољно „атрактивно“, па се прибегава нападима са више деце извршилаца.

Куда ће овај развој тероризма одвести, није баш јасно. Појава је већ изазвала панику у свету, па се свугде и тек рођене бебе озбиљно контролишу. Јер, никад се не зна није ли несретно дете жртва својих родитеља и суманутих идеологија, и облепљено експлозивом. Уједињене нације усвојиле су 2000. године конвенцију о забрани коришћења деце у борбене сврхе у било ком конфликту, коју је потписало 110 земаља чланица. Конвенцију о забрани злоупотребе дечијег рада, која се односи и на ратне сукобе, потписало је 150 држава. Ипак, то злоупотребу не само да није спречило, већ се данас та пракса шири попут злоћудног тумора и постаје све разноврснија у начинима на које се најдрагоценији и најрањивији део људског рода користи. ■

Милена МИЛЕТИЋ

У ВАС ВЕРУЈЕ СРБИЈА

На свечаној церемонији испред Дома Народне скупштине, 9. септембра, промовисани су најмлађи потпоручници Војске Србије. Прве официрске чинове добило је 187 кадета и кадеткиња 138. класе Војне академије и 3. класе Медицинског факултета Војномедицинске академије.

Најбољима у рангу сабље је уручио председник Републике Србије Александар Вучић, док је најуспешнијим кадетицама по видовима и службама начелник Генералштаба Војске Србије генерал Љубиша Диковић уручио пиштоље са поштом. Најбољим кадетицама Медицинског факултета ВМА министар одбране Александар Вулин доделио је парадне бодеже.

Честитајући прве официрске чиновне најмлађим потпоручницима Војске Србије, председник Србије рекао је да права школа, осим стицања нових знања и вештина, поставља себи задатак да код полазника развије интересовања за боље разумевање догађаја, појава и процеса у свету који нас окружују, да ствара свестрану, радозналу личност, увек жедну нових знања.

– Наши официри се и образују у складу са тим циљем. А постројени овде испред Дома Народне скупштине, каде-

Председник Републике Србије Александар Вучић подсетио је најмлађе официре да су завршили школу која је у својој традицији од 167 година изнедрила славне официре – Путника и Степу, Мишића и Бојовића, мајора Гавриловића и остале који су водили српску војску кроз победе и славу у оба светска рата. Поручио је и да су они најмлађа генерација официра која баштини и наставља традицију својих предака, унапређујући сопствена знања и вештине најсавременијим образовним поставкама.

ти 138. класе Војне академије и кадети 3. класе Медицинског факултета ВМА, управо су завршили своје школовање за почетне официрске дужности и спремни су за храбар и частан животни позив – да служе својој отаџбини и свим њеним грађанима – рекао је Вучић.

Свесни одговорности за оно највредније

Председник Србије подсетио је најмлађе официре да су завршили школу која је у својој традицији од 167 година изнедрила славне официре – Путника и Степу, Мишића и Бојовића, мајора Гавриловића и остале који су водили српску војску кроз победе и славу у оба светска рата. Рекао им је да су они најмлађа генерација официра која баштини и наставља традицију својих предака, унапређујући сопствена знања и вештине најсавременијим образовним поставкама.

– Обављање прве официрске дужности суочиће вас са свакодневним изазовима, доносићете важне одлуке, од којих зависи успешно извршење постављеног задатка. Зато морате да budete свесни одговорности за оно што је највредније, а то су људски животи и поврх свега наша једина отаџбина Србија. Уверен сам да су

одговорност према људима који очекују ваша наређења, али и одговорности према отаџбини, вредности које су вам дубоко усађене током школовања на Војној академији. Сигуран сам да ћете знати да се ухватите у коштац и са најтежим проблемима. Зато, међу вредностима којима се најпре учите као кадети, највише места заузимају војничка част, официрски интегритет, љубав према Србији, понос на славну војничку традицију, али и систем вредности који почива на слободарској идеји која је исписала наше повесно слово, идеји хуманости и сарадње међу државама, идеји мира. Ваш посао је да чувате, браните и штитите независност и суверенитет наше Републике Србије – нагласио је председник Вучић.

Обраћајући се и окупљеним грађанима председник Србије рекао је како је поносан на то што Војска Србије по угледу и поштовању заузима прво место међу институцијама државе и ужива највеће поверење.

– Србија свакако претендује да у области одбране и безбедности, али и школовања официрског кадра, заузме

лидерску позицију у региону с обзиром на њен географски положај, на обученост и оспособљеност њене армије, али и углед који српско војно школство има у свету. Током респектабилног постојања и рада кроз нашу Војну академију прошли су кадети из великог броја земаља са свих континената – рекао је Вучић и позвао присутне да поздраве кадете из Анголе и Републике Српске, који су управо завршили Војну академију Универзитета одбране Војске Србије. Он је истакао да ће и ти млади официри однети у своје земље изузетно официрско знање, да ће понети лепа сећања на боравак и школовање у Србији, пре свега доживотна пријатељства са својим колегама из исте класе.

– Још један од националних приоритета јесте очување и повећавање угледа наше војске и војне професије. У условима сложених безбедносних изазова данашњице Војска одржава и унапређује своје оперативне и функционалне способности како би у свакој ситуацији била спремна да оружану силу којом располаже усмери на извршавање поверених мисија и задатака. Тај процес огледа се у развоју, модернизацији,

опремању и наоружавању Војске Србије, као и у научно-истраживачкој и образовној делатности. Тек једно с другим, дакле у сталном сагласју, изграђују и унапређују ефикасност Војске Србије – рекао је Вучић у свом обраћању.

Кормилом своје судбине сами управљамо

Вучић је истакао и чврсто опредељење Србије за војну неутралност.

– То не значи да би наша војска требало да остане пасивна у односу на изазове по мир и безбедност. Неутралност не значи незаинтересованост и пасивност. Напротив. Значи, између осталог, искрену посвећеност миру и сарадњи. Зато су припадници наше војске ангажовани у више земаља света у мировним операцијама у више светских кризних жаришта. Желим да поделим са свим грађанима Србије понос на припаднике наше војске који за свој труд, знање, обученост и посвећеност заслужују бројне и сталне похвале и који нас часно представљају међу својим колегама из целог света – поручио је Вучић.

НАЈБОЉИ КАДЕТИ

Најбољи кадети 138. класе Војне академије су Александар Илић (општи успех 9,73, студијски програм Јавне финансије), Иван Димитријевић (општи успех 9,72, студијски програм Војнохемијско инжењерство, модул Убојна средства) и Марија Лукић (општи успех 9,67, студијски програм Јавне финансије).

Најбољи у рангу по видовима и службама су – у виду Копнена војска Милан Стевановић (општи успех 9,58, студијски програм Менаџмент одбране, модул Артиљерија), у виду Ратно ваздухопловство и противваздухопловна одбрана Стефан Марковић (општи успех 8,93, студијски програм Менаџмент одбране, модул АРЈ за ПВД), а најбољи у службама је Владимир Марковић (општи успех 9,44, студијски програм Јавне финансије).

Најбољи кадети на Медицинском факултету ВМА су Милош Даниловић (општи успех 10,00), Стефан Петковић (општи успех 9,94) и Александра Ђајић (општи успех 9,92).

Председник Србије је рекао да је то ангажовање мали, али веома битан показатељ наше жеље да као држава не будемо ношени буром светских збивања, већ да кормилом своје судбине сами управљамо, да послушајемо оно што се догађа око нас, али и себе и оно што се збива у нама самима.

– И данас нам је изнад свега потребна будност онаква какву имају војници на стражи, потребна нам је и решеност да делујемо, онаква какву имају војници док извршавају своје задатке. Такву будност и такву решеност имали су пре тачно стотину година српски војници у рововима Солунског фронта док су сањали повратак у поробљену Србију. Из тих ровова кренули су у јуриш, марширали су и борили се све док нису извојевали коначну победу. И та победа српског војника ушла је у уџбенике као пример стратегијског и вештог тактичког деловања у сукобу с веома надмоћним непријатељем – подсетио је на славне дане председник Србије.

Вучић је, завршавајући обраћање, рекао да снага једне војске није тек у броју војника, већ у одговору какав је свако од њих.

– Није снага ни у броју официра, колико у њиховој вештини, знању, стратешком умећу и смелости. Највећа снага је у оном непобедивом и вечном одговору шта браниш, шта чуваш и за кога се бориш. Онај ко брани слободу, свој кућни праг и на прагу своју децу, жену, своју прадедовину, отаџбину, тешко може бити побеђен. И наше стално унапређење Војске Србије није друго до потреба да сачувамо онај исти кућни праг наслеђен од предака. Такође, посао државе је да вам омогући бољи живот као и вашим породицама. Не заборавите, управо због наше снаге и жеље да сачувамо Србију, Војска ће свакако бити изложена сталним нападима туђих служби, медија и интересних група. Ви морате да останете чврсти и постојано браните интересе наше и једине Србије, којој смо се на верност заклели – поручио је Александар Вучић.

Животни пут је пут сталног образовања

Најмлађим кадетима и свим присутним на свечаности обратио се и начелник Војне академије генерал-мајор Горан Зековић. Он је подсетио да се на Војној академији школује око 1.500 полазника, а за најновију генерацију младих официра рекао је да је то генерација одличних кадета, врло добрих спортиста, способних, спремних и одлучних младих људи.

– О томе говори и чињеница да је ово друга генерација у последњих 15 година с високим просеком – 8,23. Међу њима су државни репрезентативац у атлетици и вицешампион Балкана у трци на 400 метара, међу њима је и трећепласирана једриличарска екипа у такмичењу војнопоморских академија Медитерана и црноморских земаља. Међу њима је носилац часног крста са традиционалног пливања на Ади Циганлији за Богојављење. Међу њима је и женска

187 НОВИХ ПОТПОРУЧНИКА

Ове године Војну академију завршило је 160 кадета и кадеткиња 138. класе, међу којима је 12 из Републике Анголе и један из Републике Српске. Медицински факултет ВМА завршило је 27 момака и девојака, међу којима 24 из 3. класе Медицинског факултета и троје са мастер студија.

футсал екипа, која је освојила прво место на турниру „Играјмо за 16“ и многи талентовани и одлучни будући официри – истакао је начелник Војне академије.

Генерал Зековић је поручио потпоручницима да буду поносни и на данашњи дан и да се понашају у духу академске девизе коју су добили на Академији – Знање је ваше оружје и врлина, а част је ваша имовина.

– Академија је уверена да је изнедрила генерацију часних официра и официрки. Верује у ваша знања и зато се трудите да на почетним дужностима не изневерите наша очекивања. Упамтите, ваш животни пут је пут сталног образовања и од вас захтева самопрегоран рад. У вас верује Србија, у вас верује Војска Србије – поручио им је генерал Зековић.

Спремни да наставе славну традицију предака

Присутнима се у име 138. класе обратио и први у рангу Војне академије, потпоручник Александар Илић, који је рекао да је иза кадета пут пун препрека и изазова које су успешно савладали.

– Било је потребно много труда и одрицања, мотива и жеље да бисмо данас стајали пред вама часно и поносно и није било нимало лако. Међутим, то је једини исправан начин за стварање човека и српског официра – рекао је Илић и додао да и ове године Србија добија младе официре који су спремни и стручни да наставе славну традицију својих предака, који никада нису устукнули пред тешкоћама.

Захваљујући професорима који су, како је истакао, преданим радом помогли да најмлађи официри Војске Србије стекну вештине и навике, и старешинама, које су им несебично пренели искуства и припремили их за војнички живот, први у рангу Војне академије поручио је да буду сигурни да ће генерација оправдати њихово поверење и испунити њихова очекивања.

Поздрав најмлађим колегама упутио је и пилот мајор Александар Гајић, из авиона који су прелетима увеличали свечаност.

– Најмлађим колегама честитам први официрски чин! Служите часно своме народу и будите понос своје отаџбине. Живела Србија – поручио је мајор Гајић.

На свечаности је изведен и дефиле најмлађих потпоручника и кадета Универзитета одбране, а уз прелет ваздухоплова Војске Србије. Програм свечаности употпунили су наступи Уметничког ансамбла Министарства одбране „Станислав Бинички” и Репрезентативног оркестра Гарде, изведен је егзерцир кадета Војне академије, а драмски уметник Бојан Перић прочитао је одломке из мемоарске грађе пуковника Николе Цоловића, команданта 1. војничке бригаде Коњичке дивизије.

Свечаној промоцији потпоручника присуствовало је највише државно и војно руководство, представници дипломатског кора, делегације оружаних снага пријатељских земаља, верских организација, бројни гости из земље и иностранства, породице и пријатељи новопроизведених потпоручника и грађани. ■

Новинари и фото-репортери МЦ „Одбрана”

Генерал-потпуковник у пензији Александар Живковић и даље ужива велики углед у Војсци Србије без обзира на то што му је професионална служба престала пре више година. Његово именоване на место државног секретара у Министарству одбране било је више него пријатно изненађење за све оне који су заговарали идеју да се глас струке мора више чути у систему одбране.

О Више од две године били сте савешник поштредседника Владе и министра унутрашњих послова Небојше Стефановића. Одакле Ви поновно у систему одбране?

– У Министарство одбране дошао сам на позив министра Вулина. Као саветник потпредседника Владе и министра унутрашњих послова Небојше Стефановића, у почетном периоду био сам ангажован на реформи специјалних јединица МУП-а, а онда и на другим задацима, од којих је тежишни био координација активности министарстава унутрашњих послова и одбране. За војни позив определио сам се 1979. године и од тада за мене није било дилеме да ћу цео живот бити у служби државе као њен војник, ангажован тамо где је потреба службе.

О Да ли то значи да сте на овим функцијама били поштрички ангажовани?

– Не, ја нисам члан ниједне странке. Радим као професионалац из области којима сам живот посветио, сада из друге перспективе, трудећи се да будем једнако одговоран и предан. Увек сам сматрао да је одбрана државе изнад свих страначких и појединачних интереса.

О Често се говори о угрожености земље и припремама за одбрану?

– Сагласно утврђеним надлежностима, непрекидно се ради процена изазова, ризика и претњи безбедности Србије. Државно руководство извештава се о закључцима из наведене процене. Изводи из процене изазова, ризика и претњи безбедности Србије представљају део садржаја стратешких докумената, која су основ за планирање развоја способности за одбрану Републике Србије. Основне стратегијске документе, Стратегију националне безбедности и Стратегију одбране Републике Србије, Народна скупштина усвојила је 2009. године. У складу са Законом о министарствима, почетком 2017. године формирана је Посебна радна група, коју чине представници свих

АЛЕКСАНДАР ЖИВКОВИЋ,
ДРЖАВНИ СЕКРЕТАР

ЗАУВЕК ВОЈНИК

министарстава Владе Србије, БИА, Канцеларије савета за националну безбедност, Генерални секретаријат председника Републике, а која тренутно ради на изради нацрта Стратегије националне безбедности, Стратегије одбране Републике Србије и Беле књиге одбране. Целокупан рад наведене посебне радне групе заснива се на претходно урађеној анализи чинилаца стратегијског окружења и процена изазова, ризика и претњи безбедности наше земље.

О По усвајању наведених докумената приступиће се изради новог дугорочног плана развоја система одбране, који ће свакако бити у функцији припрема за одбрану.

О Министар Вулин је више пута говорио о професионализацији војске, добровољном служењу војног рока, односно враћању на редовно служење, сте позивању резервног састава? У прошлом периоду водила се полемика око тих тема. Може ли нам рећи нешто више о томе?

– Професионализација Војске Србије је континуиран и динамичан процес, који је условљен чиниоцима стратегијског окружења на глобалном и регионалном нивоу и могућности државе. Професионализација Војске није само пуна професионалним војницима. Она подразумева и опремање, и новине у си-

стему обучавања, и стицање нових позитивних знања, и искустава стечена сарадњом са припадницима других оружаних снага. Систем одбране прилагођава се изазовима, ризицима и претњама по безбедност земље и припрема адекватне одговоре на њих.

Када говоримо о добровољном служењу војног рока, подсетићу вас да је 1. јануара 2011, Одлуком Народне скупштине Републике Србије, обустављено обавезно служење војног рока и од тада сви младићи и девојке који желе служити војни рок са оружјем то могу учинити на добровољној основи.

Прво је то било у трајању од три месеца, а сада шест. Одлука да буде шест месеци није донета „ад хок“, већ на основу детаљне анализе Генералштаба Војске Србије. Они су закључили да су створени услови да се продужетком трајања служења војног рока унапреди систем обуке војника и подигне на виши ниво. Данас војници у јединицама Војске Србије пролазе и колективну обуку, што омогућава да неко време извршавају и конкретне задатке професионалних војника.

Питање поновног увођења обавезе служења војног рока разматра се у складу са актуелним изазовима, ризицима и претњама безбедности. Треба имати у виду да је период припреме за доношење Одлуке о обустави обавезе служења војног рока трајао више година, тако да би и евентуални процес враћања на обавезу служења војног рока, такође трајао

Занимљиво је то што је већи број позива за обуку резервног састава ове године изазвао праву буру у јавности и различите реакције. Ти позиви нису у вези са безбедносном ситуацијом, већ са чињеницом да постоје услови за одржавање и унапређење обучености војних обвезника. Само обучен војник може одговорити адекватно постављеним задацима и бити од користи себи и онима које треба да брани од било које врсте опасности, каже саговорник „Одбране“.

дуго. При томе, треба узети у обзир претње по безбедност земље, финансијске и материјалне могућности. На крају, одлуку о томе донеће, као и до сада, Народна скупштина на предлог надлежних органа.

О А позивање резервног састава?

– За обуку резервног састава постоје петогодишњи и годишњи планови позивања и обуке резервног састава. Планове израђује Генералштаб Војске Србије, степенован је као „поверљив“ и самим тим није документ доступан јавности.

Позивање резервног састава на обуку траје годинама, а интензивирано је од 2013. позивом на војне вежбе јединица различитог нивоа. У 2017. години, сходно утврђеним плановима, биће позвано више војних обвезника на војне вежбе него у периоду од 2001. до 2010. године, што јасно говори о бризи надлежних да имамо обучен резервни састав Војске Србије.

Занимљиво је што је већи број позива за обуку резервног састава ове године изазвао праву буру у јавности и различите реакције. Ти позиви нису у вези са безбедносном ситуацијом, већ са чињеницом да постоје услови за одржавање и унапређење обучености војних обвезника. Само обучен војник може одговорити адекватно постављеним задацима и бити од користи себи и онима које треба да брани од било које вр-

сте опасности. А критизера ће увек бити. Није добро кад нема обуке, тад смо за њих угрожени и необучени, а не ваља ни када изводимо обуку.

Свако позивање војних обвезника на војне вежбе, њихово место јављања и трајање обуке објављује се редовно на сајту Министарства одбране и то да би се јавност правовремено информисала да се ради о планској активности – обуци резервног састава.

Кратко бих истакао да нисмо заборавили идеју о активnoj резерви. Проценовано је да је потребно доградити нормативно-правне регулативе тог концепта, али и створити повољне услове тако што ће се обезбедити потребна финансијска средства за његову реализацију.

О Да ли су у њом позивању „заборављене друге снаге одбране“, као што се могло чути ових дана?

– Тачна је тврдња да су друге снаге одбране, како кажете, биле заборављене неко време, али важно је напоменути да је 27. децембра 2013, после више од 20 година, Влада усвојила План одбране Републике Србије.

У изради Плана одбране Републике Србије учествовали су сви субјекти система одбране: државни органи, органи државне управе, посебне организације, велики техничко-технолошки системи, привредна друштва од значаја за одбрану земље, предузетници и друга правна лица и јединице локалне самоуправе (општине и градови).

Огроман помак је чињеница да је, после више од 20 година, 92 одсто субјеката одбране израдило сопствене планове одбране, на основу извода из Плана одбране Републике Србије и сопствене процене. Важно је истаћи и да припадници Војске Србије све више организују заједничке вежбе са другим снагама одбране, што је пракса која се спроводи последњих година.

О Министар Вулин подсетио је Србију да обустављање обавезног служења војног рока није и обустављање обавезе припрема за одбрану земље, ше да одбрана земље има своју војну, али и цивилну компоненту. Како је регулисано учешће жена у сисџему обуке и одбране земље?

– У складу са одредбама Закона о војној, радној и материјалној обавези жене не подлежу војној обавези, осим на добровољној основи.

Законска регулатива је јасна. У складу са Законом о одбрани, начин обучавања, напомињем свих грађана, за одбрану земље уређује Влада на предлог министра одбране, а Министарство одбране одређује програм обуке и уређује начин и поступак планирања и спровођења планова обуке преко надлежних територијалних органа у сарадњи са Генералштабом Војске Србије.

Додао бих још да се код нас већ годинама успешно реализује Национални акциони план (НАП) за примену „Резолуције 1325 СБ УН – Жене, мир и безбедност“ и да се по увођењу родне перспективе у свим сегментима живота и рада система одбране издвајамо као пример у односу на све земље региона.

Учешћем што већег броја жена у оспособљавању за поступање у ванредним ситуацијама и оспособљавању за одбрану земље, повећавају се укупне одбрамбене способности земље.

О Да ли су тачне швргње да не постоји План опремања ВС за 2017. годину?

– То није тачно. План опремања за 2017. годину одобрио је министар одбране на предлог начелника Генералштаба Војске Србије, како је то и предвиђено законом. Након тога, Влада је одобрила План јавних набавки у области одбране и безбедности у складу са члановима 127. и 128. Закона о јавним набавкама, чиме су били створени услови за реализацију Плана опремања за 2017. годину, који је у току. План опремања Војске Србије садржи поверљиве информације, због чега се јавно не објављује, нити се икад објављивао.

Дугорочним планом развоја система одбране идентификоване су недостајуће оперативне способности Војске у области заштите и контроле ваздушног простора, које тежишно треба развијати кроз опремање наоружањем и војном опремом. У условима ограничених могућности буџета одбране током дужег периода, Министарство одбране покушава да изнађе одрживе моделе опремања сложеним и скупим системима наоружања за вид РВ и ПВО, од којих је један и војнотехничка помоћ пријатељских земаља. Разумемо интерес јавности да добије више детаља о наведеним активностима, али указујемо да је наведена тематика поверљива по дефиницији, те да мера саопштавања детаља не одређује увек и само наша страна. ■

А. ПЕТРОВИЋ

МИНИСТАР ВУЛИН ОБИШАО БАЗУ „ЈУГ”

ГАРАНТ МИРА И СТАБИ

Војска Србије у потпуности контролише нашу територију, чува наш свакодневни начин живота и никада ни на који начин неће дозволити да се било каква политичка нестабилност прелива на нашу територију – поручио је министар одбране

Министар одбране Александар Вулин, у пратњи начелника Генералштаба Војске Србије генерала Љубише Диковића, команданта Копнене војске генерал-потпуковника Милосава Симовића и команданта Четврте бригаде КоВ пуковника Слободана Стопе, обишао је 8. септембра припаднике Четврте бригаде Копнене војске у Базу „Југ”.

Том приликом, министар Вулин рекао је да је База „Југ” један од најважнијих објеката наше војне инфраструктуре, посебно када је реч о обуци за мултинационалне операције.

– Војска Србије је у мултинационалним операцијама, у операцијама чувања мира у читавом свету, показала да може да се мери са било којом великом светском армијом. Где год да су ишли наши припадници, о њима се говорило као о добрим љу-

дима, о изузетним старешинама и о изузетно обученим војницима. Један од разлога зашто је то тако јесте и База „Југ“ и оријентација наше војске да увек буде спремна за мировне операције и да борбену готовост и обуку свих наших припадника увек држи на највишем могућем нивоу – рекао је министар одбране.

Он је поручио да је обилазак Базе „Југ“ прилика да се каже да Војска Србије у потпуности контролише нашу територију, чува наш свакодневни начин живота и да никада ни на који начин неће дозволити да се било каква политичка нестабилност прелива на нашу територију.

– Шта год да се дешава у нашем окружењу, без обзира на то да ли се налази иза граница или административне линије, нестабилност неће имати простора у Републици Србији, односно на простору који контролише Војска Србије. Војска Србије је гарант мира, гарант стабилности, не само мира и стабилности на простору Србије већ у читавом региону. Наше државно руководство може с поносом да говори о својој војсци и с поносом може да каже да је Србија фактор мира и стабилности, између осталог и баш зато што Војска Србије тако успешно испуњава своје уставне обавезе – закључио је министар Вулин.

Министар Вулин и сарадници обишли су амбуланту, вишенаменски учioniчки центар, Центар за обуку јединица за мултинационалне операције, Центар за симулације и спортски полигон на коме тренирају фудбалери клуба „Небески анђели“, чији су чланови припадници Четврте бригаде Копнене војске. ■

Сања АНЂЕЛКОВИЋ
Снимио Даримир БАНДА

МИСЛИМО НА НАШЕ НЕБЕСКЕ АНЂЕЛЕ

Током посете Базе „Југ“ министар Вулин уручио је фудбалском клубу „Небески анђели“ донирану спортску опрему. Тај тим, у ком играју припадници Четврте бригаде КоВ, негује сећање на 11 припадника 78. моторизоване бригаде, погинулих 1999. године током бомбардовања НАТО-а.

Министар је фудбалерима поручио да успомену на њих носе у својим животима, честито, достојанствено, онако како су они и живели.

– Зато ви и јесте наши анђели, јер ми мислимо на 11 наших небеских анђела који су своје животе дали за земљу којом ходамо, земљу коју остављамо својој деци. Данас смо овде да се сетимо њих, али и да вама кажемо хвала на борбености, вредноћи, на животу. Хвала на животу који водимо да не бисмо обркали њихову смрт – рекао је министар одбране и захвалио Фудбалском савезу Србије и фабрици наменске индустрије „Милан Благојевић – Лучани“ на донацији намењеној фудбалском клубу „Небески анђели“.

С ПУКОВНИКОМ
ЗВОНКОМ СТОЈКОВИЋЕМ,
КОМАНДАНТОМ
МЕШОВИТЕ
АРТИЉЕРИЈСКЕ
БРИГАДЕ

РАЗВОЈ И ОБУКА КАО ИМПЕРАТИВ

Дан артиљерије и Дан Мешовите артиљеријске бригаде Војске Србије – 14. септембар – убележен је великим словима у српском народу. Тог датума 1918. године на Солунском фронту започела је двадесетдвочасовна артиљеријска припрема са српских положаја. У раним јутарњим часовима отпочела је паљба из око 2.000 артиљеријских цеви српске и савезничке артиљерије. Тиме су створени услови Првој и Другој српској армији да сутрадан, 15. септембра 1918, у 5.30 часова, крену у пробој Солунског фронта. У току артиље-

Мешовита артиљеријска бригада негује традиције славних српских артиљераца, али и својих претходница – бригада које су постојале на тлу Србије. О томе какав је актуелни тренутак тог рода, а и јединице, разговарали смо с пуковником Звонком Стојковићем, командантом бригаде, уједно и председником Савета рода артиљерије.

ријске припреме уништена је бугарска артиљерија, порушене су жичане препреке, преорани ровови... Избор циљева, тачност и прецизност артиљеријске ватре, учинак на циљевима и искоришћавање ефеката ватре, надмашили су све до тада виђено.

На ту славу прошлост подсећале су некад артиљеријске бригаде, а данас традицију чува Мешовита артиљеријска бригада Војске Србије. О томе какав је актуелни тренутак тог рода, а и бригаде, разговарали смо с пуковником Звонком Стојковићем, командантом бригаде и председником Савета рода артиљерије.

○ За артиљерију се некад говорило да је „последњи аргумент краља“ у рату. Називају је и „краљицом рата“. Колики је њен значај у савременим сукобима?

– Артиљерија и у савременим сукобима не губи на значају. Напротив, све је већа потреба за брзом, снажном и изненадном ватром на одређеном правцу. Некад је то од пресудног утицаја за ток сукоба у рату.

○ То је преваходно технички род, који се стално развија и усавршава. Овогодишњи сајам НВО „Партнер“ показао је да су у тренду и његова класична и ракетна компонента. Наиме, паралелно иде развој модуларних вишецевних лансера ракета и самоходних топовно-хаубица. Шта мислите у ком ће правцу ићи даљи развој рода?

– Сматрам да се артиљерија код нас развија у добром правцу и да се прате трендови у свету. Ракетна артиљерија развија се у правцу модуларних система, а цевна или класична ка самоходним возилима – точканима или гусеничарима, зависно од потреба земље. Наравно, гусенична класична артиљерија мало је скупа и захтева више улагања, али је за обе важна аутоматизација свих система, подскопова. И ми пратимо светски тренд – ка поменутој аутоматизацији свих подсистема, ка повећању домета, повећању брзине гађања, маневарских способности, ка развоју такозване паметне муниције. А брзо дејство и напуштање положаја јесу захтеви који довољно указују да артиљерија мора да буде самоходна и да дејствује по принципу „испали и бежи“.

Осим тога, за потребе артиљерије развијају се универзалне покретно-рачунарске станице, нова средства комуникација, командно-информациони систем. Све то добићемо развојем једног од артиљеријских система. Да ли ће то бити НОРА Б-52, „морава“ или неко треће оруђе, видећемо.

Ми очекујемо да ћемо врло брзо добити нова средства која се развијају, чиме ћемо се и по квалитету и по квантитету опремити савременим артиљеријским оруђима.

○ Припадници Мешовиће артиљеријске бригаде укључени су и у испитивања средстава НВО вашег рода која су у развоју, пре свега оних које развија ВТИ. Од каквог је значаја за вас ова веза инжењера, испитивача и корисника?

– Пракса је у последњих неколико година показала да је то веома важно. Ми имамо непосредну сарадњу са Управом за планирање и развој ГШ, са Војнотехничким институтом, са Техничким опитним центром. Значајно је због тога што као крајњи корисници дајемо сугестије у ком правцу би требало да иду истраживања, испитивања и како да се оно што је већ постигнуто унапреди у наредном периоду. Са друге стране, наше послуге се током развоја појединих средстава упознају са тим системима и са муницијом, али и са другим средствима која развијамо у роду – извиђачким, радарским и томе слично.

○ Топовно-хаубица НОРА Б-52 калибра 155 мм настала је услед потребе за новом, брзом и покретном самоходном хаубицом, која ће заменили стару 152 мм М84 НОРА-А. Након вишегодишњег развоја и тестирања, ова хаубица се производи више од деценије и извозни је аргумент Србије. Долазак НОРА Б-52 у Војску Србије најављиван је више пута до сада. Да ли их очекујете у јединици?

– Наравно да их очекујемо, и то врло брзо. Тренутно је НОРА Б-52 у поступку пријема на испитивање у ТОЦ-у. Недавно смо добили позив од тог опитног центра да наши људи учествују у испитивањима. Направили смо програм испитивања, програм обуке наших људи за руковање и одржавање тог новог средства и, уколико све прође како треба и НОРА Б-52 добије позитивну оцену током опитивања, надамо се да ће врло брзо након тога доћи у нашу јединицу.

○ Артиљеријске јединице постоје и у другим бригадама Кошуневе војске, али су најмоћнија средства груписана у Мешовићој артиљеријској бригади. Колико је важно за развој рода и за војску што постоји артиљеријска бригада која је после свих трансформација једина преостала родовска?

– Веома је важно за род да постоји оваква родовска јединица, јер се у њој ствара квалитетан кадар, који се касније укључује у командне и друге функције у артиљеријској бригади. Такође, важно је због тога што је бригада на једном месту, у једном гарнизону, што се сви добро познајемо, а знамо и пратимо наше колеге артиљерце у бригадама КоВ. Њима пружамо сву помоћ и преко Савета рода учествујемо у вођењу кадра. Повремено организујемо курсеве за потребе артиљеријских јединица у бригадама КоВ. Осим тога, бринемо о опремању тих јединица тако што им додељујемо неке од покретних ствари. Наравно, утичемо и на одржавање и ремонт.

Значајно је и због обуке тих јединица, јер се зна да је сложенија обука уситњених јединица. Код нас је обрнут случај и постоји висок степен наше развијености, па можемо да организујемо и више нивое обуке, попут тактичких вежби, покретних логоровања, артиљеријских бојевих гађања са једним или два дивизиона и друго.

○ Према вашој моћи којом располаже, јединица је најмоћнија у Војсци Србије. Поред лансера ракетног четиороцевног ЛРСЧ 262 мм „оркан“, у наоружању бригаде су самоходни вишецевни лансер ракета 128 мм М 77 „огањ“, топовно-хаубице 152 мм М 84 НОРА и топови 130 мм М46. Колика је заиста ова моћ?

– Ватрена моћ наше артиљеријске бригаде стварно је велика и за поштовање. Међутим, рекао бих да су од тога много важнији наша прецизност, брзина и тренутак дејства. Значи, могућност да у правом моменту на правом месту ватром подржимо наше јединице у извршењу задатка. Наравно, располажемо великом ватреном моћи и имамо способности да подржимо све потребе наших јединица КоВ у евентуалним операцијама.

○ Иако Србија има моћан ракетни систем „оркан“, домаћа од 50 кг, нема полигон на којем би могла да се обаве гађања ракетом 262 милиметара. Да ли гађања из умешнутих цеви из којих се испаљује ракета 128 мм „огањ“ могу да пруже послужу-

гама прави осећај моћи тог система?

– Сматрам, а и пракса је показала, да коришћењем уметнуте цеви 128 mm и гађањем ракетама „пламен-А“ М-63 добијамо у потпуности оспособљене послуге, као да изводе гађање оригиналном ракетом за тај систем. То је само домет који је заправо небитан за припрему и обуку наших послуга. За обуку нас, дакле, задовољава оно што имамо и можемо. Наравно, убудуће ће се вероватно створити услови да се гађа са оригиналном ракетом, али је у овом моменту ово сасвим довољно за обуку.

○ Артиљеријци своје знање и вештине већ годинама проверавају на покретном логоровању за време вежбе „Вајрени скок“. Колико вам она значи и да ли би требало да имаће више бојевих гађања током године?

– Организација и извођење покретног логоровања, коме претходи

реализација стационарног логоровања, веома је важна за нашу јединицу. Током реализације покретног логоровања све наше јединице излазе у простор и организујемо обуку у приближно ратним условима – и земљишним и временским. Изводимо тактичке вежбе са бојевим гађањима на којим проверавамо оспособљеност и обученост наших јединица. А што се тиче броја гађања, наравно да артиљерцу никад није доста гађања и пракса је показала да што се више гађа и што више имамо терена, постижемо боље резултате и спремнији смо за извршење свих задатака. Ми годишње у просеку имамо најмање два гађања. Ове године планирали смо да у октобру изведемо још једно, а након тога, имаћемо проверу од Инспектората, па су и тад планирана гађања, што је за нас артиљерце за једну годину сасвим довољно.

○ Вежба „Вајрени скок“ је занимљива и по томе што се у њој ангажује највише припадника

артиљерије – и професионални састав, и кадети, и резерва.

– Тако је. Приликом реализације логоровања обједињавамо обуку нашег сталног и резервног састава и кадета 3. и 4. године модула Артиљерија. И досадашња пракса је показала да је то од великог значаја не само за нас већ и за кадете, јер се на терену оспособљавају у улогама од командира одељења до командира вода. А резервном саставу пружамо прилику да обнови своја знања. У сваком случају, та вежба за нас представља годишњи пресек стања, јер видимо каквим капацитетима у роду располажемо, а прилика је и да се младе старешине докажу, па и надмећу.

○ С обзиром на то да артиљерија значи „умешност погађања циља“, која знања и вештине треба да има артиљерац да би био успешан у свом послу?

– Сваког артиљерца краси колективни дух и осећај припадности јединици. Поред индивидуалне обуке појединца и колективне обуке јединица, трудимо се да војници схвате свој значај и улогу у извршењу гађања. Све артиљеријске специјалности, послужоци, извиђачи, рачуначи, топографи и други обучавају се да буду најбољи у свом послу, како би својом стручношћу допринели успешној реализацији задатака. Посебна пажња посве-

БРИГАДА

Мешовита артиљеријска бригада КоВ из Ниша јединица је која наставља традиције 203. мешовите артиљеријске бригаде из Алексинца. Међу првима је завршила процес професионализације. Већина војника је из Ниша и Алексинца, а има их и из других места. Састоји се од команде, командног, два топовско-хаубичка, два топовска и једног мешовитог ракетног артиљеријског дивизиона, те логистичког батаљона.

Ћује се избору рачунача и топографа, с обзиром на то да од њихове тачности зависи успешност гађања, што, наравно, не искључује важност осталих специјалности у артиљерији.

○ Да ли имате проблема са исправношћу технике и њеним одржавањем?

– У јединици немамо неисправних артиљеријских оруђа. Артиљерци су познати по томе да воле своја оруђа, да брину о њима и не дозвољавају ни у једном моменту да оруђе буде неисправно, нефункционално или неспремно за употребу. Тако је и код нас у бригади. Исправности и одржавању технике посвећује се велика пажња. Конципирани смо тако и имамо довољне радионичке капацитета и за одржавање и за техничке прегледе свих наших артиљеријских оруђа. Добар нам је и стручан технички кадар. Имају знања и способности да обављају техничке прегледе и одржавају сва наша оруђа из њиховог домена за одржавање, а сарађујемо и са ТРЗ кад средства НВО морају да прођу и њихове ремонтне капацитете.

Вежба „Ватрени скок“ представља проверу рада наше логистике јер са нама на логоровања иде и логистички батаљон, који обавља све логистичке функције током боравка на терену. У неколико година колико реализујемо покретно логоровање нисмо имали тежи отказ технике или било које друге непријатности због којих нисмо могли да извршимо задатак.

○ Јединица наставља традицију 203. мешовите артиљеријске бригаде, у којој сте Ви као официр артиљераца сјасавали. Колико је од снаге и изврсности те алексиначке бригаде садржано у овој новој – нишкој?

– Наравно, 203. мешовита артиљеријска бригада јесте окосница садашње јединице, али свакако треба рећи и то да су у њен састав ушли људи и техника из 52. и 16. мешовите артиљеријске бригаде, али и из ракетне бригаде, тако да је она наследник малтене свих артиљеријских јединица које су постојале у Србији. Успели смо да интегрисамо све те људе, да направимо чврст и јак колектив, тако да сад сви наши припадници осећају припадност управо овој садашњој артиљеријској бригади, чији имиџ градим.

○ О неговању традиција свих њихових бригади говори и спомен-соба, која се у многоме разликује од других.

– Наша спомен-соба је специфична у односу на остале јединице по томе што одсликава развој рода – од првих артиљеријских оруђа у Србији до савремених средстава. Осим слика и докумената имамо и реплике оруђа из разних периода. У свему томе најзаслужнији је мајор Славиша Врбић, који је допринео припреми, уређењу, развоју и на крају коначном изгледу спомен-собе.

○ Припадници јединице којом командујете активни су и у осталим две мисије војске. Појединачно одлазе у мировне мисије а, колико је познато, развијају и богату цивилно-војну сарадњу. Где све помажете становништву?

– Као и све наше јединице у војсци и артиљеријска бригада учествује у свим акцијама помоћи становништву. Наши лекари обилазе удаљена села и помажу људима који су заостављени и заборављени. Помажемо

у уређењу јавних простора у Нишу, сваке зиме рашчишћавамо путеве, комуникације према болницама, учествујемо у гашењу пожара, снабдевамо водом центар у Кулини. Углавном, везани смо за територију општине Алексинац и Црвени крст у Нишу. Поред тога, учествујемо у свим хуманитарним акцијама. Недавно смо веома успешно спровели акцију скупљања књига за једну основну школу, а помажемо и цркви око уређења црквеног простора, манастира. И много је тога, да не набрајамо, јер помажемо увек где треба.

○ Шта још краси артиљерце?

– Артиљерци су препознатљиви по врло добрим међуљудским односима, по тимском раду, по другарству. Тако је раније било, а тако је код нас и сада у јединици. Редовно прослављамо рођења деце, венчања, крштења... Људи су веома везани једни за друге и међу њима влада право другарство, искрено и поштено.

○ Да ли данас професионални војници радо иду у артиљерце? Тачније, имате ли проблема са њиховом јединице?

– На сву срећу ми уопште немамо проблема са попуном професионалним војницима. Штавише, увек имамо људе који су се јавили и на чекању су да их примимо, ако буде потребе. На тај начин врло брзо попуњавамо јединицу.

○ За крај, које су Ваше поруке као председника Савешта рода артиљерије?

– Не бих говорио као председник, већ у име Савета рода, који има велики утицај на развој артиљерије. Покренули смо неколико значајних развојних задатака. Ти пројекти односе се на артиљеријску муницију, на модернизацију упаљача, артиљеријско-извиђачка средства и инструменте, прибор за осветљавање. Неки задаци су у припреми, други у фази испитивања, а неки у поодмаклој или завршној фази. Циљ нам је да развојем и опремањем новим средствима НВО и квалитетном обуком одржимо ватрену моћ и снагу рода, да и наредне генерације артиљераца с поносом носе ознаке и амблем ове јединице. ■

Мира ШВЕДИЋ

ПРИЈЕМ ПРОФЕСИОНАЛНИХ ВОЈНИКА САНИТЕТСКЕ СЛУЖБЕ НА ОБУКУ НА ВМА

Од почетка септембра додатну младост и нову енергију Војномедицинској академији даће 27 девојака и 12 младића професионалних војника санитетске службе јунске генерације, који су на добровољном служењу војног рока. Они су ту упућени како би научили и савладали основне појединости рада и функционисања терцијарног нивоа здравствене заштите, какав постоји на ВМА. Распоређени по групама, обићи ће све клинике и институте те установе и видети како се ту ради. У стручно-специјалистичком смислу њихов рад биће ослоњен на ВМА, а у војничком на Тренинг центар санитетске службе, који је саставни део те установе.

На свечаном скупу одржаном на ВМА поводом почетка њихове обуке, заступник начелника ВМА пуковник проф. др Мирослав Вукосављевић рекао је да су професионални војници санитетске службе први пут у Војномедицинској академији захваљујући великом напору удружених снага свих нивоа у Министарству одбране да се реши један од највећих проблема војног здравства – проблем кадрова.

– Оно што ову иницијативу издваја од пуког попуњавања редова јесте дугорочност и квалитет предложеног решења. На тај начин не само да добијамо обучено, мотивисано и квалитетно особље, способно да брани част војне и беле униформе, већ и на велика врата враћамо професију војне сестре и војног медицинског техничара, како доликује целом систему војног здравства и ВМА, као његовог кључног елемента – истакао је заступник начелника ВМА.

Квалитетна новина

Иако је ово прва генерација војника на добровољном служењу војног рока санитетске службе која је дошла на ВМА, није прва генерација сани-

ВИШЕ ОД ПОП

Двадесет седам девојака и 12 мушкараца, професионалних војника санитетске службе јунске генерације, недавно је на Војномедицинској академији започело своје колективно обучавање за рад у војноздравственим установама. У стручно-специјалистичком смислу њихов рад биће ослоњен на ВМА, у војничком на Тренинг центар санитетске службе, који је саставни део те установе, а биће смештени у Касарни „Бањица“.

тетске службе која је дошла у Војску Србије. Сваке године тај облик обуке прође десетак младића и девојака, а ове године јунска класа била је масовнија и у њој их је било 39.

– Добровољно служење војног рока траје шест месеци. Годинама уназад професионални војници санитетске службе су после првих месец и по дана завршене опште војне обуке у неком од центара за обуку, као што су Сомбор, Ваљево или Лесковац, у које су у складу са планом попуне упу-

ћивани по територијалном принципу, долазили у Чету за обуку санитетске службе у Ниш, која је део Центра за обуку кадрова логистике у Крушевцу. Ту су обучавани за примарни ниво здравствене заштите. Након тога упућивани су у амбуланте јединица војске. Од ове године они ће се упућивати на обуку у војноздравствене установе као што су Војномедицинска академија, Војна болница Ниш, Војномедицински центар Нови Сад и Центар војномедицинских установа Београд – ЦВМУ, да би по завршетку добровољног служења војног рока били у потпуности оспособљени за рад у систему војног здравства. За почетак ми смо изабрали ВМА и ЦВМУ Београд. У ЦВМУ ће бити недељу дана, а до краја војног рока остаће на ВМА – каже потпуковник Елифат Фета, начелник Тренинг центра санитетске службе.

Он објашњава да ће око 80 одсто њихове обуке бити стручно-специјалистичка, а 20 одсто посвећена општевојним предметима и физичком васпитању. Стручно-специјалистичка обука одвијаће се у преподневним часовима, ретко поподне, а још ређе у данима викенда, када ће имати прилику да виде како се одвијају дежурства на одељењима и клиникама. На тај начин спознаће цео поступак збрињава-

Упознавање са специфичностима рада

Носилац реализације свих активности везаних за стручно-специјалистичку обуку биће Верица Миловановић, главна сестра ВМА, са својим тимом главних сестара и главних медицинских техничара на клиникама и институтима те установе. Она каже да ће млади професионални војници, који су завршили средњу медицинску школу, имати прилику да обнове своја основна знања, а са стручне стране стећи ће нове вештине и знања у установи где је здравствена нега на светском нивоу.

– Моје колегинице, главне сестре на клиникама упутиће их у специфичности одређених клиника и све оно што се тамо ради, а вештине од значаја за професију савладаће уз комуникацију и непосредни рад. То значи

клиникама задржати дуже, а на неким краће.

И још нешто, како међу њима има разних средњемедицинских струка – медицинских техничара општег, педијатријског и гинеколошко-аушерског смера, лабораторијских техничара здравствене струке и фармацеутских техничара – на ВМА ће сви проћи општу обуку, а биће испоштоване и специфичности за све који нису са општег смера. То ће им, према речима главне сестре, бити значајно искуство које ће им помоћи да се лакше снађу и постану прави професионалци.

Кораци после

Поставља се питање – шта даље. Да ли се тим девојкама и младићима после отварају врата за евентуално запошлење. Како смо чули, најквалитетнији могу томе да се надају. Наиме, заинтересованим професионалним војницима биће омогућен пријем у службу у војноздравствене установе у Београду, Нишу и Новом Саду, укључујући и Војномедицинску академију.

После потписивања првог уговора добиће чин разводника, а касније ће моћи да напредују у виши чин десетара и млађег водника, на основу временаведеног у служби и завршетка курса предвиђених за даље напредовање.

Тог првог дана њиховог доласка на ВМА заступник начелника ВМА рекао је да ће им се на основу постигнутих резултата и личних амбиција пружити могућност да напредују у каријери стручним усавршавањем, учешћем у мировним операцијама, али и да се даље школују на струковним студијама за медицинске сестре Медицинског факултета ВМА Универзитета одбране у Београду. Ове године уписана је и прва генерација за Високу струковну школу ВМА.

– Надам се да ћете то да искористите. Када сам почињао, говорили су ми, а кажем и ја вама, да су само знање које стекнете, вештине којима овладате нешто што остаје трајно ваше, за цео живот. Колектив је са вама добио појачање, а све у корист квалитетније бриге о пацијентима, што је наш примарни циљ и задатак – рекао је пуковник проф. др Вукосављевић. ■

Мира ШВЕДИЋ
Снимио Горан СТАНКОВИЋ

ња пацијената – од јутарњег рапорта, визите, поделе терапија, закључно са боравком, отпустом и пријемом пацијената.

– Ми смо направили план и програм обуке, коју ћемо реализовати у сарадњи са носиоцима ове активности на свакој клиници, на сваком одељењу, а то ће бити главне сестре, јер је реч о кадру медицинских техничара. Осим тога, биће у прилици да им професори наше установе одрже и неко предавање – каже начелник Тренинг центра санитетске службе.

да би требало да буду мотивисани да пруже максимално и да на неки начин партиципирају у раду, који ће бити под надзором старијих, искусних колегиница. Од њих ће умногоме зависити колико ће се укључити, колико ће желети да науче, а те вештине које буду стекли на ВМА примењиве су свуда у окружењу, а и ван граница наше земље – рекла је главна сестра ВМА.

Према њеним речима, током обуке имаће прилику да сагледају рад целе установе. Радиће у групама и ротирати се, с тим што ће се на неким

ШЕСТ И ПО ДЕЦЕНИЈА „ВОЈНОТЕХНИЧКОГ ГЛАСНИКА“

СВЕ ПРИСУТНИЈИ У АКАДЕМСКОЈ ЗАЈЕДНИЦИ

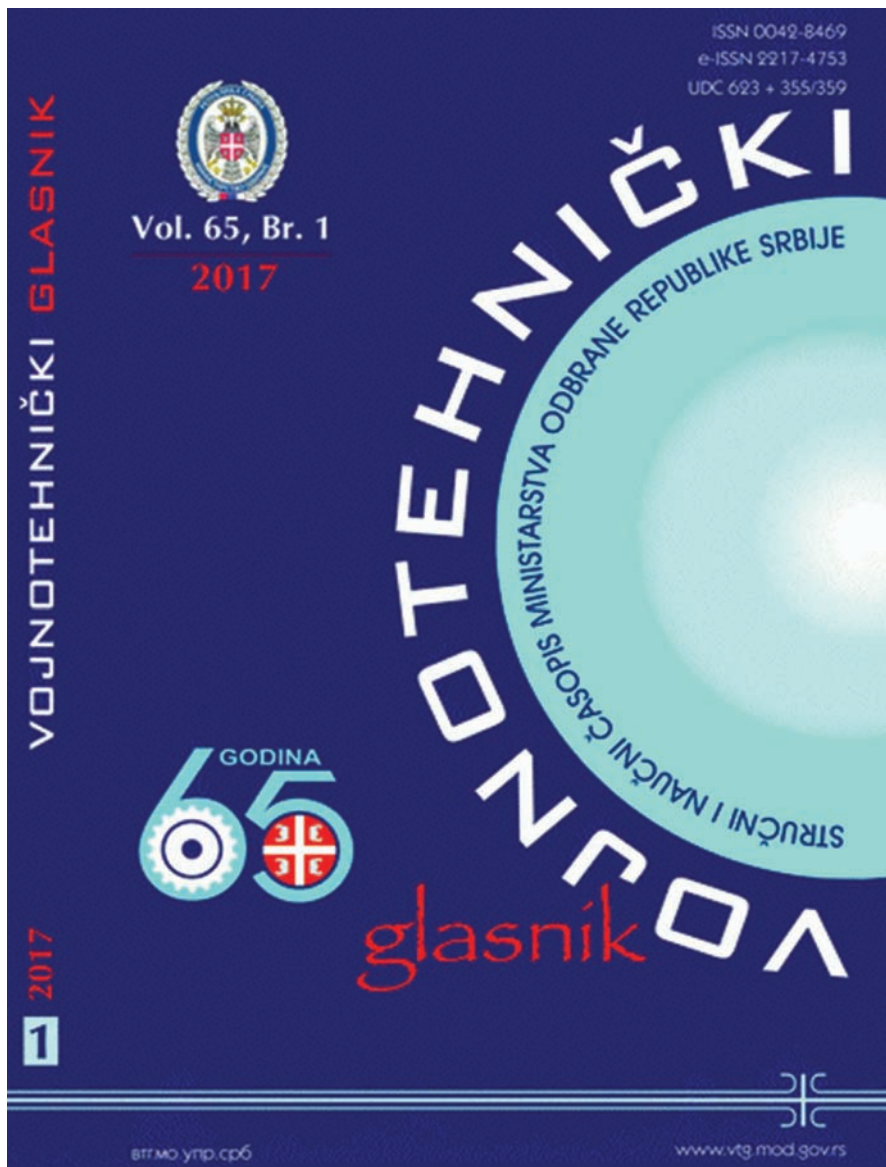
Центар за евалуацију у образовању и науци – ЦЕОН, у библиометријским извештајима објављеним од 2012. до 2015. године, доделио је часопису „Војнотехнички гласник“ ознаку „кк“ (контрола квалитета посредством ЦЕОН Асистента), која означава контролисани квалитет у систему евалуације, чиме је тај часопис постао један од првих у српском цитатном индексу с том ознаком

Н аучни часопис Министарства одбране Србије, „Војнотехнички гласник“, обележава шездесет пету годишњицу непрекидног излажења. Основан је наредбом начелника Генералштаба ЈНА, од 27. августа 1952, као настављач традиције пет дотадашњих часописа родова и служби – артиљеријског, тенковског и инжињеријског гласника, „Гласника веза ЈА“ и „Позадине и снабдевања ЈА“, који су излазили у периоду од 1947. до 1952. године и објављивали садржаје из тактике и технике.

Престижне ознаке

Оснивачким актом дефинисани су основни задаци „Војнотехничког гласника“ – да разматра и проучава питања о наоружању, техничкој и осталој материјалној опреми родова и служби у погледу познавања, руковања, употребе, дејстава, чувања, отклањања неисправности и усавршавања материјала, као и да расветљава техничка питања организације, ратна искуства позадинских служби и војног саобраћаја и евакуације.

Наредбом начелника Генералштаба ЈНА, од 16. децембра 1952, формиран је и први уређивачки одбор, „који у директивном смислу руководи уређивањем часописа“, а први број „Војнотехничког гласника“ изашао је из штампе у јануару 1953. године.

Часопис наставља и традицију изузетних публикација војнотехничког карактера које су излазиле у нашим

ранијим државама (Краљевини Србији и Краљевини Југославији): Артиљеријско-инжињерског гласника (који је из-

лазио од 1905 до 1906. године), „Артиљеријског гласника“ (1926–1932), „Пешадијско-артиљерског гласника“ (1933–1941), „Инжињеријског гласника“ (1929–1940), „Ваздухопловног гласника“ (1927–1941) и „Морнаричког гласника“ (1933–1940). Поменути часописи су својим профилем и квалитетом несумњиво утрли пут и данашњем „Војнотехничком гласнику“.

Поводом 65. годишњице излажења часописа ваља поменути неколико значајних достигнућа остварених у периоду од 2012. до 2016. године.

„Војнотехнички гласник“ је од 7. јула 2014. индексиран и видљив у директорију научних ресурса с отвореним приступом ROAD (Directory of Open Access scholarly Resources). Сервис ROAD одржава ISSN међународни центар уз подршку Сектора за комуникације и информисање UNESCO. Такође, од 23. јула 2014. индексиран је, реферисан и доступан и у директорију часописа отвореног приступа DOAJ (Directory of Open Access Journals), који индексира и обезбеђује приступ квалитетним и рецензираним научним часописима отвореног приступа.

Контролисан квалитет

Директориј DOAJ је 20. јула 2016. „Војнотехничком гласнику“ доделио ознаку „Seal“ (печат), која се додељује већ претходно индексираним часописима у њиховој основној бази (у складу са стандардним критеријумима), а који се додатно придржавају изузетно високих нивоа издавачких стандарда и најбоље издавачке праксе (Best Practice), што представља својеврсно признање тим напорима. Тако је „>X=>V5E=8G:8 3;0A=8:“ постао први часопис из Србије којем је DOAJ доделио ову престижну ознаку.

Од 18. фебруара 2015. часопис је индексиран у руској Научној електронској библиотеци (eLIBRARY.RU) и Руском индексу научног цитирања (РИНЦ), као први научни часопис из наше земље, а 27. новембра исте године постао је и члан Удружења издавача научних публикација отвореног

ДОПРИНОС ПРЕПОЗНАТЉИВОСТИ ЧАСОПИСА

За достизање потребних критеријума, подизање квалитета уређивачког рада и препознатљивости часописа, Редакција „Војнотехничког гласника“ захваљује: Николи Станићу,

сописа отвореног приступа (DOAJ – Directory of Open Access Journals), Клер Редхед (Claire Redhead), ОАСПА, Удружењу издавача научних публикација отвореног приступа (OASPA – Open Access Scholarly Publishers Association), Славку Покорном и Стојану Раденовићу, члановима Уређивачког одбора и рецензентима „Војнотехничког гласника“, Добрили Милетић (лекторки за српски језик), Јасни Вишњић (преводиоцу и лектору за енглески језик), Карини Авагјан (преводиоцу и лектору за руски језик), Драгану Вучковићу (преводиоцу и лектору за француски језик), Данијели Протић, Генерал-

ЦЕОН – Центар за евалуацију у образовању и науци (Српски цитатни индекс), Еми Мандич (Емма Мандич), Виктору Глухову, Евгенији Шепелјовој (Евгения Шепелёва), eLIBRARY.RU – Научној електронској библиотеци (РИНЦ – Руски индекс научног цитирања), Анастасији Нестеровој (Анастасия Нестерова), Издавач „Лан“ – Електронски библиотекарски систем, Јулији Маљсаговој (Юлия Маљсагова), CyberLeninka – Научној електронској библиотеци отвореног приступа, Соњи Браге (Sonja Brage), DOAJ – Директориј ча-

штабу Војске Србије – Центру за примењену математику и електроннику, као и Ивици Оцокољићу, Генералштабу Војске Србије – Центру за командно-информационе системе.

РОССИЙСКИЙ ИНДЕКС НАУЧНОГО ЦИТИРОВАНИЯ

приступа – OASPA (Open Access Scholarly Publishers Association).

Центар за евалуацију у образовању и науци (ЦЕОН) у библиометријским извештајима објављеним од 2012. до 2015. године доделио је „Војнотехничком гласнику“ ознаку „кк“ (контрола квалитета посредством ЦЕОН Асистента) која означава контролисани квалитет часописа у систему евалуације. На тај начин „Војнотехнички гласник“ је један од првих часописа у Српском цитатном индексу који је добио ову ознаку.

Поводом јубилеја, Редакција захваљује појединцима и установама који су залагањем, ангажовањем и пруженом помоћи допринели одржању и напретку часописа. Такође, захвалност дугује и свим ауторима који су указали поверење „Војнотехничком гласнику“, као и претходним уредницима, те ангажованим рецензентима и члановима уређивачких одбора, чији дугогодишњи рад обавезује садашње и будуће чланове Редакције да истрајно раде на даљем унапређењу часописа, посебно на повећању библиометријског квалитета и утицајности у српској и међународној академској заједници. ■

Небојша ГАЂЕША

САЧУВАН
ДЕЛИЋ
ИСТОРИЈЕ

Током свечаности поводом Дана рода речних јединица и Речне флотиле некадашњи поручник бојног брода Ратко Амицић, први командант речног миноловца 331 „Нештин”, истоимене класе речних миноловаца и капетан дуге пловидбе, и некадашњи чланови посаде заставници Миле Грчки, помоћник команданта, и Јожеф Романов, електроинер, војни пензионери, уручили су начелнику Штаба Флотиле капетану бојног брода Венку Механциском слова с натписа „Нештин”, скинута с брода после његовог изласка из оперативне употребе.

Уз то, предали су и Бродски дневник команданта, вредан документ, вођен у периоду 1976–1979. године, у коме се налази, записан руком команданта, сваки тренутак пловидбе и рада посаде у трогодишњем периоду. Они ће, уз садашње бројне и важне

У састав некадашње Речне ратне флотиле брод је ушао 27. августа 1976, у 12 часова, када се на његовом јарболу завијорила југословенска војнопоморска застава. Као првенац постао је љубимац целе јединице. Миноловац је својим именом чувао успомену на истоимено бачко место уз Дунав, на обронцима Фрушке горе, жариште оружаног отпора фашизму у Другом светском рату. Захваљујући пажњи и бризи људи који су „Нештином” и командовали и пловили, он ни данас неће пасти у заборав.

експонате за историјат Флотиле, наћи значајно место у витринама спомен-собе те јединице.

– Познатик ме је позвао и обавестио да купац једног војног брода треба да га „сече”, па му је у томе потребна стручна помоћ доброг познаваоца конструкције. Запитах га, о ком се броду ради. Миноловац, каже, имена „Нештин”. Био сам први командант на њему, одговорих. Отишао сам у новосадско бродоградилште. Видим свој некадашњи брод спреман за нестанак, а око њега огромне тестере, и није ми било свеједно јер су наврле успомене. Замолих да ми дају слова назива брода – Н Е Ш Т И Н. Тако су остала и сачувана до данас – сетно прича први командант некадашњег речног миноловца 331 Ратко Амицић.

У састав Речне ратне флотиле брод је ушао 27. августа 1976, у 12 часова, када се на његовом јарболу за-

вијорила југословенска војнопоморска застава. Као првенац постао је љубимац целе тадашње Флотиле.

– Ако данашња Војска Србије жели да наставља добре традиције, тада не сме да заборави претходне генерације и њихова дела, већ да их чува и сачува, обележава, како би једнога дана и њихова дела достојно била обележена – каже Амиџић, напомињући да је речни миноловац „Нештин“ својим именом чувао успомене на истоимено мало бачко село уз Дунав, на обронцима Фрушке горе, жариште оружаног отпора фашизму у Другом светском рату.

За Амиџића је била част што је постао први командант новог речног миноловца, а сви чланови посаде волели су брод и дичили се њиме. Годинама је „Нештин“ своје карактеристике и ватрену моћ приказивао „гостујући“ и у суседним државама – Мађарској и Румунији. А да је био квалитетан, дело знања и руку наших стручњака и радника, говори и то да је оригинални тип брода пловио чак и на реци Шат ел Араб, где су наши морнари обучавали арапске.

– За нас, тадашње морнаре, може се рећи да смо волели и плавуше и смеђе и црнке, али смо се увек враћали нашој правој љубави, „Нештину“ – каже Амиџић.

Заставници у пензији Јожеф Романов, електричар, Миле Грчки, помоћник команданта, поручник бојног брода и први командант брода „Нештин“ Рајко Амиџић и кайман бојног брода Венко Механџиски (слева нагесно)

Био би предугачак списак официра, подофицира и морнара који су се током година обучавали и чинили посаду речног миноловца „Нештин“. Стога, помињемо само прву поставу – командант капетан фрегате Ратко Амиџић, помоћник команданта старији водник Миле Грчки, моториста заставник Ангел Новоселовски, везиста заставник Стеван Корица, главни минер старији водник Јожеф Романов и морнари Слободан Миловановић, Винко и Франо Шимуновић, Неџија Азизи, Стјепан Јураић, Светислав Аврамовић и Васил Асенов.

Сви они су, попут њихових наследника, али и садашњих припадника Речне флотиле заслужни што брод и његово име нису пали у заборав. ■

Будимир М. ПОПАДИЋ

АРТИЈЕРИЈА НА ВОДИ

Брод „Нештин“ био је наоружан тада моћним једноцевним и троцевним противавионским топовима 20 mm М55. У наоружање и опрему убрајани су и механичка миноловка МДЛ 2Р и понтонска електромагнетска-акустична миноловка ПЕАМ 1, као и уређај за компензацију бродског магнетизма АДС 3Р. Од минског наоружања коришћене су мине за подводно запречавање и диверзантске мине „Бисер“ и „Кораљ“ за нападе на пловне објекте, лучка и остала постројења на води и копну.

(Б. Антић и Д. Спасојевић у Речна флотила 1915–2015)

РЕЧНИ МИНОЛОВЦИ КЛАСЕ „НЕШТИН“

За потребе некадашње Речне ратне флотиле Југословенске ратне морнарице у бродоградилшту „Бродотехника“ у Београду, под развојном шифром С-25/Б-47, изграђено је шест речних миноловаца типа 331 класе „Нештин“, уведених у употребу од 31. марта 1975. до 29. јуна 1979. године. Бродови су, уз ознаку речни миноловац (РМЛ), носили имена „Нештин“, „Мотајица“, „Белегиш“, „Босут“, „Вучедол“ и „Ђердап“.

У употреби, у саставу Првог речног одреда садашње Речне флотиле, остала су три – 332 с новим именом „Тител“, 335 назван „Апатин“ и 336, односно „Ђердап“.

РАСКЛОПЉЕН ПОНТОНСКИ МОСТ НА ЛИДУ

УСПЕШНО ОКОНЧАНА МИСИЈА ПРЕМОШЋАВАЊА

Тридесет и шест пловних и два крајња чланка расклопљени су на две пловне деонице, које су сутрадан, помоћу четири речна реморкера, транспортоване пловним путем Дунавом до ушћа Саве, те до матичне касарне „Церски јунаци“ у Шапцу.

Потпуковник Синиша Маринковић, командант Првог понтонирског батаљона, потврдио је да је мост од 20 тона безбедно расклопљен и да су мостовне деонице

припремљене за деангажовање и транспорт на матичну локацију. Командант је истакао да је од 15. јуна до 1. септембра на терену непрекидно била ангажована посада моста, а да је постављање, одржавање и расклапање моста и вид обуке јединице. Иначе, мостно место преласка, дужине 365 метара, успостављено је 20. јуна ове године, на основу Уговора о пружању инжињеријских услуга између Општине Земун и Војске Србије.

Припадници Првог понтонирског батаљона Речне флотиле расклопили су 2. септембра понтонски мост којим су током летње сезоне били повезани градски кеј у Земуну и Велико ратно острво. На двомесечном обезбеђивању преласка свакодневно је било ангажовано 15 припадника јединице који су бринули о сигурности моста, али и безбедности грађана.

Признање за припаднике у акцији спасавања

Током радова припадника Првог понтонирског батаљона Речне флотиле на склапању понтонског моста преко реке Дунав, код плаже Лиду у Земуну, појавио се алуминијумски чамац у приватном власништву захваћен ватром. Припадници Првог понтонирског батаљона видели су како из њега искаче старији човек и одмах су допливали до њега и извукли га на обалу, где му је војна докторка указала прву помоћ. Постављени понтонски мост практично је зауставио запаљени чамац у покрету и спречио га да запали остале чамце у марини у Земуну.

Неколико дана касније учеснике акције спасавања, са колегама из Војске и Полиције који су спасили двоје деце код државне границе према Бугарској, примили су тадашњи министар одбране Зоран Ђорђевић и начелник Генералштаба Војске Србије генерал Љубиша Диковић.

Уручујући медаљоне Министарства одбране, министар Ђорђевић истакао је да су припадници још једном доказали да достојно носе своје униформе:

– Немамо довољно добар начин да вам се одужимо, можемо само да урадимо оно што је често најтеже, да вам људски и од срца кажемо хвала на вашем херојству – рекао је тадашњи министар одбране и додао да је сигуран да су поносни на своје дело и да им то што носе у себи нико не може одузети нити им платити, те да је то највећа привилегија.

– Услови током лета били су екстремни, кад је реч о температури, а у сваком тренутку требало је надгледати мост, предузимати мере на скраћењу или продужењу, одржавати га и чистити, али су припадници јединице приказали велику оспособљеност – истакао је потпуковник Маринковић.

Током акције расклапања присутни грађани изражавали су захвалност припадницима Војске Србије што су им и овог лета омогућили прелазак на острво на којем проводе часове одмора. Пензионисани припадник полиције Мирослав Радовановић посебно је похвалио људе из Војске Србије, који су свакодневно одржавали мост и обезбеђивали сигурност, не само у близини прелаза, већ и у крају.

– Већ 35 година на свом чамцу проводим лето и свакодневно се дружим с припадницима Војске на Лиду. Војску волим јер ми је отац био официр, а и син је. Војска је једна од ретких институција у земљи која је увек у служби својих грађана и мост на Лиду само је један у низу доказа да је тако – каже Радовановић и истиче да током лета у близини моста није забележен ниједан инцидент, што говори о озбиљности људи који су о томе бринули.

Владимир ВЈЕШТИЋ
Снимио Срђан ХАЈСТЕР

НОВЕ ИНТЕРВЕНЦИЈЕ НА ВМА

Тим лекара са више клиника Војномедицинске академије недавно је извео јединствен захват у нашој земљи – замену аортног залиска без отварања грудног коша такозваном TAVI методом. Двојица пацијената које су оперисали интервентни кардиолози доц. др Радослав Романовић и асистент др Немања Ћенић успешно су се опоравили и отпуштени су кућама.

Вест да је на Војномедицинској академији први пут у нашој земљи урађена замена аортног залиска без отварања грудног коша – такозваном TAVI (Transcatheter Aortic Valve Insertion) методом – побудила је пажњу јавности. Захват је извео мултидисциплинарни тим са ВМА, који су чинили лекари клиника за ургентну интерну медицину, кардиологију, кардиохирургију, васкуларну и ендоваскуларну хирургију и анестезиологију. Тог дана, кад су заредом урађене две интервенције, у сали су били интервентни кардиолози доц. др Радослав Романовић и асистент др Немања Ћенић, анестезиолог доц. др Војислава Нешковић, две инструментарке и рендген техничар. Супервизор је био проф. др Матјаж Бунц из Клиничког центра Љубљана.

Двојица пацијената, старости 82 и 77 година, успешно су се опоравили, отпуштени су кућама, а резултати прве контроле били су одлични. Детаљније о том захвату сазнали смо од асистента др Немање Ћенића.

Минимална инвазивна хирургија

– Процедура се ради у општој анестезији, тако што се у препонску артерију ставе одређени уводници, а онда се кроз њих практично до срца посебном техником позиционирања доводи систем који се зове валвула, односно аортни залистак. Нема никаквог контакта са грудним кошом и пацијенту по интервенцији остаје само мали рез на препонској артерији. Цела процедура може да траје релативно кратко, од пола сата до четрдесет минута, зависно од анатомије и стања пацијента. Иначе, буквално одмах након интервенције пацијент се буди и сутрадан најчешће може да хода, а после пар дана отпуштамо га кући. Једини разлог зашто га задржавамо јесте рез на самој феморалној артерији, на препони, где уводимо валвулу, јер чекамо да видимо да ли ће коректно зарастати – истиче др Ћенић и подсећа да се на тај начин вишеструко смањује време болничког лечења и опоравка пацијента него кад се уграђују механички залисци.

Описујући методу др Ћенић каже да постоје строги алгоритми по којима се интервенција ради. Пре захвата пацијент се мора припремити и одредити који је тип, односно која му је величина залиска неопходна. Зато се најпре ураде скенерски и ултразвучни прегледи. Након тога

ЗАМЕНА БЕЗ ОТВАРА КОША

одлучује се да ли је пацијент уопште подобан за нову методу. Залистак је апсолутно од биолошког материјала, који организам не одбацује, па пацијенти не морају доживотно да узимају лекове против згрушавања крви, као када се уграђују вештачки залисци.

Ова метода се у Европи примењује дуже од пет година и врло је утемељена техника. Препоруке Европског удружења кардиолога указују да је то једна од прихваћених метода лечења, да су добра искуства, а то потврђују и клиничке студије. У развијеним земљама годишње се уради више хиљада таквих процедура, а у Немачкој чак око 9.000. Стандардно се примењује код пацијента старијих од 65 година, код којих је оперативни ризик врло или средње висок. Доктор Ћенић каже да време ради за ту методу, као и за све остале мање инвазивне.

Наши лекари су се одлучили за примену те методе из два основна разлога. Један је чињеница да је у нашој земљи велики број пацијената који се не могу оперисати,

ОБУКА

Тим који је имплантирао аортни залистак без отварања грудног коша морао је пре захвата да прође дугу и обимну обуку. Обука је највећим делом реализована у Швајцарској, у центру где се валвуле раде, производе и где су имали тренинге на тзв. роботима. Када су прошли одређени број тренинга заједно са инструкторима и тестирања на крају, тек онда су добили сертификат да могу да раде тај захват.

ЗАЛИСКА ЊА ГРУДНОГ

а којима је неопходно променити аортни залистак како би им се продужио живот, а други разлог је жеља лекара да буду у корак са светом.

Потрошни вентил на срцу

Нашег саговорника запитали смо услед чега се запуши аортни залистак?

– Аорта је највећи и најважнији крвни суд у организму, а на самом њеном почетку налази се залистак кроз који срце упумпава крв у цео организам и он је врло оптерећен, јер срце преко њега испумпа пет литара крви у минути. Најчешћи разлог за настанак здравствених проблема јесу дегенеративне промене које иду просто са годинама живота, у смислу нагомилавања калцијума, артеросклерозе и пропадања природног залиска. То је неминовност и ми ретко срећемо пацијенте који немају дегенеративне промене у доби од 65 година и више. Осим тога, на убрзано пропадање аортног залиска утичу и сви они класични фактори ризика које ми кардиолози врло често помињемо, попут хипертензије, повећане вредности холестерола у крви, физичког оптерећења и слично. Код неких људи то долази до изражаја раније, а код неких касније. У нашој популацији људи од око 70 година

Др Немања Ћенић

често имају индикацију за замену аортног залиска – објашњава др Ћенић.

А како се зна када је време за замену аортног залиска? Наш саговорник каже врло једноставно. Кад кардиолог на кардиолошком прегледу послуша срце и чује шум који личи на аортну стенозу, ураде се ЕКГ и ултразвук срца, и они недвосмислено потврђују дијагнозу.

– Могу да кажем да је то прилично безбедна метода и да су проценти компликација врло мали. Трудимо се да процедурално радимо према свим правилима струке. Нисмо имали компликације код првих процедура, а надамо се да ће тако и остати – каже др Ћенић.

Перспектива

Данас се у свету интензивно ради на усавршавању залистака и наш саговорник се нада да ће већ следећа генерација омогућити још лакши начин имплантације, са комфорнијим приступима.

– Ове минималне инвазивне методе узимају примат, не само када је реч о аортном залиску, него и код других. Као што су својевремено коронарографија и стентови у великој мери заменили кардиохирургију код оних пацијената код којих је то било могуће, мислим да ће ова минимална инвазивна метода апсолутно имати примат у будућности – истиче наш саговорник.

Према речима нашег интервентног хирурга, то ће се десити чак иако је у старту сама процедура нешто

скупља од класичне кардиохируршке, јер ће бити апсолутно дугорочно исплатива ако се упореди са могућим компликацијама класичне хирургије, са дужим лежањем у болници, дугорочним узимањем лекова и контролама тих пацијената.

– Ми се надамо да ћемо одржати континуитет у раду те методе јер су потребе наше популације велике. Према нашим проценама, имали бисмо око 500 пацијената годишње. То не можемо сами да урадимо и наша је жеља да ми на ВМА и наше колеге у велики центрима у Србији почнемо рутински да је радимо, јер је то у интересу грађана. Наравно, одређени материјални и други моменти су лимитирајући, а то је нешто с чим увек морате да рачунате – каже асистент др Немања Ћенић.

Према његовим речима, процедура је регистрована у листингу РФЗО-а и здравствени фондови је покривају, а да ли ће и у ком броју бити примењивана, показаће време. У нашем непосредном окружењу она се увелико ради. Само се у двомилионској Словенији уради минимум 150 интервенција годишње, а од тог броја проф. др Матјаж Бунц, који је био супервизор колегама с ВМА, уради око 100. ■

Мира ШВЕДИЋ
Фотодокументација ВМА

АЕРО-МИТИНГ СИАФ 2017

У ДУХУ ТРАДИЦИЈЕ

Аеро-митинг СИАФ годинама се организује на Аеродрому „Три дуби“, поред места Слиач. То је уједно и место на којем базира главнина словачке борбене авијације. Локација у централној Словачкој разлог је зашто ту базирају ловци МиГ-29, који на тој позицији дежурају и у такозваној ловачкој пари. Добра и реновирана инфраструктура и солидна приступачност, атрактиван програм, и то не само летачки, разлог је зашто ово место сваког августа привлачи стотине хиљада људи. Репутација аеро-митинга је таква да су месецима унапред смештајни капацитети у околини распродати, док се посетиоци слободнијег духа одлучују и на камповање под шаторима надомак оградe аеродрома. Део „незваничних“ посетилаца начичкан је и на околним падинама, одакле, такође, веома лепо може да се прати аеро-митинг.

Професионална агенција која у сарадњи са чешким државним институцијама, посебно Министарством одбране, организује тај дога-

ђај, труди се да сваке године обезбеди одговарајуће атракције, али и маркетиншку подршку, нарочито компанијама које нешто про-

Један од ретких источноевропских аеро-митинга који је успео да опстане и постане традиционална манифестација јесте словачки СИАФ (Словачки интернационални авио-фестивал). Иако се у једном моменту чинило да ће и овај догађај да избледи и изгуби атрактивност, 2017. година је то демантовала. Седми по реду СИАФ, одржан 26. и 27. августа, оборио је досадашње рекорде у посећености, са више од 150.000 продатих карата.

Субојњи програм ошворио је шпански пилот на ловцу EF-18М који је извео веома атрактиван програм

дају. А на том месту, где се окупља река људи, продаје се готово све – од пљескавица, пива, сувенира, аутомобила, авиона па до козметике, што је посебно наишло на одобравање женског дела публике.

Динамика у континуитету

Велики број ваздухоплова који је учествовао у летачком програму омогућио је динамику у континуитету, без приметних пауза. Суботњи програм отворио је шпански пилот на ловачком авиону EF-18М, који је

посебно на малим брзинама лета и на високим нападним угловима, привукле су пажњу публике жељне правог и бучног летења.

Међутим, оно што је уследило било је сушта супротност. Наиме, група чешких ентузијаста успела је да на бази конструкције најпознатијих ловаца из Првог светског рата направи верне реплике које су у стању не само да лете већ и имитирају ваздушне борбе. Полусатни летни и земаљски приказ обухватио је групни лет и борбу авиона Sopwith Camel, Fokker E-III, Fokker D-VII и Sopwith 1½ Strutter. Програм се одвијао на веома малом про-

земље праћену звучним ефектима, а један од авиона „погођен“ том ватром слетео је надомак војника обучених у британске (шкотске) униформе, који су пилота одмах „заробили“.

Након неубичајене тачке уследио је званични део праћен налетом групе словачких борбених авиона МиГ-29 и L-39, који су формирали мешовиту формацију.

Манифестацију је отворио словачки министар одбране Петер Гајдош, који је у свом обраћању посебно нагласио значај модернизације словачког ваздухопловства. У том смислу, на централном делу стајанке налазио

Акро-група „Al Fursan“ из Уједињених Арајских Емираџа имала је ове године премијеру на европском тилу. Ефектан програм представили су на седам авиона тила MB339 италијанске производње на којима лети и акро-група „Frecce Tricolori“.

извео упечатљив и прецизан програм уврстивши у елементе приказа и тзв. „коцка-петљу“. Тај маневар резервисан је за поменути авион, јер га на митинзима најчешће демонстрирају пилоти земаља који лете на F/A-18. Импресивне особине авиона,

Овогодишњи СИАФ био је рекордан по броју посетилаца. Организатори тврде да је продало више од 150.000 улазница. Учесће је узело 15 земаља, на земљи и у ваздуху је приказано 100 летелица. Подршку је пружило и око 600 припадника Словачких оружаних снага.

стору и надомак линије на којој се налазила публика. Да би доживљај био што вернији, на земљи је постављен ескадрилски шатор из Првог светског рата са земаљском посадом обученом у униформе тог времена. Приликом једног налета на земљи је запаљена макета немачког ловца, као последица симулираног поготка, пиротехничари су имитирали митраљеску ватру са

се први од девет вишенаменских хеликоптера УН-60М уговорених 2015. године за потребе словачког ваздухопловства. Иако није у питању „сребрени метак“ попут ловаца врхунских перформанси, публика је ипак показала велики интерес за ту летелицу која је постала најновији део словачког војног инвентара, али и ствар националног ваздухопловног престижа.

У ишчекивању свог дела тржишног колача, и ове године забележена је снажна маркетиншка кампања произвођача авиона Gripen, који је у једном великом хангару представио не само авион Gripen, већ и своје остале производе. Поставка је била прилагођена обичним посетиоцима, који су могли да се такмиче у симулацијама и видео-играма, а наменски је направљен и један тренажер за фамилијаризацију са кабином Gripena. Премда се набавка тог авиона најављује већ годинама, Словаци још нису донели такву одлуку, иако је она логичан след због најављене сарадње са комшијама које већ имају тај авион. У том смислу, и Мађари и Чеси су на СИАФ прелетели своје „грипене“. У летачком програму наступио је чешки Gripen, за чијим се команда налазио капетан Иво Кардош, добитник овогодишњег признања за најбољи летачки приказ на највећем британском аеро-митингу Royal International Air Tattoo, одржаном у Ферфорду.

Како би програм учинили што атрактивнијим, организатори су се потрудили да гледаоцима понуде и несвакидашњи прелет стратегијских

бомбардера В-52 и В-1, од којих је један долетео у суботу, а други у недељу. Након ниског прелета бомбардери су заузели курс ка пољском Радому, где се истог дана одржавао сличан аеро-митинг, нешто мањег обима. Управо та подударност термина утицала је да на СИАФ-у у летачком програму изостану пољске

акро-групе и „солисти“ на авионима МиГ-29 и F-16.

Својеврстан спектакл приредила је и Ербасова посада, која је извела комплетан двадесетоминутни програм са највећим путничким авионом на свету типа А380. Лакоћа маневра и несвакидашња окретност ове грдосије без сумње је импресионирала

У летачком програму наступио је чешки Gripen за чијим се команда налазио капетан Иво Кардош, добитник овогодишњег признања за најбољи летачки приказ на бриџанском аеро-митингу Royal International Air Tattoo

ЗЕМАЉСКА ИЗЛОЖБА

Динамичан програм у ваздуху пратила је и одговарајућа земаљска изложба. Поред домаће војне авијације, затим спортске и ултралаке авијације, представљене су и локалне ваздухопловне школе, факултети и разне друге организације. Гостујућа ва-

здухопловства презентована су присуством пара америчких ловаца F-16, немачких борбених авиона Tornado и Eurofighter, хеликоптера СН-53, пољских авиона F-16 и М28, шпанског EF-18М, холандског С-130 Hercules, чешког С-295 и Ми-17 те других.

Фаворит домаће публике био је популарни Марџин Кушера, који већ неколико сезона наступио на ловцу МиГ-29

публику. Куриозитет је представљао и групни налет словачког владиног сервиса. Они су представили путнички авиони Ту-154М, Airbus A319 и Fokker 100, који се најчешће користе за превоз важних особа. Прецизан поредак и групно маневрисање необичајене формације указао је на претпоставку да су се за командама

Својеврсни сјектјакл прредегла је Ербасова посага која је извела комплетан 20-минутни програм са највећим пушничким авионом на свету шииа А380

У летачком програму прредстављени су и мошорни змајеви и ултралике лешелице

ЗНАЧАЈНИ ЗА ЦИВИЛНО-ВОЈНЕ ОДНОСЕ

Српска војна авијација је током претходне деценије веома успешно и запажено наступала на европским аеро-митинзима. То је био доказано добар начин представљања европској публици и ефикасна промоција војске и државе у целини. Од 2013. године ваздухоплови РВ и ПВО нису учествовали ни на једном међународном аеро-митингу. Са друге стра-

не, већина европских ваздухопловстава, укључујући и она мања, улаже велике напоре да одржи континуитет очувања „дисплеј“ тимова без обзира на цену и потребне ресурсе. Изузев својеврсног поноса ваздухопловства, „дисплеј“ тимови су важан сегмент цивилно-војних односа којима свака модерна војска придаје одговарајући значај.

налазили пилоти који су прошли војну обуку. Поред тих ексклузивитета, посластица су били и ловци Другог светског рата – британски Spitfire и совјетски Јак-3. Оба олдтајмера, у власништву организације „Classic Aircraft Display“, извела су интересантан летачки програм који се не виђа често на источноевропским аеро-митинзима.

Мањак акро-група

Овогодишњи СИАФ био је карактеристичан по томе што је изостало учешће најпознатијих светских акро-група које лете на млазној авијацији. Част млазних акро-група спасили су „Витезови“ (Al-Fursan) из Уједињених Арапских Емирата, који су

летели на седам авиона италијанске производње типа МВ-339. Авиони су били офарбани у црно-златну комбинацију боја, која симболично треба да представља пустињски златни песак и нафту која лежи испод. Та акро-група је релативно млада, формирана је 2010. године, а обучавали су их инструктори из италијанске акро-групе „Fresce Tricolori“. Премда ученици још нису достигли учитеље, програм је био узбудљив и професионално изведен. Ово је уједно била и њихова прва европска турнеја. У прелету изнад Европе недавно су их поздравили и српски ловци МиГ-29. Осим њих, у програму је учествовао и хрватски тим на турбоелисним авионима Pilatus PC-9.

По замисли организатора, најузбудљивије је остављено за крај, а то

Прелет легендарног британског ловца Spitfire Mk IX био је прави уживање за све љубитеље ваздухопловства

су били наступи аустријског Eurofightera, турског F-16 и домаћег ловца, словачког МиГ-29.

Аустријанац је, вероватно са намером да покаже снагу и супериорност, наступ извео са два поткачена подвесна резервоара, што је крајње необичајено приликом таквих приказа. Било је приметно да је авион из јединице који за ову прилику није имао посебне ознаке и шему фарбања. Са друге стране, турски приступ био је другачији. Такозвани „Solo Turk” наступио је на специјално офарбаном, црно-сребрно-златном F-16, који је пратила и адекватна подршка коментатора, али и земаљски тим и комерцијални штанд. Како се програм на F-16 изводи већ деценијама, пилоти имају проблем како да осмисле оригиналан програм. Међутим, специфичан „ваљак” на полетању и изузетно енергични и надахнути маневри издвојили су тај наступ. Присуство турских ваздухопловаца на европским аеромитинзима је ове године евидентно мање, па је тако изостала и популарна акро-група „Турске звезде”, која лети на авионима старије генерације типа F-5.

Стрпљива словачка публика је до касних поподневних сати чекала

Својеврсна ексклузива овогодишњег СИАФ-а била је појава руског ловца Јак-3 из периода Другог светског рата, који је учествовао и у летиачком програму

свог фаворита, потпуковника Мартина Кутерку, који годинама наступа на ловцу МиГ-29. Сјајан програм донекле је покварен чињеницом да је положај сунца онемогућавао публици да у комфору посматра тај изузетан наступ. И поред тога, домаћа публика стрпљиво је сачекала крај наступа и тек тада је уследио покрет ка излазним капијама.

Општа оцена догађаја је одлична, јер представља проверену до-

битну комбинацију за све – за публику, војску, организаторе, трговце, компаније...

Проверена организациона шема, интерес публике и њен довољно добар стандард да се плате улазница и пратећи садржаји, без сумње ће одржати у животу ту манифестацију са које само ретки одлазе незадовољни. ■

Текст и фотографије
Славиша ВЛАЧИЋ и Саша ПЕШИЋ

У програму су представљене репликае авиона и репарирана возила из периода Првог светског рата

РАРИТЕТ

Посебан раритет представљао је чешки L-159 из 212. тактичког сквадрона, обојен у шему коју су носили британски ловци Spitfire током Другог светског рата. Поменути L-159 носио је ознаке авиона Spitfire, којим је управљао чешки ас Франтишек Перина, почасни генерал Чешког ваздухопловства.

„Пшерадакшил” група је у свом полусатном програму са репликама авиона из Првог светског рата имитирала и најавио авионима на земљи. Том приликом је уништена једна макеша немачког авиона.

НОВИ ИЗАЗОВИ У РЕШАВАЊУ ОРУЖАНИХ СУКОБА

ТРЕЋА РЕВОЛУЦИЈА У РАТОВАЊУ

ПИШЕ Милош СТРУГАР

Одељење за мир и истраживање конфликта на Универзитету Упсала у Шведској сматра се за институцију с најбољом базом података о оружаним конфликтима у свету. Основни критеријум који користе за дефинисање ратних и оружаних сукоба јесте број жртава, те се конфликт у коме има више од 10.000 погинулих у току године дефинише као рат, док се оружаним сукобима сматрају конфликти с више од 100 жртава. Према том критеријуму, у прошлој години било је више од 40 оружаних конфликта, од којих су четири била ратни сукоби (Сирија, Авганистан, Ирак и Мексико), десет оружаних сукоби у којима је погинуло између 1.000 и 10.000 људи и 30 оружаних сукоба у којима је број жртава био испод 1.000. На основу тих података, укупно погинулих у конфликтима прошле године било је око 150.000, док се број грађанских ратова утростручио у поређењу с 2008. годином.

Суморне прогнозе

Ни 2017. година не обећава да ће бити боља. Нема на виду политичких решења за постојећа кризна жаришта, а хуманитарна ситуација на терену се погоршава и оружане борбе интензивирају. У Централноафричкој Републици прети опасност од нових муслиманско-хришћанских сукоба и Уједињене нације упозоравају на реалну опасност да дође до геноцида. У Авганистану, Сомалији, ДР Конгу, Нигерији, Малију, Либији насиље и оружани сукоби се наставаљају, а број жртава расте. Рат против терористичке организације Даеш, који се истовремено води на простору Ирака и Сирије, интензивирао се и узроковао велики број невиних жртава и страдање цивилног становништва на територијама под контролом милитаната, посебно у урбаним срединама и великим градовима попут Мосула и Раке. У ваздушним ударима у Јемену свакодневно страдају цивили, а глад и епидемија колере прете да изазову хуманитарну катастрофу огромних размера.

Појављују се и нове кризе и нове опасности од оружаних сукоба у разним деловима света. Највећу забринутост, свакако, изазивају тензије и звецкање оружјем међу државама са знатним војним потенцијалима, укључујући и ну-

клеарно оружје. Најопаснија је ситуација на Корејском полуострву, која прети да измакне контроли и доведе до ратног сукоба с потенцијално великим бројем жртава. Кинески и индијски војници гледају се преко

нишана на граници Бутана. Чарке између Кине и САД у Јужнокинеском мору лако могу довести до нежељене ескалације. Тензије расту и на европским границама Руске Федерације.

На дипломатском плану нема већих помака, а посреднички напори да се пронађу политичка решења, највећим делом под окриљем Уједињених нација, дају скромне резултате. Већина конфликта у савременом свету је у тој мери фрагментизована и испреплетана с екстремизмом и међународним тероризмом да је тешко смислити начин или пред-

Четврта индустријска револуција, чији је носилац информативна и дигитална технологија, процес технолошке фузије, развој вештачке интелигенције, роботике, нанотехнологије, биотехнологије и слично, суштински мења и концепт националне и међународне безбедности. Савремени оружани сукоби у којима учествују државе све више су хибридног карактера и представљају комбинацију традиционалних војних техника и нових начина ратовања, који су раније били својствени само недржавним актерима. У прошлој години у свету је било више од 40 оружаних конфликта, у којима је живот изгубило око 150.000 људи, док се број грађанских ратова утростручио у поређењу с 2008. годином. Врло често одговор међународне заједнице своди се на пружање хуманитарне помоћи, а једини ефикасни и даље остају међународни дипломатски и политички напори на спречавању, контроли и мирољубивом решавању конфликта, што, међутим, захтева знатно већи степен међународног јединства.

узети конкретне кораке да се сукоби и насиље зауставе или барем ставе под какву-такву контролу.

„Слаба” држава плодно тло за конфликт

41

Које су основне карактеристике савремених конфликта, а које отежавају налажење мирољубивих решења?

Постоји директна корелација између сиромаштва, економских и социјалних проблема, с једне, и оружаних конфликта, екстремизма, међународног тероризма и организованог криминала, с друге стране. Политичке неизвесности, растућа економска криза, климатске промене, nestaшице хране и воде, неконтролисана урбанизација и остали глобални проблеми утичу на јачање поларизације, продубљавање јаза између богатих и

сиромашних, ширење екстремизма и мржње, те пролиферацију конфликта широм света.

Оружани конфликти обично започињу и развијају се у земљама у којима су државне институције слабе и не могу да се изборе с нагомиланим економским и друштвеним изазовима. У многим случајевима крхке државне институције изложене су додатним притисцима, узрокованим миграцијама становништва и избегличким таласима, организованим криминалом, илегалном трговином оружјем и наркотицима, терористичким нападима... У таквим условима државе губе легитимитет и контролу над ситуацијом, те по правилу постају једна од страна у конфликту, често и сама одговорна за кршење међународног хуманитарног и људских права.

понашање страна у сукобу и пружи заштиту цивилном становништву, рањеницима, заробљеницима и осталим угроженим групама. Цивилно становништво трпи најтеже последице. Број цивилних жртава, убијених и рањених, сразмерно је много већи него у свим претходним ратовима. Број избеглица и расељених лица, већином жена и деце, достигао је рекордни ниво већи од 60 милиона, при чему је реч о дугорочном избеглиштву или расељавању које, у просеку, траје 20 година. У многим конфликтним зонама цивили су изложени организованом и бруталном насиљу и најчешће су жртве терористичких напада и недискриминаторне употребе експлозивних направа у урбаним срединама.

Појава моћних оружаних недржавних група са значајним финансијским и војним капацитетима, а које имају политичке, економске или криминалне циљеве, додатно компликује ситуацију, продужава трајање оружаних конфликта и отежава политичко решење. Посебну опасност представља спрега између тих група, терористичких организација и организованог криминала, и њихово повезивање и деловање на транснационалној основи. Актери, по правилу, не поштују међународно хуманитарно право и користе насиље према цивилном становништву као инструмент за остварење циљева.

Додатно забрињава и чињеница да се у многим конфликтима појавио и укорењено насиљно и брутално екстремизам, који се шири путем друштвених медија, регионалних мрежа и територијалне контроле.

Једна од карактеристика оружаних сукоба у савременом свету јесте масовно и веома често организовано кршење људских права, права избеглица и међународног хуманитарног права, које треба да регулише и санкционише

Сексуално насиље у конфликт зонама користи се као метод ратовања и терористичка тактика с циљем да се уништи друштвено ткање и кохезија.

Деца су најугроженији део цивилног становништва у сукобима. Према подацима Уједињених нација, она су изложена систематском насиљу од 58 оружаних група у 23 конфликта, укључујући сексуалну експлоатацију и злостављање, отмице, регрутовање и слично. Жене и девојчице суочене су с посебним ризицима и опасностима, а имају и најмање изгледа да њихова права буду поштована и заштићена. Сексуално злостављање и експлоатација, отмице, ропство, трговина женама и девојчицама присутна је у многим зонама оружаних конфликта.

Време „аутономног“ оружја

Четврта индустријска револуција, чији је носилац информативна и дигитална технологија, процес технолошке фузије, развој вештачке интелигенције, роботике,

нанотехнологије, биотехнологије и слично, брише границе између физичке, биолошке и дигиталне области живота. То суштински мења и концепт националне и међународне безбедности. Савремени оружани сукоби у којима учествују државе све више су хибридног карактера и представљају комбинацију традиционалних војних техника и нових начина ратовања, који су раније били својствени само недржавним актерима. Информативна и дигитална револуција, сајбер ратовање, употреба друштвених мрежа, развој вештачке интелигенције и роботике, мењају природу и утичу на вероватноћу избијања конфликта. Све је теже направити разлику између рата и мира, разлучити ко је борац и учесник у оружаним суко-

бима, а ко није, шта представља насилно, а шта ненасилно деловање.

Нове технологије у ратовању као што су биолошко и аутономно оружје (роботи убице) постају доступне не само државама већ и недржавним актерима и терористичким организацијама. У отвореном писму упућеном генералном секретару Уједињених нација пре неколико недеља, 116 лидера у индустрији роботике и вештачке интелигенције из целог света оценило је да смртоносно аутономно оружје прети да постане „трећа револуција у ратовању... оружани сукоб ће се водити у размери већој него икад, и брзином коју људи не могу да схвате. То може да буде оружје терора, оружје које деспоти и терористи користе против невиних становника, и оружје хаковано да делује на непожељан начин”.

Сви поменути фактори заједно доприносе не само повећању броја конфликта и отежавају политичка и мирољубива решења, већ систематски уништавају друштвену кохезију и доводе у питање легитимитет држава и њихових институција.

Кључ у рукама Савета безбедности

Међународна заједница, Уједињене нације, регионалне организације и моћне државе за сада нису нашли одговарајући одговор на изазове који представљају оружани конфликти у савременом свету. У неким случајевима одговор су биле политичке декларације и осуде, без великог ефекта на терену. Светски самит у Уједињеним нацијама 2005. године је, на пример, усвојио нормативни оквир и обећао одлучну акцију на заштити цивилног становништва, а страдања цивила у зонама конфликта никада нису била већа него у последњој деценији. У неким случајевима одговор су биле робусне војне интервенције, укључујући и насилне промене режима у појединим земљама. Оне, међутим, не само да нису решиле сукобе већ су директно допринеле ескалацији и ширењу конфликта, њиховој фрагментацији, распаду државних институција и појави нових екстремнијих и све бруталнијих актера.

Врло често одговор међународне заједнице своди се на пружање хуманитарне помоћи. То може донекле да ублажи последице оружаног сукоба за цивилно становништво, али хуманитарна помоћ сама по себи не може да доведе до мирољубивог решења јер се бави само последицама, а не узроцима и коренима конфликта. Нови тренд, све више уочљив код многих земаља, јесте заузимање дистанце и одрицање одговорности за оружане сукобе у осталим деловима света. Самоизолација, међутим, у таквом савременом глобализованом свету није могућа, јер оружани сукоби у најзабаченијем делу света имају глобалне последице, што потврђују велике миграције становништва и избегличке кризе, те ширење екстремизма и радикализма.

Једини могући одговор и даље остају међународни дипломатски и политички напори на спречавању, контроли и мирољубивом решавању конфликта. То, међутим, захтева знатно већи степен међународног јединства, посебно у Савету безбедности Уједињених нација, као врховној институцији за очување међународног мира и колективног система безбедности. Такође, захтева много већу међународну помоћ слабим државама, с крхким институцијама, да би могле да се изборе с економским и социјалним проблемима. Неопходно је успоставити и дијалог са свим актерима у конфликтима, укључујући и оружане недржавне групе, ради разумевања њихових позиција, мотивације и разлога за оружану борбу. Значајно је да се успостави и ефикасан међународни надзор над применом нових технологија, које се могу употребити у рату. Само уз такав свеобухватан и јединствен међународни приступ, у коме ће свака држава преузети одговорност, може се пронаћи пут да се идентификују и на мирољубив начин реше основни узроци и корени оружаних сукоба. ■

ИЗЛОЖБА „СЛИКА ГРАЂАНСКОГ ДРУШТВА” АНАСТАСА ЈОВАНОВИЋА

Уметник као сведок промена

Изложба је значајан допринос проучавању уметника који је покренуо озбиљне промене, пре свега на пољу графичког дизајна, литографије и фотографије и на тај начин обележио актуелну епоху

Поводом обележавања две стотине година од рођења Анастаса Јовановића, првог српског фотографа и литографа, који је оставио јединствено и незаменљиво сведочанство о животу, уметности и култури 19. века у Србији, 8. септембра у Великој галерији Дома Војске Србије отворена је изложба „Слика грађанског друштва – Портрети Анастаса Јовановића”, из Збирке Народног музеја у Београду.

Професор Факултета ликовних уметности у Београду Чедомир Васић, пре него што је изложбу прогласио отвореном, истакао је да Анастас Јовановић заузима веома истакнуто место у српској уметности.

– Он није највећи сликар, али је највише допринео ономе што се назива визуелни медиј у уметности 19. века. Изложба је значајан допринос проучавању уметника који је покренуо озбиљне промене, пре свега на пољу графичког дизајна, литографије и фотографије и на тај начин обележио актуелну епоху – рекао је Васић и додао да је реч о промотеру савремених вредности и локомотиви развоја визуелног изражавања у Србији.

аутори, међу којима и Павле Васић („Живот и дело Анастаса Јовановића”), док у веку у коме данас живимо говоримо о интерпретацији дела тог аутора и схватамо у којој мери је његов допринос фотографији, литографији, укрштању

Дела трајне вредности

Професор Васић додао је да се Јовановићева историјска и уметничка вредност „успоставља” у 20 веку, када су, осим Вељка Петровића, о њему писали разни значајни

СЛИКА ГРАЂАНСКОГ ДРУШТВА
ПОРТРЕТИ АНАСТАСА ЈОВАНОВИЋА
из Збирке Народног музеја у Београду

медија и трансмедијском повезивању заправо визионарски приступ ономе што ће се догађати.

Да је Анастас Јовановић оставио иза себе дела трајне вредности, која се и данас препознају као савремена, потврдила је Бојана Борић Брешковић, директорка Народног музеја у Београду.

– Као један од првих уметника фотографије код нас, показао је да је не само успешно овладао тим новим медијем, већ је доказао да се у њему може бити креативан и остварио галерију литографисаних портрета истакнутих личности друштвеног, политичког и културног живота Србије 19. века – рекла је директорка Народног музеја и подсетила да у оквиру његовог опуса посебну целину чине дела која говоре о формирању грађанског друштва и културе.

Она је додала да је Евгенија Блануша, виша кустоскиња Народног музеја, иначе ауторка поставке, успела да прикаже један веома важан сегмент његове богате и разноврсне оставине, имајући у виду историјску евокацију Анастасове личности и дела, али и општи друштвени значај, редак за његове савременике. Показала је да, кад је реч о уметности, не постоје разлике између прошлости и садашњости, те да су остварења стваралаца, међу којима је и Јовановић, увек актуелна.

Истински центар културе

Заменик начелника Управе за односе са јавношћу Министарства одбране пуковник доцент др Михаило Зоговић истакао је да је за 85 година, пре колико је Ратнички дом саграђен, та кућа постала истински центар културе, који успешно окупља људе од звања и знања.

– Велика галерија је бисер Дома Војске и у времену када су многа врата институција културе затворена или су капацитети који се приказују незнатни, у Галерију годишње дође више од 60.000 посетилаца. Од 2011. године приме-

нили смо нови концепт у реновираном простору и отворили своја врата за сродне институције широм Србије, омогућивши им да представе програме, те с правом тврдим да се Галерија Дома Војске наша на бранику уметности – рекао је пуковник Зоговић и додао да у мисији афирмације културе и грађанског друштва „нису усамљени“, и у том контексту спомену успешну сарадњу с Народним музејом, започету 2015. године, чија су круна биле заједничке изложбе које су бележиле успехе.

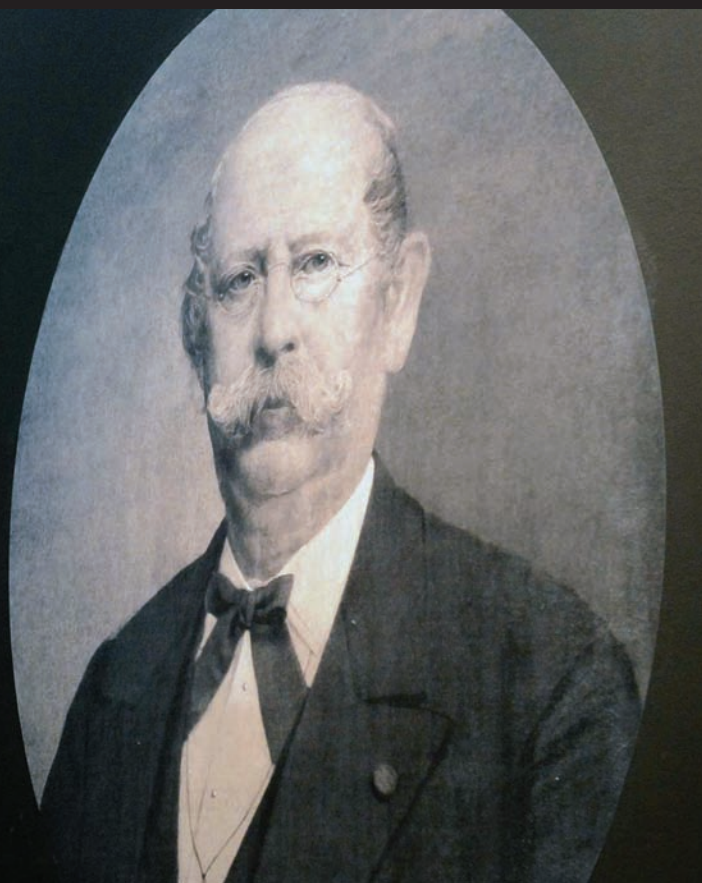
Он је подсетио да су пре две године изложбу слика Надежде Петровић виделе 23.000 посетилаца, да је прошлгодишњу изложбу „Када су женскиње постале грађанке“ Друштво историчара уметности Србије прогласило најбољом у сезони, а да је поставка „Скулптура у служби историје“ једна од најпосећенијих у првој половини ове године.

Заменик начелника Управе за односе са јавношћу, захваљујући Народном музеју на поверењу и веома успешној сарадњи, изразио је наду да ће и ова изложба постићи успех вредан пажње.

Анастас Јовановић, својом галеријом портрета знаменитих личности, осим животних физиономија историјских личности, пружа на сликовит начин поглед у трансформацију српског друштва из оријентализујућег ка европском културном контексту, пратећи формирање грађанског друштва.

Изложба „Слика грађанског друштва – Портрети Анастаса Јовановића“, из Збирке Народног музеја у Београду, у Великој галерији Дома Војске Србије трајаће до 21. октобра ове године. ■

Владимир ВЈЕШТИЋ
Снимио Горан СТАНКОВИЋ

НОВОСАДСКЕ КАСАРНЕ (2)

Пишу Будимир
М. ПОПАДИЋ
и Душко ПАНТЕЛИЋ

Војно министарство
Аустроугарске поставило је
питање изградње касарне
1872. године. Како то
тадашњим градским
властима из финансијских
разлога
никако није одговарало,
успеле су да одложе њену
градњу. Ипак, после
изричите наредбе,
1893. године обезбеђена су
средства за изградњу касарне
Хонведског пешадијског
пука, садашње

„Др Арчибалд Рајс”.

15. септембар 2017.

ЗА ЧЕТИРИ ВОЈСКЕ

Изградња објекта почела је 1894. године на бившем земљишту футошког грофа Рудолфа Котека, коме је као утешно задовољење на рачун одузете имовине додељен један воћњак, на укупној површини од 1.960 метара квадратних, како је забележила Донка Станчић у „Нови Сад од куће до куће“. У њеном залеђу изграђено је више пратећих објеката, као што су кухиња, бараке и

зграда, која је надограђена 1947. године, по пројекту познатог новосадског архитекте Ђорђа Табаковића.

ВИШЕ ВОЈСКИ И ИМЕНА

Једном изграђена касарна остала је то до данашњих дана. Наиме, према Донки Станчић, током проте-

ХУМАНИСТА И ПРИЈАТЕЉ СРБА

Рудолф Арчибалд Рајс, швајцарски форензичар, публициста, доктор хемије и професор на Универзитету у Лозани, рођен је 8. јула 1875. у Хеџбергу (данас део Хаузаха), у јужнонемачкој покрајини Баден. После средњег образовања одлази у Швајцарску, где је звање доктора хемије стекао већ у 22 години. На позив српске владе 1914. године долази да истражује злочине аустроугарске, немачке и бугарске војске над цивилним становништвом. Са српском војском прешао је Албанију, Солунски фронт, а с Моравском дивизијом, у новембру 1918. године, умарширао у ослобођени Београд. Модернизовао је и техничку полицију при Министарству унутрашњих послова нове државе. Преминуо је 8. августа 1929. у Београду.

клих стотину двадесет и више година у тој згради биле су смештене четири војске. Најпре Аустроугарске царевине, за коју је била и изграђена, а после завршетка Првог светског рата за Краљевину Југославију. Почетком Другог светског рата и окупацијом Југославије у касарну се смешта мађарска војска, да би после његовог завршетка биле

смештене јединице тадашње Југословенске армије, касније Југословенске народне армије. Распадом некадашње СФРЈ у касарни су размештани јединице СР Југославије и Војске Србије.

Смењивањем држава, политике и војски, смењивали су се и називи касарне. За време Аустроугарске царевине звала се „Хонведска касарна надвојвода Јозеф“, да би по ослобођењу Новог Сада у Првом светском рату, када је 9. новембра 1918. јединица Седмог пешадијског пука Војске Краљевине Србије, предвођена мајором Војиславом Бугарским, умарширала у Нови Сад, понела име „Краљ Александар Први“.

Уласком мађарских окупационих трупа у град, касарна поново мења име, а после ослобођења, крајем Другог светског рата, названа је „Маршал Тито“. Неколико година по распаду СФРЈ опет мења име у садашње – „Др Арчибалд Рајс“.

УМЕСТО ГУБИЛИШТА

Попут других касарни у окупираној земљи, окупатори су део објекта користили и као затворе за родољубе, али и као масовна или појединачна губилишта, па тако и ову, тада хонведску. О томе данас сведоче тек постављене спомен-плоче и обележја.

С десне стране главног улаза у касарну стоји спомен-плоча постављена 17. октобра 1954. с натписом – „Овде су новембра 1941. године фашистички окупатори извршили масовно вешање најбољих синова, неустрашивих родољуба слободарског Новог Сада и непокорене Војводине“.

УГЛЕДНИ АРХИТЕКТА

Ђорђе Табаковић, рођен 3. маја 1897. у Араду, а преминуо у Новом Саду 1. септембра 1971, највеће је име новосадске модерне архитектуре. Припада плејади првих српских архитеката који су прихватили модерни интернационални стил, унутар кога ће остварити свој индивидуални архитектонски израз. Табаковић потиче из угледне српске породице, која је генерацијама давала познате уметнике – његов стриц Александар (1856–1880) био је сликар и архитекта, отац Милан (1860–1946) такође се бавио архитектуром и аутор је многобројних грађевина у Араду и широм Војводине, а брат Иван (1898–1977) радио је као сликар и професор на Уметничкој академији у Београду. Школован на најбољим традицијама европске културе и архитектуре, Табаковић је посебно у градитељству Новог Сада оставио неизбрисив траг.

На другом обележју, постављеном 1961. године, с леве стране, стоји натпис – „У овој касарни 9. фебруара 1943. фашистички окупатори погубили су Светозара Марковића Тозу, народног хероја, организационог секретара КПЈ за Војводину и првог уредника листа *Слободна Војводина*“.

ОБУКА ВОЈНОГ САНИТЕТА

Дуго година у касарни је био стациониран 512. санитетски наставни центар. Након што се у Касарни „Војвода Бојовић“ смешта све више старешина, цивилних лица на служби у Војсци и њихових породица из бивших и ратом захваћених република СФРЈ, у касарну је око 2000. године премештена и Средња санитетска војна школа.

Поред тога, у касарни се размешта и део јединица војне полиције Новосадског корпуса.

Готово до самог гашења Санитетске школе и Санитетског центра, од 2006. до 2007. године, касарном је командовао пуковник Братољуб Бркљача, данас управник Војномедицинског центра у Петроварадину.

Као војно неперспективан објекат, Касарна „Др Арчибалд Рајс“ предвиђена је „Мастер планом“ Министарства одбране за продају, а у поступку је заштите као непокретно материјално културно добро.

И поред промена неколико имена касарна ће и данас, засигурно и после добијања нове намене, код Новосађана остати најпознатија као „Маршалка“ или „Футотшка“.

(Наставак у следећем броју)

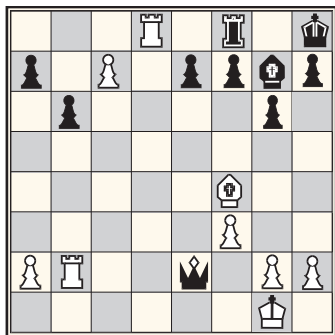

ИЗАБРАНА ПАРТИЈА ЛЕГЕНДА ГЛИГОРИЋ

Пре пет година умро је легендарни велемајстор Светозар ГЛИГОРИЋ, вишеструки државни првак и наш најуспешнији шаховски олимпијац. Доносимо партију са пољским велемајстором Владимиром Шмидом, у којој је легендарни Глига забележио победу.

Светозар ГЛИГОРИЋ (Југославија)
-Владимир ШМИД (Пољска) 1:0 Екипно првенство Европе, Бат (Енглеска), 1973. Гринфелдова одбрана

Позиција на дијаграму:

Бели: Kg1, Tb1, Td8, Lf4, пешаци: a2, c7, f3, g2, h2 (9 фигура)

Црни: Kg8, De2, Tf8, Lg7, пешаци: a7, b6, e7, f7, g6, h7 (10 фигура)

(1) d4 Sf6 (2) c4 g6 (3) Sc3 d5 (4) cxd5 Sxd5 (5) e4 Sxc3 (6) bxc3 Lg7 (7) Lc4 0-0 (8) Se2 c5 (црни притиска центар) (9) 0-0 Sc6 (10) Le3 cxd4 (11) cxd4 Sa5 (12) Ld3 Sc6 (бели се одбранио и добро развио своје фигуре) (13) Lb5 Lg4 (14) f3 Ld7 (15) Tb1 Sa5 (16) Ld3 Tc8 (17) d5 b6 (бели је активирао све фигуре и креће у напад) (18) La6! Tc7 (19) Dd3 Sb7 (20) Lf4! Sd6 (21) e5! Lf5 (22) exd6 Lxd3 (бели жртвује даму јер је прорачунао да ће продор пешака бити одлучујући са неодбрањивим нападом) (23) dxc7 Dxd5 (24) Lxd3 Dxd3 (25) Tfd1! Dxe2 (26) Td8!

(види дијаграм)

(26)... e5 (27) Ld2 Da6 (28) Lb4! Dc4 (29) Lxf8 Dxc7 (30) Le7+ Lf8 (31) Txf8+ Kg7 (32) Te8 Dd7 (33) Lf8+ Kf6 (34) Ta8 Dd4+ (35) Kh1 Dd3 (36) Tg1 Da6 (37) a3 Db7 (38) Td8 h5 (39) Tgd1 Kg5 (40) T8d7 Dc6 (41) Txa7 f6 и црни је предао.

Коњићеве скокови

Крените од обележених поља, као скакач у шаху, по путањи у облику слова Г, тако да добијете две мудрости Светог Саве.

К
О
Њ
И
Ћ
Е
В
И
С
К
О
К
О
В
И

Пра-	сво-	сво-	
-јим	-рав-	-те-	-је
-ве	-во	-ма	-ди
-љај.	но-	исп-	пу-
	и	хо-	-га-

Бог	-ке	-шио.	би
	их	-је	му-
о-	ста-	да	-вр-
у-	во-	на	ко-
-вља	-не	-са-	-ли,

Решење судоку – водоравно: 5-1, 4-7, 6-9, 9-7, 3-6, 5, 2-6, 5-9, 3-7-4, 9-6, 2-8, 7, 5-2, 1-3, 9-4, 3, 7-4, 5-6, 8-4-9, 6-2, 7-1-3, 5, 3-4, 8-9, 1-3, 7-8, 4-5.

РЕШЕЊЕ ШАХОВСКИХ ПРОБЛЕМА ИЗ ПРОШЛОГ БРОЈА:

Проблем број 1. – 1. Thg7!, Kc8 (Sb7, Ke8, Sf7) 2. Ta8 мат (Ta8 мат, Tg8 мат)

Проблем број 2. – 1. Tf7+, Sxf7 2. Sg6 мат.

УКРШТЕНЕ РЕЧИ

Припремио Жарко ЋОКИЋ

	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	
17								18							19		
20									21							22	
23			24							25							
26					27						28						
29							30							31			
32								33							34		
35			36							37							
38				39							40						
41					42							43					
44							45							46			
47								48									
49			50							51							

РЕШЕЊЕ ИЗ ПРОШЛОГ БРОЈА ВОДОРАВНО: Дик Браун, даворија, поп, а, агенрати, апотекар, р, НРО, примеран, тера роса, велар, летелица, онакав, окитити, аколитат, Гало, јонизатор, како било, МВ, НН, Каремја, оријентир, отко, отијатар, секције, гранат, заронити, Тирам, Малатија, аријанци, АКЕ, у, аконитин, маскарон, н, зеј, Летисија, Сарамато.

ВОДОРАВНО:

17. Измена течности дијализатором, 18. Безопасна, 19. Одбојкашки савез Србије (скр.), 20. Стилска фигура, асонанција, 21. Градска општина Ниша, 23. Нижа стручна спрема (скр.), 24. Који је од папира, 25. Мајстор за све (фиг.). 26. Део псеудонима Бранислава Нушића, Бен, 27. Италијанско слатко вино, 28. Мушко име, Отакар, 29. Онај који испалује противградне ракете, 30. Мали сценски комад, једночинка, 31. Турски фудбалер, Гокан, 32. Испрекидано лупати, лупкарати, 33. Водичи камила, 34. Основна тарифа (скр.), 35. Иницијали тениског аса Лендла, 36. Мала врата, 37. Терати у нешто, 38. Брука, срамота, 39. Хистаминске супстанце, 40. Насеље код Лесковца, 41. Прамера, 42. Одредити тежину таре, 43. Ацанова имењакиња, 44. Бацакати се ногама, 45. Становник Италије, 46. Приморски шипак, мограњ, 47. Лек против жуљева (фарм.), 48. Локомотиве са десет точкова, 49. Везник: зато што, 50. Највише слатководно језеро у Јужној Америци, 51. Очни лекар.

УСПРАВНО:

1. Војни празник 14. септембра, 2. Дрво из породице врба, 3. Кеџ, 4. Јелен са лопатастим роговима, 5. Инослава одмила, 6. Загрести, засећи, 7. Биљна основа анилина, 8. Јестиви морски пужић, нанара, 9. Бренд моторног уља, 10. Ауто-ознака Панчева, 11. Окамењени цвет, 12. Словеначка телеграфска агенција, 13. Стварна тежина таре, 14. Прибор за рад, 15. Прилично јако, 16. Трговкиња старинама, 18. Центар, средина (мн.), 19. Емотиван мушкарац, 20. Италијански композитор, Доменико, 21. Минерал из Атакаме, 22. Опилци, струготина, 24. Поп певачица Наташа, 25. Стадион у Торину, 27. Камење са отисцима морских звезда, 28. Америчка глумица, Ерика, 30. Типке, дирке, 31. Антисептичко средство, 33. Такса за робу која се увози, 34. Име певачице Морисет, 36. Врачар, 37. Султанова заповест, 39. Октет (муз.), 40. Тихомир одмила, Тика, 42. Део тениског меча, 43. Академија примењених уметности (скр.), 45. Извршни комитет (скр.), 46. Иницијали кошаркашког зналца Ивковића.

РЕПУБЛИКА СРБИЈА
МИНИСТАРСТВО ОДБРАНЕ
СЕКТОР ЗА ЉУДСКЕ РЕСУРСЕ

Управа за традицију, стандард и ветеране

ИНФОРМАЦИЈА

о пословној сарадњи са Институтом за лечење
и рехабилитацију „Нишка бања“, Ниш

Између Министарства одбране и Института за лечење и рехабилитацију „Нишка бања“ из Ниша, 21. августа 2017, потписан је Уговор о пословној сарадњи. На основу уговора о пословној сарадњи са Институтом за лечење и рехабилитацију „Нишка бања“ запослени у Министарству одбране и Војсци Србије имају могућност да користе услуге превенције, лечења и медицинске рехабилитације у Институту за лечење и рехабилитацију „Нишка бања“ из Ниша под повољним условима и плаћањем

услуга путем административне забране до 6 једнаких месечних рата.

Целокупну понуду Института за лечење и рехабилитацију „Нишка бања“ запослени у Министарству одбране и Војсци Србије могу погледати на званичној интернет презентацији Министарства одбране, у пољу Стандард – Коришћење услуга путем административних забрана, где ће се налазити линкови ка интернет презентацији Института за лечење и рехабилитацију „Нишка бања“ и где могу преузети образац административне забране за плаћање уговорених услуга.

Целокупна понуда Института за лечење и рехабилитацију „Нишка бања“ из Ниша може се погледати на интернет адреси www.radonpb.co.rs, а директним контактом са службом маркетинга могу се добити детаљније информације о могућностима и условима коришћења услуга, путем телефона на број 018/502-211, као и доласком у Институт, у улици Српских јунака 2, Нишка бања. ■

НОВО

ПАД НОЋНОГ СОКОЛА

Славиша Голубовић

Броширано,

ф. 17x24, 364 стр.

шифра: 111360

цена: 1.100,00

са попустом: 770,00

Обарање авиона F-117A један је од најзначајнијих успеха наше војске током НАТО агресије. Књига је настала у покушају потпуног расветљавања свих чињеница и околности обарања „невидљивог“. Аутор, иначе и сам припадник ратног састава који је оборисао F-117A, дао је прилику свим члановима борбених послуга, великом броју припадника ратне јединице, као и лицима ван јединице да својим сведочењима осветле ратне успехе српске Противваздухопловне одбране. Многи прикупљени подаци пружају нови увид у след драматичних догађаја. Књига се чита као сценарио за документарни филм, и самим тим, осим стручној, намењена је и широкој читалачкој публици.

КАКО ОРГАНИЗОВАНИМ
МЕРАМА СПРЕЧИТИ НЕГАТИВНЕ
ПОЈАВЕ У ДРУШТВУ

ПРЕВЕНЦИЈА И СУЗБИЈАЊЕ ДИСКРИМИНАЦИЈЕ И НАСИЉА

Пишу др Биљана Стојковић и др Бранкица Поткоњак Лукић

Да ли се само казном може спречити пораст насиља, или је то етничко, верско, социјално, економско и безбедносно питање, коме се мора приступати као комплексној појави

У Србији постоје бројни закони који се односе на превенцију и сузбијање дискриминације и насиља у породици, партнерским односима, на јавном месту и на послу, на спортским манифестацијама и другде, као и бројни протоколи који операционализују њихову примену у органима државне управе, полицији, правосуђу, здравству и јединицама локалне самоуправе. Иако важећи прописи пружају добар правни оквир и инструменте за превенцију и сузбијање дискриминације и насиља, који су у великој мери усаглашени са међународним и европским стандардима, евидентно је да због великог броја регистрованих случајева дискриминације и насиља у Републици Србији постоји потреба да се поједина законска решења ефикасније примењују у пракси. У вези са наведеним, треба истаћи да Министарство одбране и Војска Србије доследно поштују одредбе успостављеног нормативно-правног оквира Републике Србије које се односе на забрану свих видова дискриминације, мобинга и насиља и, сагласно томе, у оквиру својих надлежности предузимају мере и активности и успостављају механизме којима се обезбеђује превенција и смањење дискриминације и насиља, а нарочито према рањивим друштвеним групама.

Поступајући у складу са превентивним и благовременим реаговањем на проблем учесталих случајева насиља у породици и у партнерским односима у нашем друштву, Министарство одбране донело је одлуку да се, сходно функционалним надлежностима, предузму организоване мере с циљем превенције сваког облика дискриминације и насиља, како у организационим саставима Министарства одбране и Војске Србије (МО и ВС), тако и у породицама професионалних припадника ВС. У вези са тим, крајем ове године очекује се, у издању Медија центра „Одбрана“, брошура Одељења за развој психолошке делатности Министарства одбране на тему превенције дискриминације и насиља у МО и ВС. У наредном периоду та брошура помоћи ће у едукацији запослених у Министарству и Војсци и чланова њихових породица.

Одређење насиља и његове врсте

Да би се боље разумела ова сложена и нимало пријатна тема потребно је добро познавање основног вокабулара. Тако се под појмом насиља најчешће подразумева употреба силе, претња силом или злоупотреба моћи.

Родно засновано насиље полази од родних улога и стереотипа. Родне улоге су друштвене улоге условље-

ОСНОВНЕ ЧИЊЕНИЦЕ О НАСИЉУ У ПОРОДИЦИ

Насиље у породици обухвата различите радње и понашања, које један члан породице предузима, односно испољава према другом, како би успоставио моћ и контролу и/или задовољио неке своје потребе на штету другог члана.

Последице изложености насиљу су бројне и битно утичу на ментално здравље оних који су му непосредно изложени, али и оних који га посматрају.

Пораст насиља у друштву је директно повезан са порастом насиља у породици и обрнуто јер, не боравимо, породица је основна ћелија друштва.

Особа може бити изложена насиљу у породици током целог свог живота, од најранијег детињства до дубоке старости.

Најчешће жртве насиља у породици су жене, деца, инвалиди и старије особе.

Појава насиља у породици је резултат интерактивног деловања низа чинилаца, индивидуалних и друштвених, при чему трауме доживљене због насиља у детињству доприносе развоју и прибегавању насиљу у међуљудским односима у одраслом добу код тих особа.

(Цитирано према подацима Поверенице за заштити равноправности)

Наношење телесних повреда је видљив део феномена насиља, док се о психичким траумама мање говори

не одређеним очекивањима друштвених група у односу на мушки и женски род (тзв. друштвени конструкти) у вези са родном поделом рада, сексуалношћу и родним односима моћи. Сагласно томе, једна од класификација родно заснованог насиља сачињена је према учиниоцима и „жртвама”, по којој насиље може бити:

- **према нејознајним особама**, као што је насиље у случајевима: прогањања, убиства из користољубља,

разбојништва, тероризма, злочина из мржње, политичких убиства, тортуре и других облика државног насиља, насилничког понашања на јавном месту, сатанистичких убиства, сексуалних деликата, трговине људима и сл.;

- **према јознајним особама**, са две групе карактеристичних примера:

а) у **породици, брачним заједницама и партнерским везама**, са насиљем испољеним у случајевима: прогањања, насиља у породици, убиства у породици и у партнерским везама, сексуалног насиља, телесних повређивања и трговине људима и слично,

б) **изван породица брачних заједница и партнерских веза**, са насиљем испољеним према: пријатељима, познаницима, на радном месту, у школи, вртићу у виду прогањања, шиканирања, злостављања, мобинга, наношења телесних повреда, насиља над децом, убиства, сексуалних деликата, трговине људима и слично.

Насиље у породици, као облик најраспрострањенијег родно заснованог насиља јесте веома комплексна појава за чије ефикасно спречавање и сузбијање су потребне, у дужем периоду, посебно прилагођене мере друштва, уз ангажовање свих структура друштва из тзв. владиног и невладиног сектора. Наиме, социолошка истраживања показала су да је насиље у породици најчешће прикривено, невидљиво или прихваћено као уобичајено понашање због традиционалних схватања о односима између полова. Осим тога, карактерише га и дуготрајност, јер су жене, деца, стари и инвалиди најчешће жртве, које се често мире са својом судбином и веома ретко комуницирају са спољним светом, који, са своје стране, такво насиље најчешће сматра оправданим.

Објављени налази упућују на комплексност наведене појаве коју на простору Балкана усложњава и висока стопа незапослености, као и постконфликтни опоравак друштва праћен изазовом који представља вели-

Различити облици вршњачког насиља попримају све бруталније размере

ПРОТОКОЛИ ЗА СПРЕЧАВАЊЕ НАСИЉА МЕЂУ МАЛОЛЕТНИЦИМА

Вршњачко насиље, а поготово у школама, насиље на спортским манифестацијама у којима су изгредници малолетна лица, насиље у породици у којој су малолетници или починиоци насиља или жртве, говори о потреби да се држава озбиљније позабави феноменом пораста насиља међу најмлађом популацијом. Стога су донети протоколи који регулишу надлежно поступање ради превенције и сузбијања ове негативне појаве, попут Општег протокола за заштиту деце од злостављања и занемаривања, донетог 2005. године, у складу са Конвенцијом о заштити права детета, и Посебни протокол за заштиту деце и ученика од насиља, злостављања и занемаривања у образовно-васпитним установама, Министарства просвете, донет 2007. године.

Поседице изложености насиљу у породици утичу и на ментално здравље оних који су му непосредно изложени, али и оних који га посматрају

ЗЛОУПОТРЕБА ОРУЖЈА

Према подацима Центра за истраживање јавних политика, објављених у студији *Злоупотреба оружја и родно засновано насиље* из 2017. године, од 875 милиона примерака малокалибарског и лаког ватреног оружја које постоји данас у свету, више од 75 одсто налази се у поседу појединаца и структура које нису државне, тј. војних и полицијских снага, у поседу приватних безбедносних компанија, паравојних и криминалних група и слично, или у власништву појединаца, од којих је велики број нерегистрован и сакривен у домовима.

Борба против нелегалног поседовања и трговине стрељачким и лаким наоружањем доприноси смањењу ризика од повреда и смрти приликом вршења насиља над женама

ки број нерегистрованог оружја са бивших ратишта скривеног у домовима починилаца. Стога је веома важно информисати све припаднике органа државне управе, као и јавност у целини, о опасностима од (зло)употребе оружја у случајевима насиља у породици, јер повремено раст тензија у региону поновно ставља у први план поседовање оружја као средства за личну одбрану.

Истраживања показују да су жене широм света изложене највећим ризицима од повреда и насилне смрти, и то не због употребе лаког стрељачког оружја на улицама или на ратиштима, већ у властитим домовима, у миру. Подаци о случајевима насиља у породици која су окончана смртним исходом уз употребу ватреног оружја указују на чињеницу да убиства у породици чине једини облик убиства у којем су жене много чешће жртве него мушкарци.

Стога је у нашој земљи 2010-2015. године донет Акциони план за спровођење стратегије контроле стрељачког и лаког оружја у Републици Србији, којим су, имајући у виду неопходност заједничког деловања и мултидисциплинарност наведене проблематике, предвиђене конкретне активности надлежних државних органа, као и потреба сарадње државних институција са међународним организацијама, локалном заједницом, цивилним друштвом и привредним субјектима.

Такође, према студијама Светске здравствене организације, између 40 и 70 одсто свих убиства жена чине она која су починили њихови интимни партнери. На сваку која је убијена или била изложена физичком насиљу коришћењем ватреног оружја долази далеко већи број жена које доживљавају претње оружјем.

ОСНОВНЕ ЧИЊЕНИЦЕ О НАСИЉУ НАД ЖЕНАМА

- Свака друга жена доживљава неки облик психичког насиља у породици.
- Свака трећа жена доживела је физички напад од неког члана породице.
- Свака четврта жена изложена је претњама насиљем.
- У преко 92 одсто случајева извршиоци кривичног дела насиља у породици су мушкарци.
- Најраспрострањенији облик насиља је брачно насиље.
- Најчешће жртве насиља у породици су супруге или бивше супруге насилника.
- Свака три минута једна жена је физички злостављана.
- Сваких пет минута једна жена је силована.
- Сваких десет минута једна девојчица је злостављана.
- Једна од две жене претрпела је бар један инцидент насиља до своје 16. године.
- Преко 80 одсто насиља над женама врше њихови партнери (супруг, ванбрачни партнер, ранији брачни или ванбрачни партнер).
- Око 75 одсто жена изложено је насиљу дуго година.
- Око 52 одсто жена неки од облика насиља трпе свакодневно.
- Чак 90 одсто жртава трговине људима у Србији чине жене.

(Цитирано према подацима РЗС, Поверенице за заштити равнојравности и „АСТРА“)

Подаци из истраживања која су се бавила коришћењем малокалибарског оружја у насиљу у породици указују на повезаност поседовања ватреног оружја и насиља у породици. Наиме, Мрежа „Жене против насиља“, којом координира Аутономни женски центар из Београда, прикупљањем и анализом новинских чланака дошла је до податка да су током 2016. године на територији Србије убијене 33 жене у породично/партнерском контексту (у односу на 35 убистава жена у 2015. години). У свом извештају о фемциду ова мрежа навела је да су поседовање оружја и приступ ватреном оружју индикатори постојања високог ризика од смртног исхода насиља.

Насиље над женама један је од највећих друштвених проблема, с низом негативних последица како за жене, породицу и њене чланове, тако и за ширу друштвену заједницу. Из више постојећих дефиниција „насиља над женама“ може се издвојити она коју у својим документима користи Савет Европе, по којој насиље над женама обухвата „сва дела родно заснованог насиља која имају за последицу или ће вероватно имати за последицу физичку, сексуалну, психичку или економску штету или патњу жена, укључујући претње таквим делима, присилу или намерно одузимање слободе, било да се појављују у јавном или приватном животу“.

Треба истаћи да *Декларација о елиминисању свих облика насиља над женама (A/Res/48/104)*, донета у Уједињеним нацијама 1993. године, а потом и *Конвен-*

ција Савета Европе о сиречавању и борби против насиља над женама и насиља у породици (CAHVIU), усвојена 2011. године и ратификована у Народној скупштини Републике Србије 31. октобра 2013, наводе да насиље у породици треба да се посматра као национални приоритет, уз потребу доношења интерресорних програма и обавезу предузимања казних мера које ће бити делотворне у сузбијању насиља у породици, а посебно према женама које су најчешће жртве, што садржи *Предлог Закона о родној равноправности*, тренутно у процедури разматрања и усвајања у Републици Србији.

Према наведеним документима насиље над женама дефинисано је као сваки акт насиља на основу разлике у половима, чији је исход у физичком, сексуалном или психолошком озлеђивању или злостављању жена, којима се наноси штета или патња, укључујући и претње таквим актима, принудно ограничење или намерно лишавање слободе, без обзира на то да ли произлази из јавног или приватног живота.

Декларацијом је обухваћено насиље над женама у породици, насиље у општој заједници и од државе. Тим документом женама је у међународној заједници дато право на живот без насиља.

Насиље над женама нормирано је као кршење женских људских права и у међународном праву може се појавити у разним облицима, као физичко, психичко, духовно, сексуално и економско.

Физичко насиље дефинисано је као облик мушког насиља над женама када се наношењем телесних повреда угрожава физички интегритет, основно право на живот жена. Тежина повреда варира од минималних, лаких телесних, до тешких повреда, трајног инвалидитета и смрти. Такође, обухвата следеће физичке акте насилника: гурање, шамарање, ударање, премлаћивање, паљење, спаљивање због мираза, давање, убоде, осакаћивање, мучење, убиство, убијање женске деце.

Сексуално насиље је сваки облик сексуалне присиле против воље жене, присиљавање на сексуалне активности нежељеним дирањем, силовањем или сексуалном злоупотребом деце, инцестом. Сексуално насиље може бити реализовано вербално, сексуалним задиркивањем, непожељним коментарима, присилама у порнографији, трговином женама и децом, сексуалним ропством и, у новије време, тзв. секс-туризмом. Посебан вид овог насиља у неким крајевима Африке представља генитално сакаћење девојчица.

Психолошко насиље састоји се у разноврсним облицима вербалне агресије, која за последицу има штету за лични идентитет. Остварује се контролом, принудом, застрашивањем, понижавањем, вређањем, исмејавањем, манипулацијама, изолацијом, презиром, јавним нападима, претњама о наношењу физичких повреда и убиством.

Духовно насиље је присиљавање жена да усвоје одређена веровања или духовна опредељења. Због друштвених криза, ратова, националне или верске различитости, духовно насиље испољава се и као уништавање или разарање традиционалних религиозних увере-

Економско насиље у виду контроле и ограничавања приступа финансијским средствима честа је појава посебно у породици и партнерским односима

ња, путем исмејавања и кажњавања због припадности одређеној вери и присилног наметања нових религијских обичаја и уверења.

Економско насиље је одузимање или ускраћивање финансијских средстава особама којима по закону припада издржавање; неједнака контрола над приступом заједничким ресурсима – контролисање приступа новцу; одређивање недовољних износа за дневне потребе; ускраћивање права на одлучивање у погледу куповина; права на власништво средстава које су саме жене зарадиле; спречавање зарађивања, запослења; присиљавање жене на неплаћени рад у партнеровим пословним активностима и слично.

Родно заснована дискриминација и насиље

Родно заснована дискриминација и насиље су тесно повезане. Родно заснована дискриминација јесте свако разликовање, неједнако поступање, односно пропуштање (искључивање, ограничавање или давање првенства), на отворен или прикривен начин, у односу на лица или групе лица, као и чланове њихових породица или њима блиска лица, засновано на полу, односно роду, у политичкој, образовној, економској, социјалној, културној, спортској и другим сферама друштвеног живота.

Родном дискриминацијом сматра се и неповољније поступање према другом лицу или групи лица, искључиво или углавном зато што су тражили, покренули или намеравали да покрену поступак за заштиту од родне дискриминације, понудили или намеравали да понуде доказе о родној дискриминацији, дали исказ пред надлежним органом и телом о случају родне дискриминације, упозорили јавност на случај такве дискриминације или пружили другу врсту подршке у покренутом поступку за заштиту од родне дискриминације.

Родном дискриминацијом сматра се и узнемиравање, сексуално узнемиравање и сексуално уцењивање, родно засновано насиље и насиље према женама, неједнако поступање на основу трудноће, породичног

одсуства, одсуства ради неге детета, одсуства ради посебне неге детета, као и подстицање другог лица на дискриминацију.

Према важећим законским и стратегијским решењима у Републици Србији, не сматрају се родном дискриминацијом мере за заштиту материнства, као и посебна заштита жена на раду, у складу са прописима којима се уређују радни односи и безбедност и здравље на раду. Такође, не сматрају се родном дискриминацијом посебне мере донете ради отклањања и спречавања неједнаког положаја жена и мушкараца и остваривања једнаких могућности за жене и мушкарце.

Политички и правни основ за спречавање насиља над женама

По својој суштини, насиље над женама представља брутално кршење њихових основних људских права и последица је историјски неједнаких односа друштвене моћи између мушкараца и жена, који су довели до дискриминације и доминације над женама. То је један од основних механизма којима се жене присиљавају да буду у одређеној позицији у односу на мушкарце. Оно што је најбитније јесте да је насиље над женама, без обзира на мере које се предузимају и даље широко распрострањен проблем, у одређеној мери заступљен у сваком друштву и свакој земљи и представља тешко премостиву препреку у постизању једнакости, развитка, демократије и мира.

Увиђање значаја, препознавање потребе и јачање свести о томе да је на глобалном нивоу неопходно предузети одговарајуће мере како би се поштовала људска права жена и спречили сви облици насиља према женама довели су до израде, усвајања и спровођења бројних међународно прихваћених норми и стандарда. Пре свега, реч је о нормама и стандардима које су сукцесивно усвајале Уједињене нације, обавезујући државе чланице да их поштују и доследно примењују у пракси. И друге, на међународном и регионалном нивоу значајне организације, такође су, свесне неопходности деловања у правцу постизања конкретних помака с циљем реалног изједначавања статуса и улоге мушкараца и жена у друштву, усвојиле одговарајући политички и правни основ за спречавање насиља над женама.

Уједињене нације о једнакости мушкараца и жена

Људска права одувек су била у фокусу деловања Организације уједињених нација, која је од посебног значаја за очување међународног мира, безбедности и развоја. Тако се у преамбули *Повеље Уједињених нација*, потписаној у Сан Франциску 26. јуна 1945, а која је на снази од 24. октобра 1945, као један од кључних циљева наводи реafirмација „вере у фундаментална људска права, у достојанство и вредност људске личности, у једнака права мушкараца и жена”. У члану 1 *Повеље УН*, као један од циљева ове светске организа-

Детаљ са отварања Четврте светске конференције УН о женама

ције, наводи се, између осталог, и „постизање међународне сарадње решавањем међународних проблема, економске, социјалне, културне или хуманитарне природе, и унапређивање и подстицање поштовања права човека и основних слобода за све без обзира на расу, пол, језик или веру”. Значајно је нагласити да је *Повеља УН* први међународни инструмент који се бави и људским правима и једнакошћу права мушкараца и жена. Оно што је до тада представљало само етичко питање, постало је правно обавезујуће за све владе држава чланица УН. На тај начин, стање људских права, укључујући и циљ достизања једнакости између жена и мушкараца, подигнут је на знатно виши ниво.

Међународни сјоразум о људским љравима, како се назива Резолуција 217 (III) Савета безбедности УН, заједно са још два међународна споразума УН (састоји се од *Универзалне декларације о људским љравима* (1948), *Међународног сјоразума о грађанским и ђолићичким љравима* (1966) са два опциона протокола и *Међународног сјоразума о економским, социјалним и кулћурним љравима* (1966) – наведена два споразума ступила су на снагу 1976. године, када их је ратификовао довољан број држава), такву своју фокусираност на људска права даље јача и проширује на људска права жена.

У *Универзалној декларацији о људским љравима*, као заједничком стандарду који би требало да постигну сви народи и све нације, прокламовано је право свим људима на једнакост пред законом, као и на уживање људских права и основних слобода без икакве разлике, укључујући и разликовање по основу пола.

Међународни сјоразум о економским, социјалним и кулћурним љравима, као и *Међународни сјоразум о грађанским и ђолићичким љравима* су докумен-

та која начела исказана у *Универзалној декларацији* преводу у правно обавезујућу форму, јасно наводећи да се та права односе на сва лица, без разлике, поново истичући да пол не може бити основ за недозвољено прављење разлике. Такође, сваки од два наведена пакта на специфичан начин обавезује државе које су му приступиле или га ратификовале на предузимање мера којима се обезбеђује да жене и мушкарци имају једнака права уживања свих права обухваћених садржајем наведених докумената.

Комисија за сѓаѓѓус жена образована је јуна 1946. године, као део УН, у то време као поткомисија Комисије о људским правима, са мандатом да прати, разматра и анализира статус жена и на основу својих налаза формулише и подноси Генералној скупштини УН препоруке и конкретне предлоге за њихово спровођење из области људских права која се посебно тичу жена, а који би могли унапредити поштовање права

жена у пракси, допринети гарантовању недискриминације жена и спречавању свих облика насиља над њима. Веома брзо, пре свега захваљујући увиђању значаја питања којима се бави, мноштву уочених проблема, агилности ангажованог кадра и постигнутим резултатима, ово тело је у систему УН добило статус самосталне комисије. Важно је истаћи да је улога ове комисије изузетно значајна управо у решавању оних проблема који захтевају хитно поступање у виду ефикасног и ефективног реаговања.

Напоран рад и свесрдно залагање тог тела УН резултирали су изградом и усвајањем значајних декларација и конвенција којима се штите и промовишу људска права жена (политичка права, права у браку, забрана трговине женама...) управо у оним

UN Commission on the Status of Women

областима где је комисија проценила да су њихова права значајно и ургентно угрожена. Комисија за статус жена иницирала је одржавање светске конференције на којој би се расправљало о положају жена свих држава чланица УН. Та иницијатива је прихваћена, те се од 1975. године, када је одржана прва светска конференција о женама у Мексико Ситију, такви скупови редовно одржавају.

Сваке године представници/представнице држава чланица окупљају се у седишту УН у Њујорку како би евалуирали постигнути напредак у области родне равноправности, идентификовали изазове, утврдили глобалне стандарде и формулисали конкретну политику за промоцију родне равноправности, оснаживање же-

на широм света, али и за спречавање родно заснованог насиља. Поред тога, увидело се да постојећи општи оквир за регулисање питања људских права заправо није довољан да би се заштитила и промовисала специфична права жена и елиминисало насиље према њима. Сагласно томе, Генерална скупштина УН је 1967. године усвојила *Декларацију о елиминацији дискриминације жена*. После тога у Генералној скупштини УН, *Резолуцијом 34/180* усвојена је *Конвенција о елиминацији свих облика дискриминације наг женама (Convention on Elimination of all Forms of Discrimination against Women)*, позната као CEDAW конвенција (130 гласова „за“, ниједан „против“ и 10 „уздржаних“), која је ступила на снагу 3. септембра 1981, пошто што ју је ратификовао потребни број држава. Тачније, од 194 државе чланице УН, у претходном периоду 187 ратификовало је CEDAW конвенцију. Интересантан је податак да се међу преосталих седам држава које то још нису учиниле налазе и Сједињене Америчке Државе, заједно са Суданом, Ираном, Сомалијом, Јужним Суданом и два пацифичка острва Тонга и Палуа. Република Србија, као сукцесор претходних држава, чланица је Конвенције од 12. марта 2001, а у складу са чланом 18 има обавезу да Комитету периодично доставља извештаје о њеној примени.

Чињеница да наведена конвенција није непосредно, већ само индиректно посвећена родно заснованом насиљу не умањује њен значај као једног од суштински важних међународноправних инструмента којим се од држава чланица УН захтева да у потпуности обезбеде поштовање права и жена и мушкараца да равноправно уживају сва људска права. На основу CEDAW конвенције формиран је Комитет за елиминацију дискриминације над женама, тело сачињено од 23 експерта из целог света, који прате и надгледају спровођење CEDAW конвенције. Такође, Република Србија припрема већ Четврти државни извештај о спровођењу CEDAW конвенције, у чијој изради учествују и представници Министарства одбране.

Комитет за елиминацију дискриминације над женама издао је 1989. године *Ојшћу прејоруку бр. 12 о насиљу над женама*, којом се од држава потписница тражи да предузму мере ради заштите жена од насиља у породици, на радном месту или у било којој другој области друштвеног живота. Настављајући своје деловање у том правцу, 1992. године, Комитет је *Ојшћом прејоруком бр. 19 о насиљу над женама* послао јасну поруку да државе чланице УН треба да усвоје правну регулативу која се односи на насиље у породици, његово одговарајуће кривичноправно санкционисање и предузимање превентивних и заштитних мера.

У *Бечкој декларацији* и *Акционом програму*, усвојеним на Светској конференцији УН о људским правима 1993. године, родно засновано насиље окарактерисано је као структурално и универзално и предложено је именовање специјалног извештача о насиљу над женама.

Наредни корак предузет у правцу усвајања норми и стандарда на глобалном нивоу представља доношење *Декларације о елиминацији свих облика насиља над женама (Declaration on the Elimination of all Forms of Violence against Women – DEVAW)*, 1993. године, која је први међународни инструмент који се односи искључиво на насиље над женама.

Четврта светска конференција о женама УН у Пекингу (НР Кина), септембра 1995. године, на којој су учествовале делегације из 189 држава чланица УН, представници владиног и невладиног сектора из целог света усвојили су *Пекиншку декларацију и платформу за акцију (Beijing Declaration and Platform for Action – BPfA)*. Овај документ садржи сет од 12 стратешких циљева за оснаживање жена, укључујући и елиминацију свих облика насиља над њима. Такође, садржи и активности, односно практичне мере које државе, међународне и невладине организације треба да предузму како би се насиље над женама спречило и сузбијало. Као приоритет истакнута је препорука да се преиспитају постојећа законска решења и у вези с тим предузму друге потребне мере као што је образовање одговарајућих механизма ради заштите жена од насиља у породици. У том смислу, сугерише се да насиље над женама треба третирати као кривично дело, процесуирати и кажњавати починиоце, а истовремено улагати напоре да се свака врста насиља спречи и пружи адекватна подршка и заштита жртвама.

Проблем насиља над женама укључен је и у документ Уједињених нација *Циљеви одрживог развоја 2015. Миленијумски циљеви развоја (2000–2015)* замењени су *Агендом за одрживи развој до 2030. године*, која је усвојена септембра 2015. на 70. заседању Генералне скупштине УН и која садржи 17 циљева одрживог развоја, који се називају и глобалним циљевима, а који ће усмеравати развојне политике.

Један од циљева одрживог развоја до 2030. године, циљ 5, односи се на постизање родне равноправности и оснаживање свих жена и девојчица. Њиме се, између осталог, подразумева елиминација свих облика дискриминације и насиља над женама, укључујући и трговину људима, сексуалну и све остале видове експлоатације жена, као и све штетне активности за жене и девојчице, попут удаје деце, ране удаје, присилних бракова и гениталног сакаћења жена.

Регионалне организације о родно заснованом насиљу

Осим Уједињених нација, у развој политика и законодавства које третира проблем родно заснованог насиља активно су биле укључене и друге међународне и регионалне организације. Између осталих, значајно је деловање Савета Европе, који је, од оснивања 1949. године, био укључен у решавање овог питања. Идеја да постоје права чија заштита мора имати универзални, наднационални карактер, операционализо-

Пети циљ одрживог развоја до 2030. године односи се на постизање родне равноправности и оснаживање свих жена и девојчица

вана је Европском конвенцијом о заштити људских права и успостављањем Европског суда за људска права. Као резултат напора да се системски заштите основна људска права израђена је и усвојена Европска конвенција о заштити људских права, као међународни уговор о заштити људских права и слобода у Европи. Конвенцију су, уз пратеће протоколе, ратификовале и примењују је све државе чланице Савета Европе. У контексту спречавања насиља над женама најзначајнији документи Савета Европе су: Конвенција о спречавању и борби против насиља над женама и насиља у породици, позната као Истанбулска конвенција (2011), Конвенција о борби против трговине људима и Прејорукa Res (2002) 5 о заштити жена од насиља.

Истанбулска конвенција свакако представља најважнији и најобухватнији правно обавезујући инструмент у Европи о насиљу над женама, укључујући и насиље у породици. Примењује се у миру и за време оружаног сукоба, а односи се на све облике насиља над женама, укључујући и насиље у породици. Посебна пажња посвећена је: психичком насиљу, ухођењу, физичком насиљу, сексуалном насиљу, укључујући силовање, принудни брак, генитално сакаћење жена, присилни абортус и присилну стерилизацију, сексуално узнемиравање и било које врсте помагања, подстицања или покушај насиља над женама.

Наравно, на глобалном и регионалном нивоу постоји још читав низ организација које овде нису поменуте,

а које су својим деловањем знатно допринеле формулисању, доношењу и спровођењу норми, стандарда и обавеза држава у односу на насиље над женама, насиље у породици и друге врсте насиља, што никако не умањује њихов значај. Ипак, и само на основу овде наведеног, може се довољно аргументовано тврдити да постоји снажно утемељење за вођење политике, спровођење процедура и праксе у складу са донетим међународним стандардима. Упркос томе, може се, такође, констатовати до данас ниједна држава у свету није остварила родну равноправност и сузбила насиље над женама. Штавише, сведоци смо да насиље над женама представља својеврсни „глобални феномен“ као резултат доминације мушкараца у свету, који мора да се мења како би се окончали сви облици дискриминације жена и како би оне заиста биле равноправне са мушкарцима. Томе се, и поред огромних уложених напора, и даље пружа жесток отпор.

У контексту израде и усвајања међународних норми, стандарда, споразума и конвенција треба посебно нагласити њихов значај у смислу уподобљавања националних законодавстава са њиховим садржајем, а с циљем одговарајућег третирања, односно криминализовања различитих облика насиља над женама и предузимања мера ради њиховог спречавања, адекватног кажњавања починилаца таквих дела, као и заштите и пружања подршке жртвама насиља.

Обиље антидискриминаторских прописа у Србији

У Републици Србији постоји читав сет политичких, стратегијских и нормативних докумената који садрже антидискриминациона опредељења, донета на бази усвојених међународних докумената која треба да створе универзални правни и нормативни оквир за елиминасање различитих облика дискриминације и насиља у свету. Наведеним документима стварају се услови за афирмисање односа и праксе који ће бити засновани на истинској равноправности људи, без обзира на полну, расну, националну припадност, материјални или друштвени статус итд.

Иако је већина наших закона антидискриминаторске природе, сматра се да је тек усвајањем *Устава Републике Србије* (2006), а потом *Закона о забрани дискриминације* (2009) и *Закона о равноправности полова* (2009) у Републици Србији створен антидискриминаторни законодавни оквир за остваривање равноправности на начелима владавине права, социјалне правде, равноправности полова, грађанске демократије, људских и мањинских права и слобода, као основних претпоставки за демократски развој друштва.

Поменути законски оквир у Републици Србији гарантује остваривање равноправности полова, полазећи од обавезе примене *Конвенције о елиминацији свих облика дискриминације жена* – CEDAW (1981), као и

Опционог протокола уз Конвенцију о елиминацији свих облика дискриминације жена (2002), који подразумевају примену мера на националном нивоу ради спровођења антидискриминаторских политика и спречавања насиља у породици. Већ поменута *Пекиншка декларација* и *Платформа за акцију*, усвојена на Четвртој светској конференцији о женама 1995. године, те *Најробијска правила о побољшању будућег положаја жена* из 1985, посебно истичу потребу реформе националних законодавстава ради заштите жена од насиља у породици, као и сензибилизације јавних служби у пружању стручне и финансијске подршке жртвама насиља.

Поред тога, Република Србија као чланица Уједињених нација, Организације за европску безбедност и сарадњу (ОЕБС) и Партнерства за мир Северноатлантског савета (ПЗМ-а НАТО) и као кандидат за чланицу Европске уније (ЕУ) у својим антидискриминаторским политикама уважава садржај и других међународних докумената у овој области, као што су *Универзална декларација о правима човека*, усвојена на заседању Генералне скупштине УН (1948); *Резолуција 1325 СБ УН* (2000) и сродне резолуције УН; *Европска конвенција за заштити људских права и основних слобода*, Савета Европе (1950), измењена у складу са *Протоколом број 11* (2003 и 2005); *Декларација о једнакостима између жена и мушкараца као фундаментални критеријум демократије*, Савета Европе (1997); *Конвенција о политичким правима жена* (1953); *Декларација о политички сујројсављања насиљу према женама у де-*

мокрајској Европи, ЕУ (1993); Повеља за евројску безбедност (1999); Универзална декларација о демократији (1997); Резолуција 2025 Евројског парламента „О учешћу жена у мирном решавању сукоба“ (2000); Резолуција 1464 Савета Евроје „Жене и религија у Европи“ (2005).

Посебну групу међународних докумената релевантних за заштиту жена од насиља, посебно током ратних сукоба, пружа примена међународних докумената као што су: Женевска конвенција за побољшање положаја рањеника и болесника сувоземних војних снага – I женевска конвенција; Женевска конвенција за побољшање положаја рањеника, болесника и бродоломаца поморских оружаних снага – II женевска конвенција (1950); Женевска конвенција за поступање са ратним заробљеницима – III женевска конвенција (1950); Женевска конвенција о заштити цивила за време рата – IV женевска конвенција (1950); Дојунски протокол уз женевске конвенције од 12. августа 1949. године о заштити жртва међународних оружаних сукоба – Протокол I (1978); Дојунски протокол уз женевске конвенције од 12. августа 1949. године о заштити жртва немеђународних оружаних сукоба – Протокол II (1978); Конвенција о сјечавању и кажњавању злочина геноцида (1978); Конвенција против тортуре и других сурових, нељудских или пони-

НАЦИОНАЛНИ АКЦИОНИ ПЛАН
ЗА ПРИМЕНУ РЕЗОЛУЦИЈЕ 1325
САВЕТА БЕЗБЕДНОСТИ
УЈЕДИЊЕНИХ НАЦИЈА
ЖЕНЕ, МИР И БЕЗБЕДНОСТ У
РЕПУБЛИЦИ СРБИЈИ
(2017–2020)

oebs

Национални акциони план за примену Резолуције 1325 Савета безбедности Уједињених нација – Жене, мир и безбедност у Републици Србији (2017-2020)

Република Србије у својим антидискриминационим политикама уважава садржај међународно прихваћених норми и стандарда

ГОП!
У НАД ЖЕНАМА

жавајућих казни и постојећа (1950); Међународна конвенција против узимања талаца (1991); ОЕБС-ов Акциони план 2004. за унапређење равноправности полова (2004); Директива 40-1 НАТО и ПЗМ о уградњи Резолуције 1325 СБ УН и перспективама родне равноправности у командној структури НАТО, укључујући и мере за заштити жена током оружаног сукоба (Vi-SC Directive 40-1, NATO, September 2009) и примена препорука из Глобалне стратегије Уједињених нација о примени Резолуције 1325 о превенцији конфликта и трансформативној правди и обезбеђивању мира (2015), као и препоруке из тзв. Истамбулске конвенције и препоруке из Резолуције Европског парламента од 8. октобра 2015. године (2015/2754 RSP).

У вези са наведеним документима, у Републици Србији донета су и посебна стратегијска и планска документа која треба да оснаже друштвену позицију жена како би мање биле подложне насиљу у друштву: Стратегија превенције и заштите од дискриминације (2013) и Акциони план за примену Стратегије превенције и заштите од дискриминације за период од 2014. до 2018. године (2014), Национална стратегија за родну равноправност за период од 2016. до 2020. године и План активности за спровођење Стратегије за родну равноправност 2016–2018 (2016), у коју је уврштена мера која се односи на „Жене и безбедност“, затим Закључна зајажња о комбинованом другом и ширећем периодичном извештају Републике Србије Комитету Уједињених нација за елиминацију дискриминације жена (CEDAW/SRB/CO/2-3) од 25. јула 2013, као и Национални акциони план за примену Резолуције 1325 Савета безбедности Уједињених нација – Жене, мир и безбедност у Републици Србији (2010–2015), усвојен Закључком Владе 05 број 337-9657/2010, од 23. децембра 2010. године, и Национални акциони план за примену Резолуције 1325 Савета безбедности Уједињених нација – Жене, мир и безбедност у Републици Србији (2017-2020), усвојен Закључком Владе 05 број 337-12773/2016-1 од 19. маја 2017. године.

Пред наведеног, усвојени су и посебни закони, као што су: Закон о пошврђивању Конвенције СЕ о заштити деце од сексуалног искоришћавања и сексуалног злостављања (2010), Закон о пошврђивању међународне Конвенције о заштити свих лица од присилних несјанака (2011), Закон о посебним мерама за сиречавање вршења кривичних дела против полове слободе према малолетним лицима (2013), Закон о пошврђивању амандмана на члан 20 став 1 Конвенције о елиминисању свих облика дискриминације жена (2014), Закон о пошврђивању Протокола број 15 којим се мења Европска конвенција за заштити људских права и основних слобода (2015), Закон о пошврђивању Конвенције о надлежности, меродавном праву, признању и извршењу одлука и сарадњи у материји родитељске одговорности и мера за заштити деце (2015), чија примена треба да створи повољнији законодавни амбијент за безбедније друштво.

Обука инструктора из области родне равноправности из Африке у Центру за мировне операције ЗОК ГШ ВС

УПОЗОРАВАЈУЋИ ПОДАЦИ СВЕТСКЕ СТАТИСТИКЕ

Истраживања UN Women показују да жене широм света нису изложене највећим ризицима од повреда и насилне смрти употребом лаког оружја на улицама и ратиштима, већ у њиховим властитим домовима. Зато је са разлогом речено да „за жене рат није завршен кад је окончан“. Осим тога, уобичајено се дом и породица посматрају као безбедно место и сигурно уточиште. Међутим, уколико у кући постоји оружје, вероватноћа да ће жена страдати насилном смрћу повећава се три пута.

Глобалне анализе статистичких података из свих делова света показују да годишње буде пријављено просечно око 44.000 убиства у контексту насиља у породици у 104 земље, које су анализирани од 2009. до 2013. године.

Резултат процене је да око 66.000 жена буде убијено сваке године на глобалном нивоу. Жене се као жртве насиља у породици смртним исходом појављују у око 17 одсто укупног броја убиства са предумишљајем на годишњем нивоу. Ово доводи до резултата да је на пет мушкараца убијених у насилним инцидентима, убијена једна жена у ситуацијама насиља у породици на узорку од 100.000 становника/ца.

У наведеној студији, поред осталог, стоји: „Иако се облици фемцида (убиства жена) разликују културолошки и географски (нпр. убиства из части на Блиском истоку, убиства због мираза у Индији, убиства

у сукобима међу бандама у Мексику итд.), најзаступљенији и свуда присутан облик су убиства жена у партнерском контексту. Студије из Аустралије, Канаде, Израела, Јужне Африке и САД показују да 40 до 70 жена буде убијено у партнерском контексту. Извештај о фемциду у Великој Британији од 2009. до 2015. године, такође, показује да је 62,7 одсто жена било убијено у партнерском контексту.

У публикацији Организације за европску безбедност и сарадњу *Борба против насиља над женама у региону ОЕБС-а*, објављеној 2016. године, изнети су подаци које је прикупила агенција UN Women 2015. године: од 57 држава чланица ОЕБС-а, 47 њих усвојило је националне законе о породичном насиљу, 46 усвојило је законе о сексуалном злостављању, а 22 државе – законе о силовању у браку. Такође, наведен је и посебно забрињавајући податак да заправо не постоји објективна слика о броју извршених кривичних дела насиља, јер жене – жртве сексуалног насиља у највећем броју случајева то не пријављују.

Да би се илустровала тежина последица насиља над женама у партнерским односима, изнет је податак да су у свету током 2012. године чланови породице или партнери (подаци Канцеларије УН за дрогу и криминал) убили 43.600 жена и девојака, док је, у истом периоду, укупно 11.133 људи изгубило живот у терористичким нападима (подаци Института за економију и мир).

Одговор на насиље у мултинационалним операцијама

У појединим мултинационалним операцијама (МНОп) припадници међународних снага суочавају се са потребом реаговања услед бруталних случајева насиља припадника терористичких организација и паравојних снага према локалном становништву, при чему су посебно угрожени деца, жене, инвалиди и старије особе. Поред тога, жене су посебно изложене сексуалном насиљу, сакаћењу и трговни људима.

Регистровани су, нажалост, и малобројни случајеви када су починиоци сексуалног насиља према локалном становништву били управо припадници међународних снага. У таквим случајевима поступа се према међународно утврђеној процедури за кривична дела насиља, укључујући и сексуално насиље, и наведена лица се по хитном поступку повлаче из мисије и процесуирају пред националним судовима.

Припадници Војске Србије никада нису били починиоци таквих кривичних дела у МНОп. Приликом припреме припадника Војске Србије за учешће у МНОп посебна пажња придаје се превентиви, која се реализује едукацијом у Центру за мировне операције Здружене оперативне команде Генералштаба Војске Србије.

Поред тога, значајну улогу у превенцији и спречавању насиља у МНОп имају мултинационални војни и цивилни састави јединица и команди међународних снага,

у којима има и мушкараца и жена. У складу са наведеним, у Заједничкој безбедносној и одбрамбеној политици Европске уније (CSDP), родна перспектива мисије ЕУ остварује се и присуством једног/једне или неколико саветника/саветница за род у свим цивилним и војним мисијама. Стога је Република Србија у Националном акционом плану за примену Резолуције 1325 Савета безбедности Уједињених нација – Жене, мир и безбедности у Републици Србији (2010–2015) предвидела увођење такве нове дужности у своју праксу када наша земља буде учествовала са бројнијим националним контингентом.

Република Србија, која је започела процес преговарања за улазак у чланство Европске уније (ЕУ), истакла је значај равноправног учествовања мушкараца и жена у превенцији и решавању конфликта и промовисања културе трајног и одрживог мира. Наиме, у оквиру Заједничке безбедносне и одбрамбене политике Европске уније (CSDP) и Сектора за мировне операције Уједињених нација (UN DPKO) посебно се заговара веће учешће жена у цивилним и војним мултинационалним операцијама.

Такође, Република Србија, као чланица Уједињених нација (УН), Организације за европску безбедносну сарадњу (ОЕБС) и Партнерства за мир (ПЗМ), имала је у виду да се ове међународне организације доследно ангажују на спречавању насиља над женама у кризним и ванредним ситуацијама, као и у промовисању учешћа жена у очувању и изградњи мира.

Припадници и припаднице Министарства одбране и Војске Србије уочи поласка у мултинационалне операције

ONLY 11% OF WOMEN WHO EXPERIENCE SEXUAL ASSAULT REPORT IT.

19

Source: "Integrating Gender into Internal Police Oversight" by ODIHR, OSCE Secretariat and DCAF, 2014

Да би се стало на пут насиљу над женама, оно мора бити пријављено

Као професионални војници жене су први пут учествовале у мировној операцији у Републици Кипар, 2012. године. Након тога у свакој новој ротацији јединица у саставу нашег контингента налазио се и одређени број жена професионалних војника, а од 2013. године и једна жена официр Војске Србије.

Ипак, њихово учешће је још недовољно, осим у војним санитетским тимовима у МНОП. Укупна заступљеност жена из Министарства одбране и Војске Србије у мултинационалним операцијама у 2015. години износила је 10,06%, док је у истом периоду учешће припадница Министарства унутрашњих послова у цивилним мисијама износило 5 одсто.

Разлози који већину жена запослених у МО и ВС и у полицији одвраћају од активнијег учешћа на различитим позицијама у мировним мисијама су бројни али су, пре свега, садржани у тешком усклађивању породичне и професионалне улоге и специфичних обавеза које у породици имају жене. Стога им је потребна системска и колегијална подршка на послу, али и активнија подршка породице и пријатеља да би се одважиле да прихвате тај професионални изазов.

Закон о спречавању насиља у породици

У Републици Србији, од 2000. године до данас, уложени су знатни напори како би се успоставио адекватан

нормативно-правни оквир усмерен ка спречавању и санкционисању сваког вида насиља, а посебно оног најизраженијег – насиља у породици и насиља у партнерским односима.

У наведеном периоду постепено је успостављен нормативни оквир за целовит и кохерентан систем правне, здравствене и социјалне заштите од дискриминације и насиља, који обухвата механизме грађанскоправне, кривичноправне и прекршајноправне заштите, а у коме важно место припада, осим Министарству правде, тужилаштвима, судовима, Министарству унутрашњих послова, Министарству здравља, Министарству за рад, запошљавање, борачка и социјална питања, али и другим субјектима у друштву, попут јединица локалне самоуправе, Заштитника грађана и Повереника за заштиту равноправности, организацијама цивилног друштва, академској заједници и медијима.

Први корак у изградњи кривичноправног, репресивног система заштита жртава од насиља у породици, у браку и партнерским односима у Србији учињен је инкриминисањем насиља у породици као посебног кривичног дела, с различитим облицима испољавања. Након дуге и свеобухватне расправе, донет је *Закон о спречавању насиља у породици*, који се примењује од 1. јуна 2017, и који има за циљ да на јединствен начин уреди организацију и поступање државних ор-

гана и установа у спречавању насиља у породици и подршке жртвама насиља у породици. Закон се примењује у случајевима постојања сумње да је учињен акт физичког, сексуалног, психичког или економског насиља према другом лицу са којим се то лице налази у садашњем или ранијем брачном, ванбрачном, партнерском или сродничком односу, као и у свим случајевима прогањања и сексуалног насиља.

Поменути закон примењује се на спречавање насиља у породици, као и на сарадњу државних и других органа у поступцима за кривична дела: прогањање (члан 138а *Кривичног законика*); силовање (члан 178 *Кривичног законика*); обљуба на немоћним лицем (члан 179 *Кривичног законика*); обљуба над дететом (члан 180 *Кривичног законика*); обљуба злоупотребом положаја (члан 181 *Кривичног законика*); недозвољене полне радње (члан 182 *Кривичног законика*); подвођење и омогућавање вршења полног односа

(члан 183 *Кривичног законика*); посредовање у вршењу проституције (члан 184 *Кривичног законика*); приказивање, прибављање и поседовање порнографског материјала и искоришћавање малолетних лица за порнографију (члан 185 *Кривичног законика*); навођење малолетника на присуствовање полним радњама (члан 185а *Кривичног законика*); запуштање и остављање малолетног лица (члан 193 *Кривичног законика*); насиље у породици (члан 194 *Кривичног законика*); недавање издржавања (члан 195 *Кривичног законика*); кршење породичних обавеза (члан 196 *Кривичног законика*); родооскврњење (члан 197 *Кривичног законика*); трговина људима (члан 388 *Кривичног законика*) и друга кривична дела, ако је кривично дело последица насиља у породици.

Већ на први поглед јасно је да је наведени закон у тесној вези са применом *Кривичног законика* (2016) и *Породичног закона* (2015). Овај закон примењује

Претње, застрашивање, физичко насиље воде ка убиству жена у партнерским односима

ЗАБРИЊАВАЈУЋА СТАТИСТИКА У СРБИЈИ

Како подсећа Центар за истраживање јавних политика у Београду у својој студији *Злоупотреба оружја и родно засновано насиље*, позивајући се на податке МУП-а Србије, по чијим је проценама у 2016. години било између 960.000 и 970.000 комада регистрованог ватреног оружја у Републици Србији, док је у нелегалном поседу било између 200.000 и 900.000 комада.

По мишљењу овог центра „ватрено оружје представља један од изразитих симбола неједнаких односа моћи у друштву и мушке доминације над женама. Један од таквих симбола је и родно засновано насиље, као најизраженији облик дискриминације жена.“ Ова невладинна организација као најприсутнији облик родно заснованог насиља идентификује насиље у породици и наводи: „У Србији се годишње евидентира у просеку 3.150 кривичних дела насиља у породици. Пријављена лица махом су мушкарци од 30 до 50 година, а жртве прете-

жно жене у четвртој и петој деценији живота. О директној вези поседовања ватреног оружја и родно заснованог насиља у Србији говори и податак да сваке године између 30 и 40 жена изгуби живот у контексту породичног или партнерског насиља, односно да се сваки трећи случај насиља оконча смрћу уз употребу ватреног оружја... Када се деси да је жена убијена у својој кући, може се претпоставити да је њен партнер или рођак извршио убиство, и да починилац обично има претходни досије насиља у породици. Насиље уз коришћење пиштоља, револвера, пушке или неког другог ватреног оружја, може бити део круга насиља и агресиве коју многе жене доживљавају од својих партнера. На сваку жену која је убијена или била изложена физичком насиљу коришћењем ватреног оружја, долази далеко већи број жена које доживљавају претње и застрашивање оружјем” – закључује се у поменутој студији из 2017. године.

се и на пружање подршке и заштите жртвама насиља у породици. Занимљиво је да се Закон о спречавању насиља у породици не примењује на малолетне учиниоце кривичних дела, јер истраживања показују да су најчешћи извршиоци кривичних дела насиља у породици мушкарци између 40 и 45 година старости.

У спречавању насиља у породици, поступцима против учинилаца кривичних дела, као и у пружању заштите и подршке жртвама насиља у породици и кривичних дела одређених тим законом надлежни су полиција, јавно тужилаштво, судови опште надлежности, центри за социјални рад и установе социјалне заштите, установе у систему образовања и васпитања, здравствене установе и

Национална служба за запошљавање, у складу са надлежностима прописаним поменутиим законом и законима који уређују рад наведених органа. Новина овог закона је што предвиђа да ради пружања свеобухватније помоћи жртвама насиља у породици због кривичних дела одређених тим законом, могу бити укључена и друга правна лица, удружења и појединци. Осим тога, закон обавезује државне органе и друге органе и организације да су дужни да без одлагања пријаве полицији или јавном тужиоцу свако сазнање о насиљу у породици.

Наравно, ова законска обавеза покреће питање колико су запослени у надлежним органима, као и појединци у нашем друштву заиста на одговарајући начин

Недопустиво велики број случајева феминицида захтева унапређење капацитета институција надлежних да спрече насиље

Саветовање је саставни део приступа феномену породичног насиља

обучени за (рано) препознавање насиља у породици, а колико су и сами под утицајем предрасуда и стереотипа. И да ли је обавеза свих надлежних органа из тог закона део њихове праксе приликом обављања редовних послова или наметнута обавеза да се „забија нос у туђе послове и туђе животе“ зарад достизања стандарда ЕУ у области људских права, а да претходно нису достигнути ти стандарди и у економској области. Стога се и примена овог закона најчешће везује за новину коју је он донео у смислу обавезе удаљавања насилника из стана на одређено време, без обзира на то у чијем је он власништву. Наведена питања воде нас ка постављању суштинског питања у овој области: Шта је узрок праве експанзије насиља у последњој деценији и да ли

је оно што се нама дешава у последње време специфичност Србије или се то дешава и другим земљама у окружењу, па и развијенијим од наше? Део одговора садржан је у приказу страних искустава у вези са овим проблемом.

Искуства других држава у спречавању родно заснованог насиља: углавном балканска прича

Сагледавајући стање у нормативно-правној области која регулише проблематику родно заснованог насиља, посебно када је реч о породичном насиљу, може се уочити да је највећи број држава, укључујући и оне из непосредног окружења Републике Србије, ратификовао релевантне међународноправне акте, чиме су прихватиле обавезу њиховог спровођења, као и да је израдио, усвојио и примењује националну регулативу. Ипак, упркос постојању одговарајућег нормативног оквира, случајеви насиља над женама се, као што је то случај и у Републици Србији, у мањем или већем обиму, и даље догађају. Разлози за то су вишеструки и комплексни и представљају готово за сваку државу специфичан, сложен сплет историјских, политичких, безбедносних, економских, социјалних, етичких, верских, културолошких и других околности.

У том контексту, назив „Балкан“, поред тога што представља географску одредницу, носи у себи и снажну конотацију изузетно богатог и разноврсног историјског, културног, религијског и другог наслеђа, које се и данас рефлектује на народе и државе на овом про-

сторју. Вишевековно укрштање различитих цивилизацијских утицаја, као и ништа мање важна чињеница да су на том простору вођени многи ратови и оружани сукоби, чак и у не тако давној прошлости, условило је постојање и опстајање у највећој мери традиционалног патријархалног друштва са разрађеним културним обрасцима у којима је у заједници, уз малобројне изузетке, изражен ауторитет и доминација мушкараца. У том смислу, чак и назив „Балканци“ неретко се и даље користи да опише људе са укореењеним строгим традиционалним уверењима, који мање вреднују улогу жена и подразумевају неприкосновену моћ мушкараца када је реч о одлучивању.

Наравно, овај културни образац и друштвена стварност с временом су се мењали у корист жена, које одавно на овим просторима нису више само супруге, мајке и домаћице, већ су у знатно ангажоване и одлучују о многим важним питањима у свим областима друштвеног живота. Борба за постизање равноправности мушкараца и жена свуда у свету је, па и на Балкану, дуготрајна и тешка, а као и свака борба, носи са собом и одређене жртве. Колико жене скупо плаћају остваривање свог, по међународним и националним нормама и законима, легитимног права да буду, али не само формално, у свему равноправне са мушкарцима, показује суморна статистика насиља које се врши над њима. Када је реч о законској регулативи, важно је истаћи да се тежња за прикључење држава региона и европска перспектива Западног Балкана, пре свега због неопходности усаглашавања националних прописа са законодавством Европске уније, позитивно одражава на стање у области родне равноправности.

Насиље у породици – примери из региона

У *Кривичном закону* Републике Македоније у члану 122 став 21 насиље у породици дефинише се као злостављање, грубо вређање, угрожавање безбедности, наношење физичких повреда, сексуално или друго физичко или психолошко насиље које узрокује осећај несигурности, угрожености или страха од супружника, родитеља или деце, или других особа који живе у брачној или ванбрачној заједници или заједничком домаћинству, као и код бившег супружника или особе с којом има заједничко дете или блиски лични однос. Насиље у породици није квалификовано као посебно кривично дело, али постоји квалификаторна околност да су одређена дела учињена у контексту насиља у породици. Тако, у оквиру кривичних дела против живота и тела из главе XIV, чл. 130 ст. 1 предвиђено је да основни облик кривичног дела телесна повреда чини онај ко другог телесно повреди или му наруши здравље, а предвиђена је новчана казна или казна затвора до три године. Ако је дело учињено у оквирима насиља у породици (чл. 130 ст. 2) предвиђена је казна затвора у трајању од шест месеци до три година. Када је у питању тешка телесна повреда, за основни облик предви-

Милунка Савић (1890–1973) прерушена у мушкарца, као добровољац, почетком балканских ратова 1912. године постаје војник у Дринској дивизији

ђена је казна затвора у трајању од шест месеци до пет година (чл. 131 ст. 1), а уколико је дело учињено у оквиру породице – од једне до пет година затвора (чл. 131 ст. 2). За посебно тешку телесну повреду предвиђена је казна затвора од једне до десет година, а уколико је тешка телесна повреда квалификована смрћу казна је најмање једна година. Члан 131 ст. 6 предвиђа да ће онај ко учини дело у афекту, доведен у стање растројства нападом или тешким вређањем или насиљем у породици од оштећеног, бити кажњен за дело из ст. 1 и 2, новчаном казном или затвором до три године, а ако је у питању дело из ст. 3 и 4 затвором од једне до пет година. Када су у питању кривична дела против слободе и права човека и грађанина из главе XV, код кривичног дела принуде (чл. 139), околност да се принуда врши у породици је квалификаторна, а прописана казна је затвор од шест месеци до три године. Сагласно чл. 140, ономе ко другог противправно лиши слободе, држи затвореним или му на други начин одузме или ограничи слободу кретања, уколико је то учињено у породици, казна затвора је од шест месеци до три године. Чланом 144 прописано је да кривично дело угрожа-

СОС ТЕЛЕФОН ЗА ЗАПОСЛЕНЕ У ОРУЖАНИМ СНАГАМА КРАЉЕВИНЕ ШПАНИЈЕ

Правна једнакост мушкараца и жена на свим позицијама и службама у Министарству одбране и у оружаним снагама Краљевине Шпаније нормативно-правно је установљена 1999, а успостављена у пракси 2011. године. Војна опсерваторија за жене формирана је 2005, која је 2011. године прерасла у Војну опсерваторију за једнакост. Војну опсерваторију за једнакост чини укупно седам особа и то четири стално запослена лица, која раде пуно радно време и три лица која имају саветодавни статус.

Припадници Министарства одбране и оружаних снага Краљевине Шпаније као облик превентивне и делотворне заштите запослених од насиља и мобинга увели су и СОС телефон. Наведени телефон налази се у поменутој Опсерваторији за једнакост Оружаних снага Краљевине Шпаније у оквиру Сектора за људске ресурсе и на њега запослени могу анонимно поставити питања из области људских права. Запослени у Опсерваторији дају савете, препоруке или решења за свако питање. Уколико странка дозволи, ступају у директну комуникацију ради решавања конкретне проблеме. У случају потребе, могу се ангажовати и додатне службе – правна, психолошка, лекарска. Помоћ може, а то се дешава у пракси, да затражи и командант јединице уколико није довољно информисан о законским решењима и својим овлашћењима у овој области.

вање безбедности такође добија тежи облик ако је учињено у породици и прописана је казна затвора од три месеца до три године. У групу кривичних дела против полне слободе и полног морала, из главе XIX, насиље у породици такође је квалификаторна околност код појединих кривичних дела. У чл. 191 (посредовање у вршењу проституције) предвиђено је више облика дела, а у случају да неко од њих буде извршено у породици, прописана је казна од најмање десет година.

Закон о породици, чл. 33а, забрањује насиље у браку и породици. У глави VI-A под називом „Породично насиље“, чланом 94б, предвиђена је забрана сваког насиља међу члановима породице, без обзира на пол и узраст.

Кривични закон Босне и Херцеговине не предвиђа кривично дело насиља у породици, већ је оно регулисано посебним кривичним законима Републике Српске, Федерације Босне и Херцеговине и Дистрикта Брчко. До реформе кривичног законодавства у Босни и Херцеговини насиље у породици сматрано је приватном сфером и није третирано као кршење људских права и један од облика насилничког криминалитета.

Кривични закон Федерације Босне и Херцеговине предвиђа кривично дело насиље у породици (чл. 122). Такво дело чини онај „ко насиљем, дрским и безобзирним понашањем угрожава мир, телесну цјеловитост или психичко здравље члана своје породице“ (ст. 1). За овај облик насиља извршен у породици предвиђена је новчана казна или казна затвора до једне године. Уколико је дело учињено према члану породице с којим учинилац живи у заједничком домаћинству (ст. 2), предвиђена је новчана казна или казна затвора до три године. Ако је дело из става 1. или 2. учињено уз употребу оружја, опасног оруђа или другог средства подобног да тешко повреди тело или наруши здравље (ст. 3), предвиђена је казна затвора од три месеца до три године. Уколико је извршењем дела из ст. 1, 2 или 3, члан породице тешко телесно повређен или му је здравље тешко нарушено или је такво кривично дело учињено према детету или малолетнику, предвиђена је казна затвора од једне до пет година. Ако је услед извршења дела из ст. 1 до 4 проузрокована смрт члана породице, предвиђена је казна затвора од две до петнаест година. У случају убиства члана породице који је претходно злостављан, предвиђена казна је најмање десет година затвора или казна дуготрајног затвора.

Законом о заштити од насиља у породици Федерације Босне и Херцеговине уређени су: заштита од насиља у породици, појмови породица и насиље у породици, врста и сврха заштитних мера за особе које су починиле радње насиља у породици, начин и поступак изрицања заштитних мера, заштита жртве од насиља у породици, међусобна повезаност свих субјеката који су у функцији заштите од насиља у породици и друга питања од значаја за заштиту од насиља у породици.

Једина врста прекршајних санкција за насиље у породици јесу заштитне мере и оне могу бити: удаљење из стана, куће или другог стамбеног простора; забрана при-

ближавања жртви; забрана ухођење или узнемиравања; обавеза психосоцијалног третмана; обавеза лечења зависности. Заштитне мере изричу се у трајању од најмање једног месеца, а најдуже до две године, рачунајући од правноснажности решења којим је мера изречена. Орган старатељства и други органи заштите дужни су да воде евиденцију о мерама и лицима на која се односе, да прате извршење мере и обавештавају суд о томе, као и да предложи продужење, прекид или замену мере.

Породични закон Федерације Босне и Херцеговине у чл. 4 прописује забрану насилничког понашања брачног партнера или било ког другог члана породице.

У *Кривичном законнику* Републике Српске, у глави XVI, која се односи на кривична дела против брака и породице, у чл. 190, предвиђено је кривично дело насиље у породици или породичној заједници. „Ко примјеном насиља, пријетњом да ће напасти на живот и тијело, дрским или безобзирним понашањем угрожава спокојство, тјелесни интегритет или душевно здравље члана своје породице или породичне заједнице и тиме доведе до повреде његовог физичког или психичког интегритета, казниће се новчаном казном или казном затвора до три године” (ст. 1).

Уколико је при извршењу дела из ст. 1 коришћено оружје, опасно оруђе или друго средство које је подобно да тело тешко повреди и наруши здравље, предвиђена је казна затвора од шест месеца до пет година (ст. 2). Ако је услед извршења дела из ст. 1 и 2 наступила тешка телесна повреда или тешко нарушење здравља или су она учињена према детету или у присуству детета, предвиђена је казна затвора од две до десет година. У случају да је, као последица извршења дела из претходних ставова, наступила смрт члана породице или породичне заједнице, као кривична санкција за ово дело предвиђена је казна затвора од три до петнаест година.

Заштиту жртава од насиља у породици пружа и *Закон о заштити од насиља у породици*.

У *Кривичном законнику* Републике Црне Горе, у глави XIX „Кривична дела против брака и породице”, чл. 220 предвиђено је кривично дело насиље у породици или у породичној заједници. Ово дело врши онај ко применом грубог насиља угрожава телесни или душевни интегритет члана своје породице или породичне заједнице. За ово дело превиђена је новчана казна или казна затвора до једне године. Ако је при извршењу дела коришћено оружје, опасно оруђе или друго средство погодно да тело тешко повреди или здравље тешко наруши, предвиђена казна је затвор од три месеца до три године. Уколико је услед дела насиља у породици настала тешка телесна повреда или тешко нарушење здравља или су учињена према малолетном лицу, учинилац ће се казнити казном затвора од једне до пет година, а ако је услед неког од облика дела наступила смрт члана породице или породичне заједнице, предвиђена је казна затвора од три до дванаест година.

У *Породичном закону* Републике Црне Горе насиље у породици се само помиње у вези са уређењем односа родитеља и деце, односно када се наводе разлози за

одвајање детета од родитеља, односно ограничавања права детета да одржава личне односе с родитељем са којим не живи.

Новине у регулисању насиља у породици, а самим тим и допуну наведених закона, дао је *Закон о заштити од насиља у породици*. Насиље је свако чињење или нечињење члана породице, којим се угрожава физички, психички, сексуални и економски интегритет,

Примери протокола о надлежном поступању полиције и судства у случају злостављања и занемаривања малолетника

Протоколи Министарства за рад, запошљавање, борачка и социјална питања и Министарства здравља о надлежном поступању на основу Закона о спречавању насиља у породици

јеве насиља и пружање помоћи жртви хитно (чл. 5). Посебно су наведени облици испољавања насиља у породици (чл. 8). Државни орган, здравствена, образовна и друга установа, социјални радник, васпитач и друго лице дужни су да пријаве полицији почињено насиље за које сазнају у вршењу послова из своје надлежности, а у случају непријављивања могу бити кажњени.

Поступање у случајевима насиља

Препознавање насиља у Републици Србији може бити резултат пријаве коју поднесе жртва било ком лицу или када било које службено или стручно лице уочи физичке или друге трагове насиља или када насиље пријави треће лице. Процену ризика спроводи полицијски службеник надлежан за спречавање насиља у породици, на основу свих доступних информација у нај-

ПРОТОКОЛИ ЗА ПОСТУПАЊЕ У СЛУЧАЈЕВИМА НАСИЉА НАД ЖЕНАМА

Публикација „Мултисекторска сарадња – институционални одговор на насиље над женама“ реализована је у заједничком пројекту УН „Интегрисани одговор на насиље над женама у Србији“. Публикација обједињује постојеће протоколе о поступању и сарадњи установа, органа и организација у случајевима насиља над женама у породици и у партнерским односима и садржи све протоколе који се односе на надлежно поступање ради спречавање насиља над женама:

- Општи протокол о поступању и сарадњи установа, органа и организација у ситуацијама насиља над женама у породици и у партнерским односима Владе Републике Србије,
- Посебни протокол Министарства рада, запошљавања и социјалне политике Владе Републике Србије о поступању центара за социјални рад – органа старатељства у случајевима насиља у породици и женама у партнерским односима,
- Посебни протокол Министарства унутрашњих послова Владе Републике Србије о поступању полицијских службеника у случајевима насиља над женама у породици и у партнерским односима,
- Посебни протокол Министарства здравља Владе Републике Србије о поступању у случајевима насиља над женама у породици и у партнерским односима,
- Приказ поступања образовно-васпитних установа у случајевима насиља над девојчицама и породичног насиља.

Публикација је намењена стручној заинтересованој јавности и особама задуженим за пружање услуга заштите од насиља у породици и у интимним партнерским односима и може се преузети у електронском формату на сајту.

ментално здравље и спокојство другог члана породице, без обзира на место где је учињено. Законом је предвиђено да су полиција, органи за прекршаје, државно тужилаштво, центар за социјални рад или друга установа социјалне и дечије заштите, здравствена установа, као и други органи дужни да решавају случа-

краћем могућем року. Детаљи надлежног поступања полицијских службеника у свим наведеним случајевима насиља прецизирани су посебним протоколима о поступању полиције.

Такође, у *Закону о сиречавању насиља у породици* јасно је дефинисано да је јавни тужилац дужан да, након што од полицијског службеника за спречавање насиља у породици прими обавештење, процене ризика и одлуку о изреченим хитним мерама, у року од 24 часа од пријема обавештења предложи надлежном суду продужавање хитних мера, ако из обавештења и процене ризика утврди да постоји непосредна опасност од насиља у породици.

За одлучивање о предлогу јавног тужиоца о продужавању хитних мера надлежан је суд који је, у складу са *Породичним законом*, надлежан и за одлучивање у спору за заштиту од насиља у породици.

Новина коју уноси овај закон је да се ради ефикаснијег спровођења закона у полицијској управи, основном и вишем јавном тужилаштву, основном и вишем суду и центру за социјални рад на одређеној територији именују лица одређена за везу. Лица одређена за везу дужна су да свакодневно размењују информације и податке ради спречавања насиља у породици, откривања, гоњења и суђења за кривична дела одређена овим законом и пружања помоћи жртвама насиља у породици и кривичних дела одређених овим законом.

Осим тога, на подручју сваког основног јавног тужилаштва образује се група за координацију и сарадњу, која разматра појединачно све случајеве насиља у породици који нису окончани правоснажним судским

одлукама или у којима је потребна заштита жртава насиља у породици и кривичних дела одређених овим законом и предлаже мере за окончање поступака и спровођење потребних мера заштите жртве. Та група састаје се најмање једном у 15 дана и по пријему процене ризика од насиља у породици, односно обавештења надлежног органа и организације, израђује индивидуални план заштите жртве, који обезбеђује целовиту, делотворну и ефикасну заштиту и одговарајућу помоћ за жртву насиља у породици и кривичног дела одређеног овим законом, као и за друге чланове породице којима је помоћ потребна.

Планиране мере заштите морају осигурати безбедност жртве, да зауставе насиље и да спречи да се дело понови, да заштите права жртве и да омогуће да жртва добије услуге које служе њеном опоравку, оснаживању и осамостаљивању.

Индивидуалним планом заштите одређују се носиоци појединих активности и рокови за њихово предузимање, као и план праћења и процене делотворности планираних и предузетих мера.

Уобичајени механизми манипулације

Насилне особе често посежу за методама манипулације које подразумевају изолацију потенцијалне жртве насиља. Насилне особе у породици често изолују особу/особе према којој/којима примењују насиље забраном контаката са пријатељима, родбином, спољним светом, забраном изласка из куће, искључивањем телефона, забраном одласка на посао у школу и сл.

Методe застрашивања манипулатора и насилника

Исцрпљујуће и понижавајуће физичко, психичко и сексуално насиље у породици најчешће погађа жене и децу. Наношење тешких физичких повреда, вређање и јавно понижавање жене пред пријатељима, претње убиством, одузимање новца или деце, ускраћивање права на слободно располагање сопственим телом, подвођење и присиљавање на проституцију, само је део онога што чини свакодневицу појединих жена у Србији. То доводи до тоталне надмоћи насилника и контроле над женом у својој породици, а њено ћутање, као и ћутање околине омогућава му да се круг насиља шири и на друго особе у породици. Он у свим ситуацијама одлучује шта жена треба да ради, шта да говори, где да иде, сматрајући својим апсолутним правом управљање животом своје супруге и њихове деце.

Да би је држао у циклусу насиља, манипулисањем понекад долази до момената нежности, када он доноси цвеће, обећава да ће се променити, па се жена нада промени. Такви тренуци су током времена све ређи. Нажалост, та фаза учвршћује жену у убеђењу да треба остане у браку све до следећег момента када претње и насиље поново почињу. Када она коначно донесе одлуку да треба да покуша да изађе из брачне заједнице, следи ново застрашивање и претње да ће је убити, као успешна тактика задржавања, јер је насилник завистан од везе са женом у којој остварује своју моћ.

Трговина људима (трафикинг)

Трговина људима, посебно женама и децом, спада међу најургентније проблеме и изазове безбедности савременог света, па је стога овај проблем био обухваћен и првим (2010–2015) и другим Националним акционим планом за примену Резолуције 1325 СБ УН – Жене, мир и безбедности у Рейублици Србији (2017–2020). Наиме, према подацима УН око четири милиона жена

Жене су најчешће жртве трговине људима

и деце су годишње предмет трговине у свету. Земље се у односу на проблем трафикинга деле на земље порекла, земље транзита и земље крајње дестинације. Учесницима у мировним операцијама и акцијама за наметање мира скреће се пажња да могу бити доведени у ситуацију да користе услуге жена које су жртве трговине људима и присилно натеране да се баве проституцијом. Они у процесу едукације добијају сазнања о следећем одређењу овог проблема:

СОС телефон на Тргу републике у Београду

„Под трговином људима подразумева се намањивање, превоз односно други начин трансфера, пријем или држање у неком простору других лица и то претњом силом или употребом других облика принуде, отмице, преваре, обмане, злоупотребе моћи или тешке ситуације у којој се та особа налази, или давањем особи или примањем новца или друге користи од особе која има контролу над другом особом са циљем њене сексуалне, радне или неке друге експлоатације.” Тржиште трговине женама је у сталном порасту и већ се може мерити са тржиштем дроге и оружја. Република Србија је од 2002. године знатно унапредила нормативни оквир заштите од свих видова трговине људима, али је проблем трафикинга и даље изражен, посебно на простору Косова и Метохије, а самим тим и одговорност међународних снага и привремених институција на том простору за његово сузбијање .

Искуства из Војске Србије

Иако важећи прописи пружају добар правни оквир и инструменте за спречавање и сузбијање дискриминације и насиља и који су у великој мери усаглашени са међународним и европским стандардима, евидентно је да због броја регистрованих случајева дискриминације и насиља у Републици Србији постоји потреба да се поједина законска решења ефикасније примењују у пракси.

У вези са наведеним, треба истаћи да Министарство одбране и Војска Србије доследно поштују одредбе успостављеног нормативно-правног оквира Републике Србије које се односе на забрану свих видова

дискриминације и насиља и, сагласно томе, у оквиру својих надлежности предузимају мере и активности и успостављају механизме којима се обезбеђује смањење броја случајева кршења уставног и законског начела забране дискриминације и насиља, што је нарочито усмерено према рањивим друштвеним групама. Као пример добре праксе треба навести деловање ментално-хигијенских тимова Генералштаба Војске Србије, које чине стручњаци различитих профила. У тим тимовима често има и жена, јер су најзаступљеније међу трупним психолозима, али у последње време и међу официрима и подофицирима Војске Србије. Имајући у виду да жене чине више од половине становништва Републике Србије, неопходно је снажније залагање за поштовање одредаба међународног права које се односе на права и заштиту жена и девојака, односно предузимање посебних мера с циљем заштите жена и девојака од родно заснованог насиља у оружаним сукобима и по њиховом окончању, у периоду изградње мира, како у цивилним структурама, тако и у војсци и у полицији.

Поред тога, у МО и ВС је 2010. године успостављен и механизам „особа од поверења”, као део спровођења Националног акционог плана за примену Резолуције 1325 Савета безбедности УН – Жене, мир и безбедности у Републици Србији.

Такође, приликом формулисања предлога мера МО и ВС за превенцију сваког облика насиља и дискриминације у породицама професионалних припадника Војске Србије треба имати у виду да Министарство за рад, запошљавање, борачка и социјална питања обавља послове у складу са Законом о мини-

Приручник за обуке „особа од поверења”

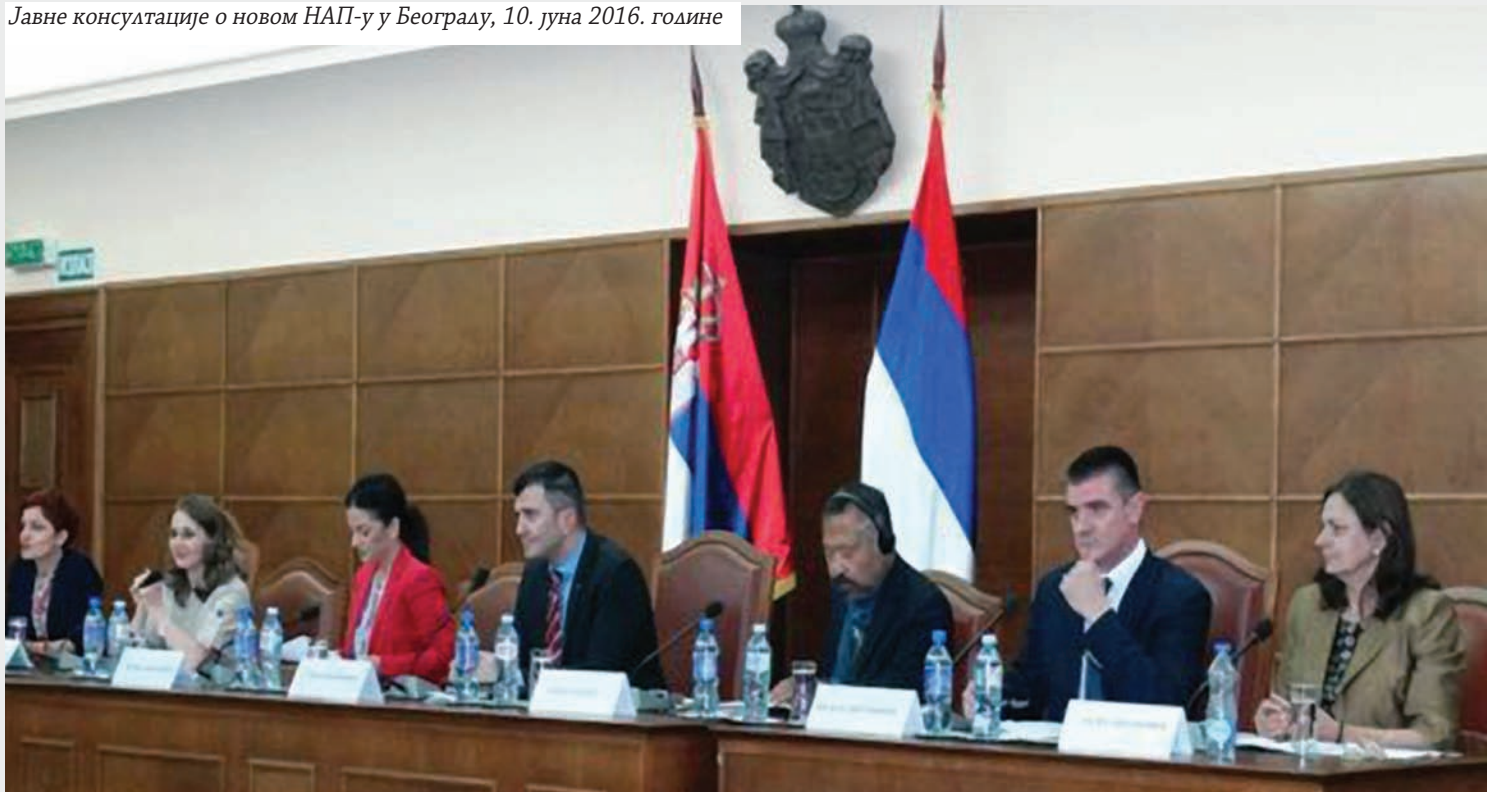
сврху којима који се односе на „систем породично правне заштите, породицу и децу, борачко-инвалидску заштиту, заштиту цивилних инвалида рата и чланова породица лица на војној служби”, што упућује на неопходност да се предлог конкретних мера и ак-

РЕЗОЛУЦИЈА 1325 У ОДНОСУ НА НАСИЉЕ

Када је Савет безбедности Уједињених нација, 2000. године, донео Резолуцију 1325, то је представљало важну прекретницу којом је послата порука свету да међународна безбедносна заједница препознаје да сукоби утичу на жене другачије него на мушкарце. Жене морају бити заштићене, не само током сукоба и по њиховом окончању, већ оне, такође, треба да имају значајнију улогу у процесима решавања сукоба и изградње мира. Стога је ова резолуција од суштинског значаја, не само када је реч о заштити и укључивању жена у питања која се односе на људску безбедност, већ и у решавању питања која се односе на политику безбедности, као и у активности за успостављања и одржавање међународног мира.

тивности усаглашава са ресорним министарством. Поред тога, не треба заборавити да важну улогу у вези са наведеним имају и Министарство унутрашњих послова, Министарство здравља, Министарство просвете, науке и технолошког развоја, Канцеларија за људска и мањинска права, Координационо тело за родну равноправност, Министарство правде, судови и тужилаштва, али и независна тела, попут Заштитника грађана, Повереника за заштиту равноправности и Повереника за информације од јавног значаја и заштиту података на личности, као и поједина удружења и организације које пружају услуге „сигурних кућа” и „СОС телефона”, али и лица задужена за при-

Јавне консултације о новом НАП-у у Београду, 10. јуна 2016. године

мену Закона о забрани злостављања на раду и „особе од поверења“.

То су све органи, институције и механизми који треба да омогуће делотворност закона у њиховој примени у пракси. Ипак, поставља се питање зашто је упркос томе, у Србији у последњих десетак година дошло до пораста насиља.

Нови, други по реду Национални акциони план за примену Резолуције 1325 Савета безбедности Уједињених нација – Жене, мир и безбедности у Републици Србији (2017–2020), усвојен је 19. маја 2017. и његова примена тече објављивањем у „Службеном гласнику РС“, број 53/17, од 30. маја 2017. године.

Имајући у виду да је приликом израде Националног акционог плана паралелно текао процес израде нормативних, стратегијских и планских докумената који ће се целовитије бавити спречавањем насиља над женама у породици и у партнерским односима, Национални акциони план (2017–2020) не односи се на поменути садржај докумената, већ садржи активности које су усмерене на спречавање насиља над женама у мултинационалним операцијама, у конфликтном и постконфликтном опоравку друштва, кризним и ванредним ситуацијама, са посебним освртом на превентивно деловање, заштиту и опоравак жена услед деловања савремених изазова, ризика и претњи безбедности који посебно погађају маргинализоване и вишеструко дискриминисане категорије становништва у Републици Србији и мигранте.

Имајући у виду надлежности Министарства одбране у вези са координацијом примене Резолуције 1325 Савета безбедности Уједињених нација – Жене, мир и безбедности у Републици Србији, део активности органа државне управе и локалне самоуправе, организација цивилног друштва, академске заједнице и медија односи се на сва четири стуба поменутих резолуције, укључујући и укључивање жена у решавање безбедносних проблема, али и у превенцију, заштиту и опоравак жена од сваког облика насиља и дискриминације над њима.

У новом Националном акционом плану за примену Резолуције 1325 Савета безбедности Уједињених нација – Жене, мир и безбедности у Републици Србији (2017–2020) психосоцијалном опоравку жртава насиља и њиховом интегрисању у друштво придаје се посебан значај. У наведеном контексту, активна и организована подршка жртвама насиља у средини у којој живе и раде, а поготово чланова њихове породице, од прворазредног је значаја. Стога, у организационим саставима Министарства одбране и Војске Србије ускоро ће се појавити специјализована брошура која треба да допринесе едукацији запослених и чланова њихових породица о овом проблему.

Ради превенције сваког облика насиља и дискриминације у организационим саставима Министарства одбране и Војске Србије, а имајући у виду одредбе Нацрта Националног акционог плана за спровођење Резолуције 1325 Савета безбедности УН – Жене, мир и безбедности (у даљем тексту: НАП), који ће се по усва-

јању спроводити од 2017. до 2020. године, предлажемо следеће:

- посебну пажњу треба поклонити спровођењу НАП-а, с обзиром на то да су наведеним документом предвиђене активности које су усмерене на спречавање насиља над женама у мултинационалним операцијама, у конфликтном и постконфликтном опоравку друштва, кризним и ванредним ситуацијама, са посебним освртом на превентивно деловање, заштиту и опоравак жена услед деловања савремених изазова, ризика и претњи безбедности који посебно погађају маргинализоване и вишеструко дискриминисане категорије становништва у Републици Србији;
- контакт особе за забрану мобинга треба да буду укључене у планирање, праћење и извештавање реализације активности на примени активности НАП-а;
- додатно треба обучити „особе од поверења“ у организацијским саставима МО и ВС тако да лакше препознају насиље и дискриминацију (у вези са тачком 1.7. НАП-а);
- треба успоставити ефикасну сарадњу са међународним организацијама и организацијама цивилног друштва које се баве питањима дискриминације и насиља и имати у виду да се ОЕБС и Програм „Партнерство за мир“ (ПзМ) доследно анга-

ПОДСТИЦАЈНЕ МЕРЕ ДРУШТВА РАДИ ОСНАЖИВАЊА ЖЕНА

Инструменти и мере који се, у функцији достизања циљева превенције, заштите и оснаживања жена, као добра пракса користе у свету су:

- информације (интернет, флајери, брошуре, упутства, као нпр. упутство о поступању у случају мобинга, сексуалног злостављања и сл.),
- бесплатна правна помоћ,
- СОС телефони,
- сигурне куће,
- финансијска подршка у samozapošљавању жена, повољне кредитне линије за предузетнице, али и обезбеђење накнаде за чување деце и за обављање тзв. неплаћених послова у домаћинству,
- едукација и обука,
- флексибилно радно време (потребно је имати одређен број радних сати на годишњем нивоу, уз могућност, уколико нема тимског рада и састанака, свакодневног самосталног избора времена доласка на посао и одласка с посла), алтернативни начини обављања посла (рад од куће и сл.),
- право на плаћено одсуство са посла (нпр. трудничко, породилско и родитељско одсуство са посла, право на рад са смањеним обимом посла до 20 одсто).

- жују на спречавању насиља над женама у кризним и ванредним ситуацијама, као и у промовисању учешћа жена у очувању и изградњи мира;
- треба реализовати интерна истраживања у МО и ВС о питањима насиља и дискриминације, у организационим саставима Министарства одбране и Војске Србије, а њима би могла да се обухвате и питања односа у породицама професионалних припадника Војске Србије (нарочито ако су у питању професионални припадници Војске Србије женског пола);
 - треба повећати број и квалитет предавања на теме насиља и дискриминације у организацијским саставима МО и ВС, као и обезбедити обуку за учеснике/це мировних и хуманитарних мисија о родној равноправности, опоравку и реинтеграцији жена са искуством родно заснованог насиља (тачка 5.3. НАП-а);
 - треба успоставити делотворну заштиту жена запослених или ангажованих у МО и ВС од свих облика насиља, између осталог и применом примера добре праксе проверених у другим органима државне управе (тачка 4.4. НАП-а);
 - у складу са примерима добре праксе у министарствима одбране и оружаним снагама других земаља, у Сектору за људске ресурсе МО треба образовати организацијски састав чија би надлежност била у домену спровођења НАП-а, којим би били обухваћени и превенција, сузбијање, супротстављање и заштита од свих облика дискриминације и насиља, са тежиштем на породицама запослених у МО и ВС.

На крају

Разматрајући проблем експанзије насиља у последњој деценији, наметнуло се питање: Зашто су људи престали да буду људи и зашто им закон све више лежи у топузу, а за чојство нико ни не мари? Да ли је оно што се нама дешава српска специфичност или се то дешава и другим земљама у окружењу, па и развијенијим земљама од нас? Да ли је пад морала специфичност одређеног културолошког (хришћанског) друштва или га има и тамо где се примењује шеријатски закон, тј. да ли је универзална појава у 21. веку? Да ли се само казнама може решити пораст насилништва, односно да ли је пораст насиља превасходно етничко, верско, социјално, економско или безбедносно питање или је компилација свих наведених аспеката, па му се и не може приступити једнострано већ као комплексној појави у друштву? ■

